2 KASIM 1986 YIL:4 SAYI:43 500 TL. (KDV dahil)

nokta

WILLY BRANDT'IN ÖZEL DEMEÇİ

EMRET KOMUTANIM

SİLAHLI KUVVETLER

Yeni bir "müdahale" gündemde mi?..
Geleceğin komutanının yaradılışı...
Genç subayın psikolojisi...
Türkiye'nin NATO dışı ilk milli stratejisi...
M. Ali Birand'ın kaleminden ilk kez.

İÇİNDEKİLER

KAPAK

Ordunun kapalı kapıları açılıyor 12

TÜRKİYE

SHP'de Büyük Kurultay'a doğru 26
Basında yeni transferler 28
Hıristiyan öğrencilere İslâmi ders 30
Azot kurbanı işçiler 32
Çalışma Bakanlığı'nda ülkücü kadrolaşma 36

DÜNYA

Willy Brandt'ın Nokta'ya demeci 40
Kuzey Kore'de yaşam 46

EKONOMİ

Banka yönetim kurullarındaki ünlüler 52
Söyleşi/Tevfik Ercan 56

TOPLUM

Alerjik hastalıklar 58
Söyleşi/Farah Diba'nın berberi 64
Milyarlık köşkün tarihi 66

KÜLTÜR—SANAT

TV'de Fellini 70
Bilsak'ta kış 73
Marquez'in kaleminden Şili serüveni 74

SPOR

Video, hakemlere karşı 76

DİĞER BÖLÜMLER

İçindekiler 3
Nokta'dan 5
Ne Nerede 6
Haftanın Panoraması 38
Günlerin Getirdiği 50
Mektuplar 78
Bulmaca 80
Test 81
Kutu Kutu 82

Her yönüyle ordu

2000 yılının komutanları nasıl yetiştiriliyor? Asker, politikacıya, sivile nasıl bakıyor? Yeni bir "müdahale" olasılığı var mı? Türkiye'nin NATO dışı Milli Stratejisi nasıl hazırlandı? Bu soruların yanıtları, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kapılarını ilk kez aralayan M.Ali Birand'ın kitabından kapak sayfalarımızda.

(Sayfa 12)

Kapak fotoğrafı: Nermi ERDUR

Babıali'de transferler

Milliyet gazetesi Başyazarı Mehmet Barlas, Güneş'ten ayrılan Güneri Cıvaoğlu'nun yerine genel yönetmen oldu.

(Sayfa 28)

5 milyon aylıklı emekliler

Banka yönetim kurullarına emekli olduktan sonra getirilen eski asker ve bürokratlar kimler? Aylık gelirleri ne kadar?

(Sayfa 52)

Büyük Kurultay için

SHP'de aktif muhalefet yürüten bir grup Büyük Kurultay'ın olağanüstü toplanması için imza toplamaya girişti. DSP'den sosyal demokratlara yapılan çağrı eski CHP'lilerce geri çevrilirken bazı SHP parlamenterleri arasında değerlendirmeye konu oldu.

(Sayfa 26)

Brandt'tan özel demeç

Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin ve aynı zamanda Sosyalist Enternasyonal'in Başkanı Willy Brandt, SHP ile DSP arasında ayrım yapmadıklarını söyledi.

(Sayfa 40)

Bir köşkün "hikâyesi"

Satılığa çıkartılan Kuzguncuk'taki Şeyhülislam Cemil Molla Köşkü'nün ilginç tarihi serüveni.

(Sayfa 66)

"Kıtada göreve başladıktan kısa bir süre sonra, benim masamın üzerinde duran telefon, durmadan elimi çarpmaya başladı. Bir, iki, üç... Sonra çözdüm... İstanbullu bir hergele, kısa devre yaptırmış ve uzaktan ağaca çıkıp beni seyredermiş. Ben telefonu elime alıp çarpıldığımda kahkahalarla gülermiş. Bunu öğrenince haber yollatıp yapmamasını ihtar ettim... (...) Kimseye fiske vurmamaya yeminliydim. Ama bu piç kurusu bütün her şeye rağmen bu şakayı sürdürmez mi? Nihayet bir gün birliği topladım, ve Allah'ı var eşek sudan gelir gibi tokat attım. Kendimden utandım ama herif de yola geldi. Ne yaparsın şimdi..."

.....

Bir yedeksubayın naklettiği bu dayak olayı, gazeteci yazar Mehmet Ali Birand'ın son kitabından yapılmış küçük bir alıntı. "Küçük" nitelemesini satır sayısı anlamında yazmadık. Bu niteleme, Türkiye'de ilk kez ordunun böylesine bir ayrıntıya kadar her yönüyle anlatıldığını vurgulamak için kullanıldı. Bugüne kadar kapalı bir kutu görünümünde olan Türk Silahlı Kuvvetleri, Mehmet Ali Birand'ın yıllar süren araştırma ve incelemesi sonucu artık kapılarını kamuoyuna araladı. Bu aralıktan görünen, siviller için bambaşka bir dünyaydı. Neler yoktu ki bu dünyada... Trilyonluk modernizasyon ihtiyacından, askeri okullardaki dans eğitimine, 2000 yılının komutanlarının yetiştirilmelerinden, terfilerde evliliğin büyük önemine kadar... Kasım ayında piyasaya çıkacak olan kitabın ilk kez **Nokta**'da okuyacağınız bölümlerinde çarpıcı gerçeklerle karşılaşacaksınız. Askerlerin bir "birey ve insan" olarak incelenmesinin yanı sıra dev bir gücü de gözler önüne seriyor bu kitap. "Emret Komutanım"da, 800 bin mevcudu, Türkiye Bütçesi'nin dörtte birine ulaşan 1.3 trilyonluk bütçesiyle bu dev gücü anlatıyor Birand...

Kitabında pek çok sivilin, politikacının ve kamuoyunun dudaklarını uçurtacak yeni "haberler" var. İşte bu haberlerden biri: Türkiye'nin ilk Milli Stratejisi dört aydan beri uygulamada. Ve bu strateji, Birand'ın vurguladığı gibi başka ülkelerde örneği görülmeyen biçimde yalnızca askerin kendi kendine oluşturduğu bir strateji. Birand, kitabın başından sonuna savunduğu, sivil ile asker arasında bir diyalog kurulmalı tezini, yalnızca ordunun hükümete müdahalesi anlamında söylemiyor... Bu konuda da söylüyor. Yani, strateji oluşturulmasında sivilin de, politikacının da katılması gerektiğini belirtiyor. Gerekçelerini de şöyle sıralıyor. Bir: Strateji, bir ülkenin "düşmanının" kim olduğunu belirlemesi anlamına gelir. Oysa bu belirleme asker gözüyle başka, sivil gözüyle daha başka olabilir. İki: Strateji, aynı zamanda savunma için seçilen silah sistemleri, bunlara harcanacak para demektir. Dış yardımları giderek azalan, iç kaynakları da sınırlı bir ülke olan Türkiye'de işte bu son nokta için şöyle diyor Birand: "Türkiye'nin gelişmesini dahi etkileyecek önemli bir sorunun kara bulutları toplanmaya başlamıştır."

Birand'ın kitabı, yalnızca subayın nasıl yaşadığı, neler yiyip içtiği üstüne bir "gözlem" değil, böylesine önemli gerçeklere ışık tutan bir araştırma. Amacı ise kendi sözleriyle "Uygar ülkelerde olduğu gibi, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin doğruya en yakın resmini çekebilmek. Zaten her gün karşılaştığınız övgülerin dışında gerçekleri gösterip, orduyu gerçek boyutlarda değerlendirebilmenizi sağlamak."

Arda Uskan

nokta

SAHİBİ
Gelişim Yayınları A.Ş.ve Süreli Yayınlar A.Ş.
Yönetim Kurulu Başkanı
Ercan Arıklı

YAYIN KURULU BAŞKANI Dr. Adil Özkol

YAYIN KURULU: Ayşim Alpman, Ayşenur Arslan, Duygu Asena, İpek Çalışlar, Aycan Giritlioğlu, Gülay Göktürk, Deniz İnsel Şahin, Güldal Kızıldemir, Dr. Salih Memecan, Hıncal Uluç, Arda Uskan, Hilmi Yavuz.

SORUMLU YAYIN YÖNETMENİ Arda Uskan
ANKARA TEMSİLCİSİ Aycan Giritlioğlu

YAYIN YÖNETMEN YARDIMCILARI İpek Çalışlar, Gülay Göktürk
GÖRSEL YÖNETMEN Salih Memecan

İSTİHBARAT ŞEFLERİ Korhan Atay (İstanbul), Nurcan Akad (Ankara)

ÖZEL ARAŞTIRMA BÖLÜMÜ Güldal Kızıldemir, Nadire Mater, Sabir Yücesoy

HABER RÖPORTAJ Şule Arasan, Levent Tayla

DIŞ HABERLER Ayşim Alpman, Aydın Demirer

EKONOMİ Şaziye Karlıklı, Gülçin Tahiroğlu
KÜLTÜR SANAT Sungu Çapan
YAYIN DANIŞMANI Engin Ardıç
GÜNLERİN GETİRDİĞİ Işık Alamur
ARAŞTIRMA: Ergun Hiçyılmaz
TEKNİK SEKRETER Tahsin Armağan
BÜROLAR İstanbul: Dürin Ababay, Haşmet Babaoğlu, Ali Boratav, Ruşen Çakır, Naci Çelik, Alper Görmüş, Leyla Olça, Mahmut Övür, Can San, Itır Şahingiray, Gülay Til, Mehmet Yalçın,
Ankara: Dr. Fikret Bila, İzzet Dağıstanlı, Hıdır Göktaş, Perin Pigey, Hüseyin Şentürk, Nezih Tavlaş, Erdal Kılıçoğlu, Cengiz Kuşçuoğlu, Hüseyin Akşit, Haluk Müftüoğulları
İzmir: Ahmet Kökçü

Yurtdışı: İNGİLTERE: Merih Çolakoğlu, İSVEÇ: Abdullah Görgün, YUNANİSTAN: Mihail Vasiliadis, KIBRIS: Serdar Saydam

GÖRSEL BÖLÜM Nihan Bilkay (Görsel Yön Yrd), Emre Ulaş (Grafik/İllüstrasyon), Ali Aydın (Prodüksiyon)

FOTOĞRAF Nermi Erdur (Şef), Adem Altan, Süleyman Tel, Mehmet Tel, Deniz Doğan

TEKNİK ŞEFLER Necati Güngör (Düzelti), Fazıl Mecit (Pikaj-Montaj), Serpil Köse (Dizgi), Yalçın Salur (Kamera), Yurdakul Işıtman (Renk Ayrımı)
KATKIDA BULUNANLAR Pertev Atasay, Ayça Gülsoy, Ayşegül Erantepli, Temuçin Tüzecan, Levent Aksel, Erzade Ertem, Erik Molberg-Hansen, Ozan Aytekin UBA
ADRES Gelişim Yayınları, Levent - İstanbul Tel: 169 66 80 (20 Hat) TELEX: 26510
REKLAM İÇİN TELEFON 169 66 80
ANKARA BÜROSU Atatürk Bulvarı, 85/12, Kızılay Ankara TEL: 33 07 40 (3 Hat) TELEX: 42008
İZMİR BÜROSU İzmiroğlu İşhanı Kat: 4 No: 404 Konak-İzmir Tel: 25 85 79
BASILDIĞI YER Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş. Halkalı-İstanbul
DAĞITIM Hürriyet Holding A.Ş.
Nokta, Gelişim Yayınları A.Ş. tarafından yayımlanmaktadır.

GELİŞİM

BAŞKAN VEKİLİ VE GENEL KOORDİNATÖR Mustafa Özyürek, **BAŞKAN YARDIMCISI / Finansman** Ümit Umar, **BAŞKAN YARDIMCISI / İdare-Reklam** Deniz İnsel Şahin, **BAŞKAN YARDIMCISI / Promosyon-Araştırma Geliştirme** Çağla Kurtuluş, **SATIŞ MÜDÜRÜ** Yıldırım Ünverdi, **TEKNİK MÜDÜR** Güman Birincioğlu, **DIŞ İLİŞKİLER MÜDÜRÜ** Ayşe Karabece

ANSİKLOPEDİ OKURLARINA
ÖNEMLİ DUYURU:

BÜYÜK LAROUSSE

ARTIK 3 YILDA TAMAMLANACAK!

Sayıları yüz bini aşan Büyük Larousse okurlarına bir müjdemiz var:

Artık bu benzersiz ansiklopediye sahip olmak için 5 yıl beklemeniz gerekmeyecek.

Gelişim Yayınları Büyük Larousse'un tamamlanma süresini sizlerden gelen istekler üzerine 3 yıla indirdi.

Büyük Larousse'un toplam sayfa, cilt, madde, fotoğraf ve resim sayısında hiçbir değişiklik olmayacaktır.

5 Ocaktan itibaren fasiküller 48 sayfa yerine 80 sayfa olarak yayımlanacaktır.

Büyük Larousse 3 yıl sonra tamamlandığı zaman, dünyanın ve Türkiye'nin son bilgilerini içeren, tek ve en büyük ansiklopedi olacaktır.

Yayın süresinin uzunluğu nedeniyle 1. 2. ve 3. fasikülleri almamış okurlar için, bu fasiküller yeniden satışa sunulmuştur.

4. FASİKÜL BUGÜN ÇIKTI

Gelişim Yayınları
"Güvenilir Yayıncılık"

KİTAP

TÜRKİYE BARIŞ DERNEĞİ DAVASI, Sorgular Savunmalar cilt 1, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul Ekim 1986, 554 sayfa, 2000 lira.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 27 Ekim 1980 tarihli soruşturma emriyle başlayan ve halen sürmekte olan Türkiye Barış Derneği Davası'nın Sorgu ve Savunmaları, Bilim ve Sanat Kitapları'nca yayınlandı. 17 Mayıs 1982'de açılan dava-

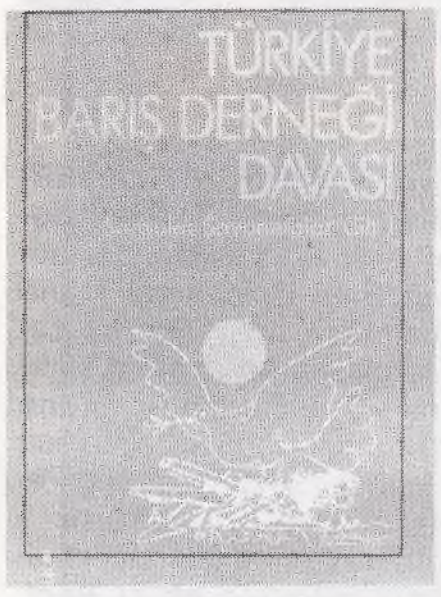

da, iddianame gereğince dernek yöneticileri hakkında T.C.K.'nun 141 ve 142. maddelerine göre cezalandırılmaları isteniyordu. Türkiye Barış Derneği'nin haklarında dava açılan 44 yöneticisinden 27'sinin halen sürmekte olan dava kapsamında verdikleri sorgu ve savunma metinleri, Bilim ve Sanat tarafından 3 cilt olarak yayınlanacak. Birinci ciltte sorguları yer alan yöneticiler Mahmut Dikerdem, Reha İsvan, Orhan Apaydın, Erdal Atabek, Aykut Göker, Tahsin Usluoğlu, Haluk Tosun, Şefik Asan, Aybars Ungan, Ali Taygun, Uğur Kökden, Metin Özek, Niyazi Dalyancı, Ataol Behramoğlu, Ali Sirmen, Gencay Şeylan, Ergun Elgin, Orhan Taylan, Hüseyin Baş, Nedim Tarhan, Nurettin Yılmaz, Semra Özdamar, Melih Tümer, Mustafa Gazalcı, İsmail Hakkı Öztorun, Kemal Anadol, ve Gündoğan Görsev. Bilim ve Sanat Kitapları, Türkiye Barış Davası'nın Sorgular Savunmalar Cilt 1'inde, davada sorgulamaya esas olmak üzere yazılı verilen ifade metinlerini hiç bir kısaltma ve düzeltme yapmadan olduğu gibi yayınlıyor. İçinde bulunduğumuz Dünya Barış Yılı'nda yayınlanan bu kitapta yer alan metinler asıllarına sadık kalınarak kullanılmış, tarihsel bir belge oluşturma özelliklerini korumaktadırlar.

KURTLAR ARASINDA ÇIPLAK, Bruno Apitz'den çeviren Alaattin Bilgi, Başak Yayınları, Ankara 1986, 354 sayfa.

Faşizmin insanlığa nelere mal olduğunu ara sıra anımsatmakta yarar gören toplumcu Alman yazarı Bruno Apitz'in (1900-1979) en ünlü romanı **Kurtlar Arasında Çıplak,** 2. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru, Nazi toplama kamplarından gaz odaları, fırınlar ve tel örgülerle çevrili Buchenwald'da geçiyor.

İlk yayınlandığı yıllarda 1958'lerde Almanya'da olay olan ve çeşitli dillere çevrilen **Kurtlar Arasında Çıplak,** Alaattin Bilgi'nin akıcı Türkçe'siyle su gibi okunuyor.

Sanatımız üstüne bir kaynak kitap...

ÇAĞDAŞ TÜRK SANATI, Sezer Tansuğ, Remzi Kitabevi, İstanbul 1986, 414 sayfa, 322'si renkli 460 resim, 414 sayfa, 5.500 lira.

Sanatımızda son 200 yıl içinde meydana gelen gelişmelerin ele alındığı, Sezer Tansuğ'un Çağdaş Türk Sanatı bu alandaki boşluğu dolduran bir eser. Resim akımları ve üsluplarının ağırlıklı olarak incelendiği bu kapsamlı çalışmada, mimarlık ve heykelin yanısıra seramik, grafik

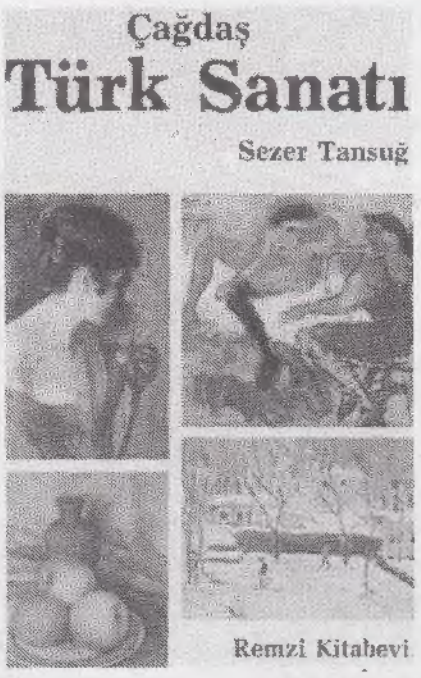

sanatlar, vb. gibi diğer plastik sanat alanlarındaki değişim ve yenilenme süreci de aydınlatılıyor. Sezer Tansuğ, çağdaş Türk sanatının üslup evreleri üstüne bazı belge ve kaynaklarla da zenginleştirdiği bu çalışmasında, Batı etkilerini özümsemeye yönelik orijinal bir Türk sentezinin gerçekleşme koşullarını irdeliyor.

Çağdaş Türk Sanatı, gerek içeriği gerekse güncel oluşumları yakından izleyen eleştirmen bir sanat tarihçisinin özgün yaklaşım ve yorumlarını yansıtması bakımından önemli bir kitap olma niteliğini de kazanıyor. Sezer Tansuğ, sanatçı isimlerinin titizce ayıklanması, yorum ve üslup tahlillerinin daha derin içeriklere kavuşması gerektiği yolundaki eleştirilere yanıt olarak, bundan sonraki çalışmasında bu isteklerin karşılanacağını belirtiyor. Çağdaş Türk sanatıyla ilgilenenlerin edinmesi gereken bir eser Sezer Tansuğ'un kitabı.

Haftanın en çok satan kitapları

1. **Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği,** roman, Milan Kundera, İletişim Yayınları (1)
2. **Gülün Adı,** roman, Umberto Eco, Can Yayınları (5)
3. **Bir İhtilal Daha Var,** inceleme, Örsan Öymen, Milliyet Yayınları (2)
4. **Görme Biçimleri,** deneme-incelem, John Berger, Metis Yayınları (3)
5. **Demokrasi Korkusu,** anı-günlük, Hasan Cemal, Bilgi Yayınevi (4)
6. **Gözaltında Kaybolanlar,** inceleme, Kürşat İstanbullu, Yalçın Yayınları (-)
7. **Son Nefesim,** anı, Luis Bunuel, Afa Yayınları (8)
8. **Seyreyle Dünyayı,** roman, Evangelinos Misiliadis, Cem Yayınları (13)
9. **Bitmeyen Aşk,** roman, Pınar Kür, Can Yayınları (9)
10. **Mavi Tüy,** roman, Richard Bach, Puhu Yayınları (6)
11. **Bir Ses,** anlatı, Zeynep Oral, Milliyet Yayınları (7)
12. **12 Eylül Tutanakları Bin Tanık,** inceleme, Erbil Tuşalp, Dost Kitabevi Yayınları (10)
13. **John Lennon Anlatıyor,** konuşma Jann Webber, Kalem Yayınları (-)
14. **Bir Hırsızın İtirafları,** öykü, Woody Allen, Nisan Yayınları (11)
15. **Bir Fahişenin Günlüğü,** anı-günlük, Nina Holm, Kelebelek Yayınları (12)

Bu listenin düzenlenmesinde bilgilerine başvurulan kitabevleri: İstanbul'da Akademi, Gençlik, Sander ve Deniz, Ankara'da Dost, İlhan-İlhan, Bilgi, Dönüşüm ve İmge, İzmir'de Dost, İleri ve Yavuz. Parantez içindeki sayılar kitabın bir hafta önceki sıralamadaki yerini belirtmektedir.

FUAR

5. TÜYAP İSTANBUL KİTAP FUARI, 1 Kasım Cumartesi günü, Taksim'de TÜYAP Ticaret Merkezi'nde açılıyor. Her gün 11.00-20.00 arasında ziyaret edilebilecek fuar, 1-9 Kasım tarihleri arasında açık kalacak. Fuarın bu yılki ünlü konuğu, Sovyet şairi Resul Hamzatov. Şiirleri ellinin üzerinde dile çevrilen Hamzatov, 1968'de yayınlanan "Benim Dağıstanım" adlı düzyazı yapıtıyla da geniş yankılara yol açmıştı. Bu yıl Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin büyük ödülü Lotus'u alan şair, 31 Ekim günü Gazeteciler Cemiyeti'nde bir edebiyat söyleşisine katılacak ve daha sonra fuarda kitaplarını imzalayacak.

SERGİ

ZEKİ FAİK İZER. Türk resminin yaşayan büyükustalarından Zeki Faik İzer sergisi, Yeşilköy Sanat Merkezi Galerisi'nde 15 Kasım'a kadar açık.

MUSTAFA ALTINTAŞ. Çalışmalarını Paris'te sürdürmekte olan ressamlarımızdan Mustafa Altıntaş'ın resimleri Urart Sanat Galerisi'nde izlenebilir.

Mustafa Altıntaş'ın bir yapıtı

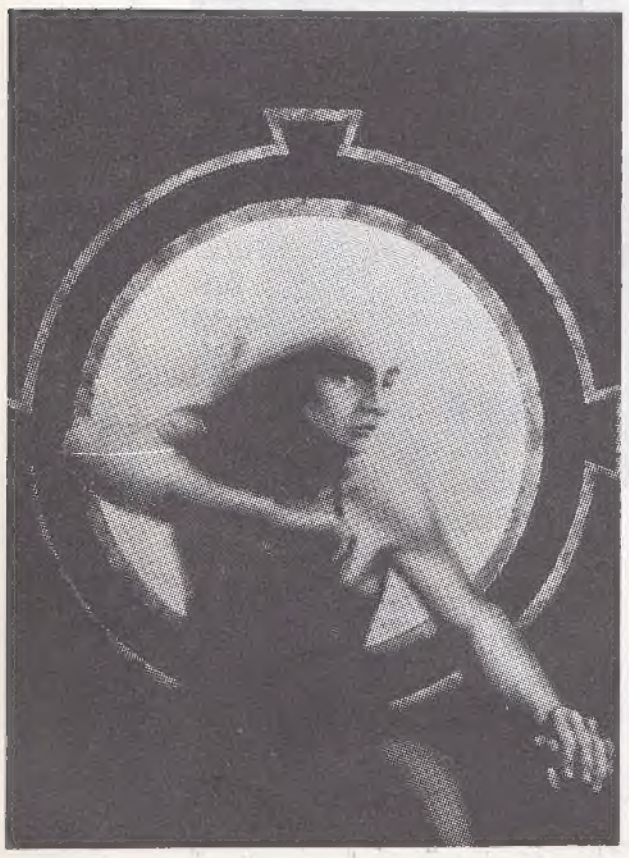

"Plaj Âşıkları"nda Valerie Kaprisky, Bernard Giraudeau

MEHMET GÜLERYÜZ. 24 Ekim - 17 Kasım arasında Ankara Galeri Nev'de Mehmet Güleryüz'ün resimleri sergileniyor. Bu sergi dolayısıyla sanatçının desenlerini içeren bir kitap da Galeri Nev tarafından yayınlandı.

PANEL

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ PANELİ. 1 Kasım Cumartesi saat 14.00 - 18.00 arasında Ortaköy Sanat Merkezi'nde düzenlenen İnsan Hakları Derneği Paneli'nde "TC Ceza Kanunu'ndaki Güncel Sorunlar - Yeni TC Ceza Yasası Tasarısı, Ölüm Cezası, Genel Af, İnfaz Yasası" tartışılıyor. Panele Turgut Kazan, Çetin Özek, Bahri Savcı ve Ali Sirmen konuşmacı olarak katılıyorlar.

KONSER

TÜRK SAZ MÜZİĞİ. Moda Sineması'nda 27 Ekim Pazartesi saat 21.00'de İhsan Özgen (kemençe, tambur) ve Mutlu Torun'un (ud) "Türk saz müziği" konseri var. Programda Numan Ağa, Dilhayat Kalfa, Nevres Bey, Refik Talat Bey, Mesut Cemil, Sedat Öztoprak'ın bestenigâr peşrevinden hüzzam, nihavent ve mahur saz semailerine kadar uzanan eserleri seslendiriliyor.

SİNEMA

MODA Sineması'nda Coppola'nın **Sokaktakiler**'i devam ediyor. Ayrıca Neşet Kırcalıoğlu'nun ilk kısa metraj denemesi **Usluköy Masalı** da gösteriliyor. Sabah Sineması'ndaysa Walter Lang'ın **Kral ve Ben**'i var.

"Düşmanım" mevsimin ilk bilimkurgu filmi

ORTAKÖY Sineması - Sanat Merkezi'nde bu hafta her gün dönüşümlü olarak gösterilen François Truffaut filmleri izlenebilir. Bunlar **Son Metro** (Catherine Deneuve, Gerard Depardieu), **Penceredeki Kadın** (G.Depardieu, Fanny Ardant), **Siyah Gelinlik** (Jeanne Moreau, Michel Bouquet) ve **Jules ve Jim** - Unutulmayan Sevgili (Jeanne Moreau, Oskar Werner).

HAFTANIN YENİ FİLMLERİ Henri Verneuil'ün **Zafer Benimdir - Les Morfalous** (Jean Paul Belmondo, Marie Laforet - İnci), Robert Zemeckis'in **Amazonda Fırtına - The Romantic Stone** (Michael Douglas, Kathleen Turner - Site), Wolfgang Petersen'in **Düşmanım - Enemy Mine** (Dennis Quaid, Louis Gossett Jr.-Kent, Sine Pop) ve Christopher Frank'ın **Plaj Âşıkları - L'Annee Des Meduses** (Valerie Kaprisky, Bernard Giraudeau - Emek).

Son filmi "Zafer Benimdir"de Belmondo

26 EKİM Pazar

TV1

10.01 Yavru Geyik
10.30 Pazar Sineması (Fantoma)
12.00 Pazar Konseri
13.00 Blake'in Yedilisi "Son"
13.45 Haberler
14.00 Stüdyo Pazar

16.10 Televizyon'da Sinema (Kwai Köprüsü)
19.00 Televizyon
19.45 Uykudan Önce
20.00 Haberler
20.30 Hava Durumu
20.45 Yarın Artık Bugündür-3
21.40 Karadeniz'den Çeşitlemeler
22.15 Spor
23.30 Haberler

TV2

19.52 Tao - Tao - 3
20.20 Kaçış "Hawaii Heat" -3
21.05 Spor Özetleri
21.30 Haberler
21.55 Gece Stüdyosu
23.20 İngilizce Haberler

27 Pazartesi

TV1

08.01 Günaydın Türkiye
10.00 Açık Öğretim
11.30 Kapanış
17.30 Açılış
17.31 Açık Öğretim
18.30 Haberler
18.45 Esteban "Son"
19.15 Sağlık
19.40 Uykudan Önce
20.00 Haberler
20.30 Hava Durumu
20.45 Sorrel ve Oğlu-2
21.40 Ekonomi Dünyası
22.30 Virginia - 1
23.20 Haberler

TV2

19.52 Gençlerle Birlikte
20.20 Pazartesi Hikâyeleri
21.00 Bilinmeyen Dünya
21.30 Haberler
21.55 Açık Oturum
22.40 Wagner-3
23.20 İngilizce Haberler

28 Salı

TV1

08.01 Günaydın Türkiye
10.00 Kapanış
17.30 Açılış
17.31 Açık Öğretim
18.30 Haberler
18.45 Mercan Adası-4
19.15 Sohbet
19.40 Uykudan Önce
20.00 Haberler
20.30 Hava Durumu
20.45 Haber Program
21.40 Dikkat
21.50 Televizyon'da Sinema (Kramer Kramer'e Karşı)
23.30 Haberler

TV2

19.52 Besteciler ve Yorumcular
20.20 "Bana Basketbol Öğret"
20.40 "Florance Nightingale"-1
21.30 Haberler
21.55 2. Kanal, 2. Gece
23.20 İngilizce Haberler

29 Çarşamba

TV1

13.01 Haberler
13.10 Anıtkabir Törenleri
13.20 TBMM Törenleri
14.00 Hipodromdaki Törenler
15.30 Marşlar
15.45 Modern Türkiye
16.30 Şirinler
16.55 TRT Gençlik Korosu
17.20 Bugün 29 Ekim
17.40 Kahramanlık Türküleri
18.05 Az Gittik Uz Gittik
18.25 Yugoslavya - Türkiye Milli Maçı (Naklen)
20.00 Haber Özetleri
20.03 Yugoslavya - Türkiye Milli Maçının Devamı
20.15 Haberler
21.00 Uykudan Önce
21.10 Cumhuriyete Doğru
21.40 Sorel ve Oğlu - 3
22.30 Atatürk Milliyetçiliği -1
23.00 Konser
23.40 Haberler

TV2

19.52 Cumhuriyet Bayramı Törenleri "Özet Yayın"
20.20 Türk Ordusu
21.00 Ekim Sohbeti
21.30 Haberler
21.55 Cumhuriyet Bayramı Özel Eğlence Programı
23.20 İngilizce Haberler

30 Perşembe

TV1

08.01 Günaydın Türkiye
10.00 Kapanış
16.44 Açılış
16.45 Açık Öğretim
17.45 Haberler
18.00 Galatasaray - Kaunas Basketbol Maçı (Naklen)
19.30 İnanç Dünyası
20.00 Haberler
20.30 Hava Durumu
20.45 Duvardaki Kan-4
21.40 THM Solo "Melek Tan"
22.00 Türk Sinema Tarihinden (Vurun Kahpeye)
23.30 Haberler

TV2

19.52 Bizim Sazımız - Bizim Sözümüz
20.20 Sanat Dünyamız
20.40 "Florance Nightingale"-2
21.30 Haberler
21.55 Kültür Belgeseli
22.45 Konser
23.20 İngilizce Haberler

31 cuma

TV1

08.01 Dil Öğrenelim
10.00 Kapanış
17.00 Açılış
17.01 Açık Öğretim
18.30 Haberler
18.45 Sevgi Bağları-4
19.35 Gençlerden Gençliğe
20.00 Haberler
20.30 Hava Durumu
20.45 Sorel ve Oğlu-4
21.40 Konser "Mülkiye Toper"
22.30 Vegas "Son"
23.20 Haberler

TV2

19.52 İslam ve Toplum
20.20 Küçük Afacan
20.50 Çizgi Film "Bay Rossi"
20.55 Galata Kulesi "Son"
21.30 Haberler
21.55 Televizyon'da Sinema (Sekiz Buçuk)
23.20 İngilizce Haberler

1 KASIM Cumartesi

TV1

08.01 Açık Öğretim
10.00 Cumartesiden Cumartesiye
13.00 Nuh'un Gemisi
13.30 Gençler İçin Müzik
14.00 Haberler
14.10 Olağanüstü Olaylar
14.55 Çiçek Kız
15.25 Müzik Demeti

15.45 Televizyon'da Sinema (Dublörler)
17.20 Gençlik
19.05 Kara Şimşek
20.00 Haberler
20.30 Hava Durumu
20.45 Kuruntu Ailesi
21.35 Cumartesi Show
23.50 Haberler

TV2

19.52 TRT İzmir Çocuk Korosu
20.10 Gençler Yarışıyor
20.40 "Florance Nightingale"-3 "Son"
21.30 Haberler
21.55 Hamlet - 2
23.20 İngilizce Haberler

TELEVİZYON

FANTOMA Eski kuşakların, Pardayanlar, Arsen Lüpen serüvenleri ya da Jules Verne romanları gibi soluk soluğa okuduğu Fantoma romanları, bir dönemde Peyami Safa'ya bile Server Bedi takma adıyla "Cingöz Recai"leri yazdırmıştı. Fransız sinemasının emektar yönetmenlerinden Andre Hunebelle ise, 60'larda esrarlı ve gerilimli Fantoma'ları, bizde

Louis Des Funes "Fantoma"daki komiser rolüyle başarı kazanmıştı.

de çok tutulmuş bir dizi polisiye güldürü filmine dönüştürmüştü. Jean Marais ile o yılların gözde komiği Louis de Funes'in, ünlü "hayalet"le peşindeki otoriter ama beceriksiz polis komiserini canlandırdıkları bu film, aynı ekip tarafından 3-4 filmlik bir diziye dönüştürülen Fantoma'ların ilki. Sarışın Mylène Demongeot de var. **Eğlenceli bir pazar sabahı geçirmek için uygun bir seçim.** 1964 Fransız yapımı, 105 dakika.

26 Ekim Pazar

KARADENİZ'DEN ÇEŞİTLEMELER, Karadeniz'in ve insanlarının konu edildiği 6 bölümlük bu belgesel dizinin genel danışmanlığını ve metin yazarlığını Prof. Dr. Metin Sözen, yapım ve yönetimini Fatih Arslan üstlenmiş.

26 Ekim Pazar

Yıllar sonra Kwai Köprüsü...

David Lean'in 30 yıl öncesinin gösterişli üstün yapımı "Kwai Köprüsü"

KWAİ KÖPRÜSÜ (The Bridge on the River Kwai). 30 yıl öncesinin, melodisi dillerden düşmeyen, 6 Oscar'lı ünlü İngiliz yapımı ekranda. Yönetmen David Lean'ın Japonları az biraz aşağı gören, kötüleyen ve Anglosaksonları yücelten tutumu bir yana, **Kwai Köprüsü,** gerçekten sürükleyici, gösterişli ve görkemli bir üstün yapım örneği. Fransız Pierre Boulle'un romanından uyarlanan filmde, 2. Dünya Savaşı sırasında bir esir kampında Japon yöneticilerle İngiliz tutsaklar arasındaki çatışma ve gerilim anlatılıyor. Balta girmemiş Uzakdoğu ormanları dekorunda, savaşın olanca şiddetinin yansıdığı bir köprü inşaatı ve sabotajı öyküsünü gerilimli, alaylı, hareketli ve etkileyici seyirlik bir serüvene dönüştüren David Lean sineması, baştan sona seyirciyi

Jaclyn Smith melek gibi bir Florence Nightingale olmuş...

TV2 FLORENCE NIGHTINGALE. Modern hemşirelik kavramının kökleşmesi ve gelişmesi için çalışan soylu İngiliz kadını Florence Nightingale'in yaşamını konu edinen yeni bir mini dizi, günaşırı yayınlanıyor. Darly Dure'nin yönettiği dizide 1854 Kırım Savaşı'nda yaralanan Türk ve İngiliz askerlerine Üsküdar Selimiye kışlasında şefkatle bakan, hemşireliğin öncüsü Florence Nightingale'i Amerikalı güzel yıldız Jacklyn Smith oynuyor. Diğer oyuncular Claire Bloom, Peter McEnery ve Timothy Dalton.

28 Ekim Salı

KRAMER KRAMER'E KARŞI (Kramer vs. Kramer). Geçen hafta "Son Numara"sını izlediğimiz senarist- yönetmen Robert Benton'ın, Avery Corman'ın "çok satan" romanından uyarladığı bu film, Hollywood'un 80'lerdeki duygusallığa dönüş modasının sıcak, sevimli bir örneği. Ted (Dustin Hoffman), Joanna (Merly Streep) ve 6 yaşındaki Billy'den (Justin Henry) oluşan Kramer ailesinin öyküsü, seyircinin duygularını gıdıklarken mendilleri de ıslatıyor. Ana-baba anlaşmazlığının kurbanı milyonlarca çocukla özdeşleşen küçük Billy ile Hollywood'un "küçük dev adamı"nın canlandırdığı baba-oğul ilişkisi, çağdaş tüketim toplumunun ve modern yaşamın en insancıl duyguları bile körelten çarklarında, karşılıklı dayanışmayla birbirini bütünleyen bir sevgiyi örnekliyor. Filmin yer yer olağanüstü bir duygusallıkla dolup taşan temposu, Nestor Almendros'un başarılı görüntüleri ve düzgün, etkili bir sinema dili, beceriyle çekilmiş, oynanmış ve anlatılmış bu "ağdalı" aile melodramının kozları. 1979'un en iyi film, yönetmen, görüntü, erkek-kadın oyuncu ve küçük Justin Henry için verilen özel Oscar ödüllerinin desteğinde, akla değil de genellikle yüreğe yönelik bir duygu bezirgânlığına dönüşmüş **Kramer Kramer'e Karşı.** Yine de seyredilir nitelikte, çağdaş ve sevimli, sıcak bir film. Özellikle **görmemiş olanlara öğütlenir.** 1979 ABD yapımı, 105 dakika.

28 Ekim Salı

YUGOSLAVYA- TÜRKİYE. Avrupa Milletler Kupası'nda İngiltere, İrlanda ve Yugoslavya gibi güçlü takımlarla eşleştiğimiz zorlu grupta ilk maçımızı futbolda şanşımızın pek tutmadığı Yugoslavya'ya karşı rakip sahada oynuyoruz.

29 Ekim Çarşamba

Sevimli baba-oğul Kramer'ler, Dustin Hoffman'la Justin Henry

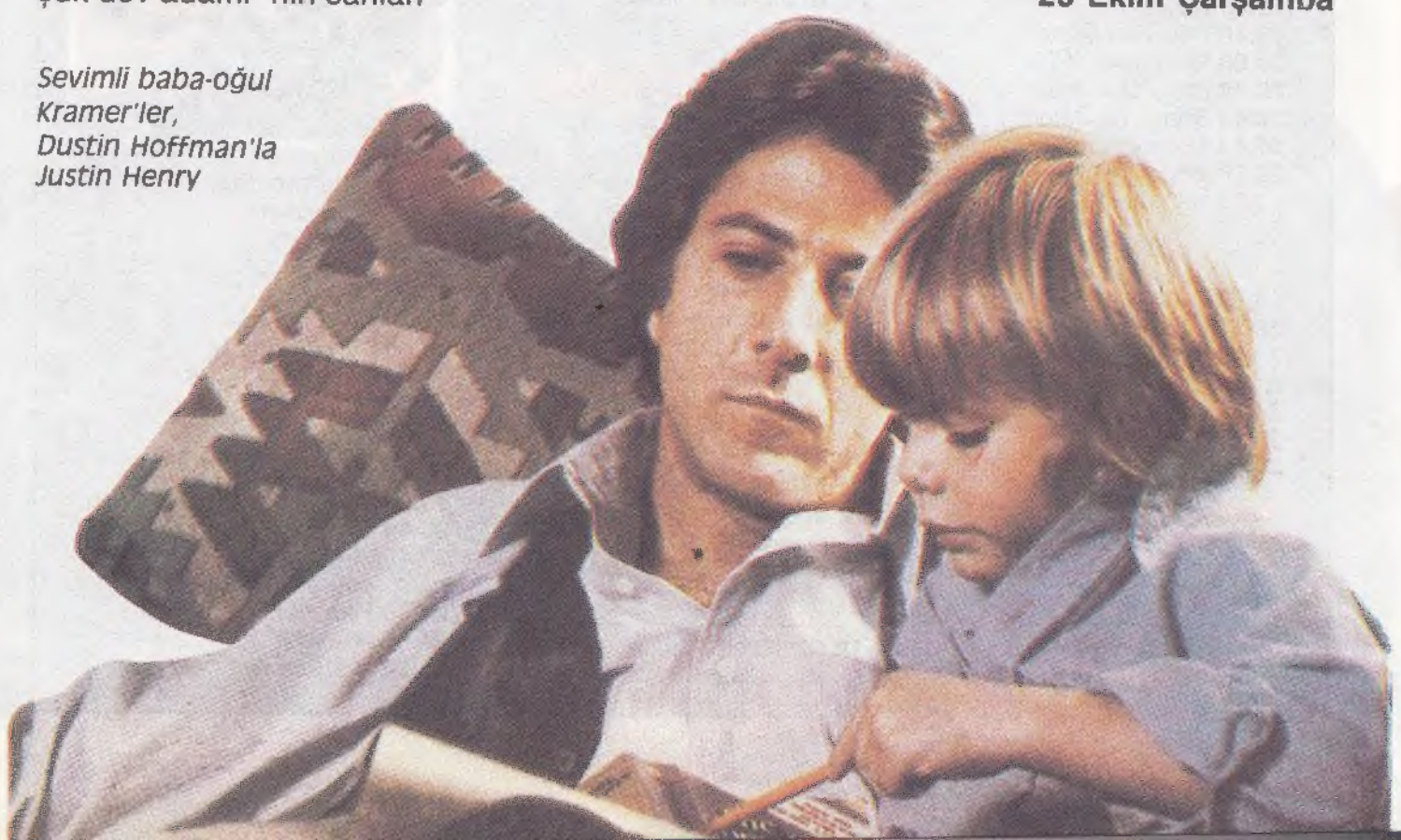

ekrana bağlıyor. Sonradan **Doktor Jivago, İrlandalı Kız, Hindistan'a Bir Geçit** gibi filmlerle bu türdeki ustalığını iyice kanıtlayacak olan Lean'in anlatımı, tüm oyuncu kadrosunun başarısından da destek alıyor. Hele Oscar'lı Alec Guinness İngiliz Albay Nicholson'da sinema kariyerinin en kusursuz rollerinden birini çıkarıyor. Filmin "Amerikan öğesi" William Holden, Japon Sessue Hayakawa ve Jack Hawkins de başarılı. Yıllar sonra yeniden ilgi çekecek **Kwai Köprüsü,** kuşkusuz ekranda **haftanın es geçilmemesi gereken filmlerinden.** 1957 İngiliz yapımı, 160 dakika.

26 Ekim Pazar

Kaunaslı Sabonis İstanbul'da

GALATASARAY- KAUNAS. Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nda Polonya şampiyonunu saf dışı bırakarak 2. tura çıkma başarısını gösteren Galatasaray, Sovyet basketbolünün güçlü temsilcisi Kaunas ile karşılaşıyor. Galatasaray sayesinde Avrupa'nın en ünlü ve en uzun basketçisi Arvidas Sabonis'i izleme olanağına kavuşuyor İstanbullu basketbolseverler.

30 Ekim Perşembe

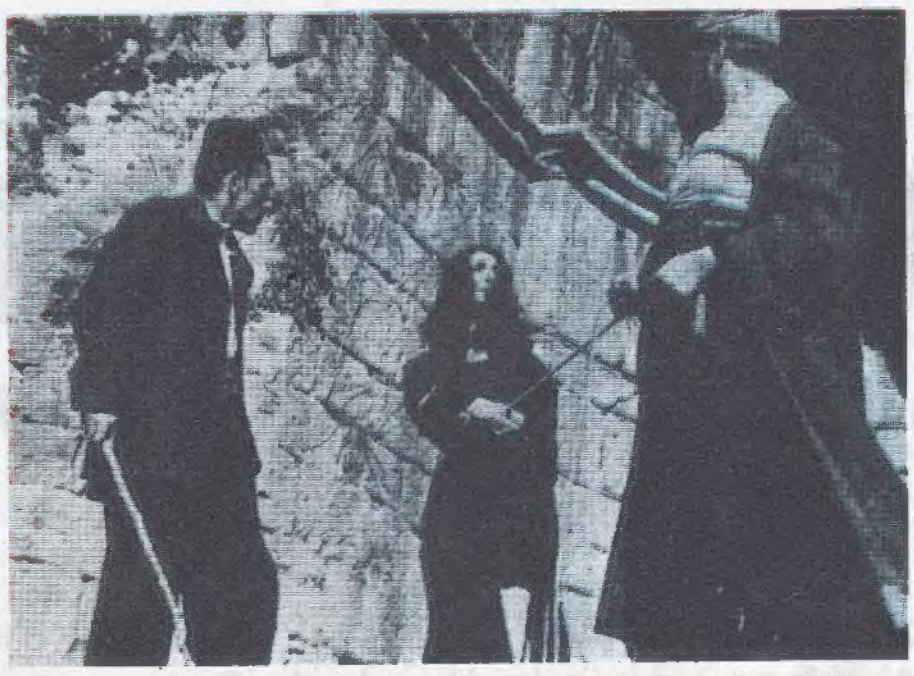

Lütfi Akad'ın "Vurun Kahpeye"si, Sezer Sezin'in de çıkışı olmuştu

VURUN KAHPEYE. TRT-MSÜ Sinema-TV Araştırma Merkezi işbirliğiyle hazırlanan "Türk Sinema Tarihinden" programında, Türk sinemasında 1950 sonrası dönem hakkında bilgi sunulduktan sonra bu dönemin tipik filmlerinden **Vurun Kahpeye** ekrana geliyor. Lütfi Akad'ın ilk yönetmenlik denemesi **Vurun Kahpeye,** Kurtuluş Savaşı sırasında hoşgörüsüz bir imamla çatışan yiğit ve idealist bir ilkokul öğretmeninin öyküsü. Halide Edip Adıvar'ın çarpıcı romanından sinemaya uyarlanan film sinema dilini yeni yeni öğrenen Akad'ın yeteneklerini sergilediği, sinema sanatına ilişkin öğelerin kullanıldığı bir "ilk film" çalışması. Sezer Sezin, Settar Körmükçü, Vedat Örfi Bengü, Temel Karamahmut ve Arşevir Alyanak'ın oynadığı bu film, **sinemamızdaki Vurun Kahpeye uyarlamalarının en başarılısı.** 1949 yapımı, 85 dakika.

30 Ekim Perşembe

"Sekiz Buçuk" bir Fellini başyapıtı

TV2 **SEKİZ BUÇUK** (Otto e Mezzo). Günümüzün sinema ustaları arasında yer alan Federico Fellini'nin kendi yaşantısından esinlendiği, ünlü "otobiyografik" filmi **Sekiz Buçuk,** sinema sanatına tutkun izleyiciler için kuşkusuz ekranda haftanın filmi niteliğinde. Yaratış sorunlarıyla korkuları, fantezileri, anıları, hayalleri, karısı, metresi ve kilise arasında bunalan bir film yönetmeninin dünyasını görüntüleyen Fellini'nin başyapıtını vaktiyle göremeyenler, cuma gecesini mutlaka bu filme ayırmalılar. Marcello Mastroianni'den Claudia Cardinale'ye, Anouk Aimée'den Sandra Milo'ya kadar herkes bu filmde. **İzleyin.** 1963 İtalyan yapımı, 138 dakika. (Daha geniş bilgi için bakınız sayfa...)

31 Ekim Cuma

DUBLÖRLER (Hooper). Burt Reynolds, kendi döneminin Hollywood'undaki en önemli dublörü oynarken, Jean Michael Vincent'ın canlandırdığı genç bir adam ona tehlikeli bir rakip olmaktadır. Hal Nedham'ın yönettiği bu film içindeki film, her zamanki gürültücü ve ukala tiplemesini yineleyen Burt Reynolds hayranları için kotarılmış izlenimini veriyor. Amerikan sinemasına özgü araba yarışları, çarpışma sahneleri, helikopterden atlamalar ve tehlikeli "atraksiyonlar"la sürüp giden filmin öyküsü ağır aksak gelişiyor. Heyecan ve tehlike sahneleriyle ilgi çekmeye çalışan bu hareketli Hollywood yapımına özellikle Burt Reynolds-Sally Field'i sevenler ve **bu tür filmlerden hoşlananlar rahatlıkla katlanabilir.** 1978 ABD yapımı, 100 dakika.

1 Kasım Cumartesi

Araba takibi ve tahribi gibi Amerikan sinemasına özgü, bol "atraksiyonlu" "Dublörler," bu tür filmlerden hoşlanan seyirciyi memnun edecek

SİLAHLI KUVVETLER / BİRAND'IN KALEMİNDEN ORDU

KAPILAR ARALANIYOR

Gazeteci yazar Mehmet Ali Birand, iki yıl boyunca Türk Silahlı Kuvvetleri'ni her yönüyle inceledi. Subayın yetişmesinden "sivil"e bakışına, olanaklarından "müdahale"yi değerlendirmesine kadar "askerin dünyası" ilk kez Nokta'da...

"—Oğlum Ahmet cip bozuk, hemen yapın.

—Başüstüne komutanım.

Bir saat sonra er geldi. Bir başka cipin parçası sökülüp komutanın cibine konmuştu. Zira yedekte parça yoktu ve tamir edilmesi de olanaksızdı. Öbür cip yolda kalacaktı, ancak komutanın verdiği emir de yerine getirilmişti. Aynı komutan şehirde dolaşırken, üç gündür akan patlak su borusunun hâlâ yapılmadığını görünce belediyeye telefon etmişti. Dört gün sonra ekip hâlâ gelmemişti. Komutan işte bunu anlayamıyordu: Bu ülke sahipsiz mi? Bir patlak boru tamir edilemez mi?"

★ ★ ★

Mehmet Ali Birand, dilekçesini yazıp altına imzayı attığında, "En fazla 'hayır' derler" diye düşünüyordu. Projesinden haberdar olan yakınları, "Boşuna hayal kurma, olmaz" demişlerdi. Ama Birand, "Dilekçemi veririm. Kabul ederlerse ne âlâ. Etmezlerse de sonunda ölüm yok..." diyordu.

Gazeteci-yazar Birand, bu duygularla yazdığı dilekçeyi iki yıl önce Genelkurmay Başkanlığı'na vermiş ve kendisinin bile pek ummadığı bir sonuç almıştı. Kapalı kapılar açılmıştı. Kapıların ardında "çok az bilinen" bir dünya vardı. İnanışları, yaşam tarzı, sorunları, kararları ile bir ordu: Türk Silahlı Kuvvetleri... Birand, iki yıl boyunca bu dünyada bir "sivil", en önemlisi de bir "gazeteci" olarak dolaşmış, en alttan en üste kadar herkesle konuşmuştu.

Anlatılanlar, gözledikleri, yaptığı araştırmalar, kafasında daha önce oluşan bir olguyu netleştirmişti. Birand'a göre "orduyu konuşmanın zamanı" gelmişti. Bunun en önemli nedenini şöyle anlatıyordu: "Batı dünyasında herhalde, Türk Silahlı Kuvvetleri kadar, tasarrufları toplum tarafından denetimsiz bırakılan bir başka ordu yoktur. Silahlı Kuvvetler kendi kendilerini denetlerler. (...) Türk toplumu Silahlı Kuvvetleri'yle ilgili gelişmelerin önemlice bir bölümünü fısıltı gazetesinden öğrenme durumuna düşer. Veya aniden yapılan bir açıklamanın tam olarak ne anlama geldiğini bilemeden kabullenir."

Birand, yola çıkarken ordunun adeta bir "tabu" olduğunu düşünüyordu. Orduyu incelerken bu düşüncesi pekişmişti. Ama bunun hem "neden" hem de "sonuç" olduğu kanısındaydı. Ordu, kimi politikacılar ve sivil yöneticiler tarafından tabu haline getirilmişti. Ve bu dokunulmazlık orduyu daha da fazla kendi içine kapatmış ve Türk Silahlı Kuvvetleri giderek "kendi başına bir dünya" haline gelmişti.

"Cumhuriyet Senatosu'nda partili partisiz tüm gruplar adına birer kişinin imzasının bulunduğu 'Kahraman Silahlı Kuvvetlerimize olan güven ve başarı dileklerimizin iletilmesini istiyoruz' önergesi alkışlarla kabul edilirken gelenek artık tam anlamıyla yerleşmeye başlamıştı. 1964'teki selamın altında Türkiye İşçi Partisi Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın imzası dahi vardı."

Mehmet Ali Birand, 24 Şubat 1959 tarihinde tohumu atılan bu geleneğin son örneklerinden birini verirken madalyonun bir yüzüne işaret ediyordu. Madalyonun öteki yüzünde ise, Birand'a göre, ordunun sivile, politikacıya güvensizliği vardı. Ama her iki yüzün de aynı sonuca ulaştığını vurguluyordu: Türk Silahlı Kuvvetleri bugün sivil toplumun denetiminden uzak, kendi içine kapalı bir kurum.

Önce disiplin. Birand 'ın bu kapalı dünyaya adımını attığı andaki ilk izlenimlerle birlikte kitabının adı da kafasında doğmuştu: "Emret Komutanım." Çünkü bir sivil olarak onu en çok etkileyen, 15 yaşındaki askeri öğrenciden generaline kadar her ordu mensubunun âdeta "derisine işleyen" disiplin olmuştu. Nitekim kitabı şu sözlerle başlıyordu: "Büyük disiplin okuluna girdiniz. Bugünden itibaren hayatınız değişecek. Eğer disiplin içinde, verilen emirlere itaat ederek çalışır ve layık olduğunuzu gösterirseniz, sizi her şeyin ve herkesin fevkinde bir meslek sahibi yapacağız."

Bu, bir askeri okul komutanının subay adayına "ilk" komutuydu. Birand, bu sözleri aktarırken "her şeyin ve herkesin üstünde" olma inanışının da altını çiziyordu.

Birand, her ordu mensubunun, kendisini sivilden üstün gördüğünü belirtiyor ve bu görüşünü "Genelkurmay'ın en üst düzey bir yöneticisinin" şu sözleriyle destekliyordu: "Askerin kendisini sivilden üstün görmesi, memleketçilik, şoven olmayan milliyetçilik, gerçek Atatürkçü düşüncenin ince noktalarını anlayabilmesi ve yurdu için ölebileceğini kabul etmesinden kaynaklanır. Bunu kendileri de bilmezler. Beyinlerine bunlar sokulur. Bayrak törenlerinde heyecandan bayılanları bile vardır. Sivilde ise bunların hiçbiri verilmiyor..."

Üniforma: Bir sınır. Genelkurmay'ın en üst düzey bir yöneticisi "Bunu kendileri de bilmezler. Beyinlerine sokulur" diyordu. Birand, gerek askeri liselerde gerekse harp okullarında yaptığı araştırmalarda bu sözün gerçek anlamını gözlemişti. Subay adayları bu amaçla yoğun biçimde eğitiliyorlardı. Kuşkusuz eğitimin başarıya ulaşmasında en büyük etken disiplindi. Ya da bir askeri okul komutanının deyişiyle "Ordunun kelime-i şahadeti disiplin..."

Subay adayı, bu kavramla daha 15 yaşında tanışıyordu. Yani askeri liseye adımını atarken. Bir kere askeri liseye girmek öyle pek kolay değildi. Genç, askeri liseye, fen lisesi birinci basamak sınavına girip buradan aldığı puanla başvuruyordu. Gerekli puanı sağlayan aday önce bir "mülakat"a tabi tutuluyor, ardından da bilgi ve spor sınavından geçiyordu. Tüm bunları aşan genç için son bir aşama daha gerekiyordu; ailesi ve yakınları hakkında soruşturma...

Böylesine ince bir elekten geçen genç için artık yepyeni bir dünyanın kapıları açılıyordu. Bu dünyanın en önemli simgesi üniformaydı. Öylesine bir simgeydi ki bu, tüm askeri öğrencilik döneminde çıkarılması yasak olduğu için, yaşamın bir parçası değil "ta kendisi" oluveriyordu.

Mehmet Ali Birand, askeri okul öğrencileriyle konuşmalarından, üniformanın iki önemli etkisini saptamıştı. Üniforma gence hem bir başkalık/ üstünlük duygusu veriyordu, hem de yaşıtı öteki gençle-

Ordu Piramidi

General-Amiral	285
Subay	32 bin
Astsubay	38 bin
Er	700 bin

Türk Silahlı Kuvvetleri Bütçesinin Dağılımı

Modernizasyon (Silah sistemleri, yedek parça alımı)	**% 45**
Cephane ve küçük malzeme	**% 20**
İnşaat	**% 15**
İşletme,personel gideri	**% 20**

• TSK Bütçesi, Türkiye Bütçesi'nin dörtte birini oluşturuyor: 1 trilyon 307 milyon TL.

Savaş Gereçlerinin Fiyatları:

(Tatbikatı "gerçek" gibi yapma olanağı veren kompüterize eğitim odası)

Kuleli Askeri Lisesi öğrencileri: Geleceğin komutanları...

rin tadını çıkardığı pek çok şeyden uzak tutuyordu.

"Oğlum üniforma senin şerefindir. Aynı zamanda ordunun şerefidir." Subay adayı sürekli olarak bu uyarıyla karşılaşıyordu. Yalnız sözle uyarı mı? Birand şöyle anlatıyordu: "Bazen bu sözler yetmez ve gizlice çekilen filmler toplu halde okulda gösterilir. Düğmeleri açık, şapkası uçmak üzere koşan biri videoda gösterilir. O zaman daha da etkili olur."

Mehmet Ali Birand, üniformanın çizdiği sınırı, o yaştaki bir genç için önemli bir başka alanda daha saptamıştı: Okul yöneticilerinin de katıldığı "kız arkadaş" sorunu. Bir öğrenci şöyle diyordu örneğin: "Üzerimde üniforma ile kız peşinde koşmayı kendime yediremiyorum. Şansı olan buluyor."

24 saat askerlik. Kuşkusuz askeri öğrenciyi gerek "öteki dünyadaki" gençlerden gerekse kız arkadaşlardan ayıran tek şey üniforma değildi. Bir başka neden de zamansızlıktı. Askeri öğrencilerin bütün bir yılda yalnızca 45 gün izinleri vardı. Geri kalan günler ise müthiş bir temponun özetiydi: Sabahın 6'sından akşamın 10'una kadar eğitim, eğitim, eğitim...

Eğitim, ama hangi alanlarda ve nasıl bir eğitim? Bu sorunun yanıtı, Birand'a göre "2000 yılının komutanları"nın da portresini çiziyor.

"Sivil liselerdeki öğrencilerimiz olanaksızlıktan ders dışı (hobi) öğretim göremezken veya 'halk oyunlarıyla' uğraşırken, Kuleli'deki öğrenci TV'de kendi programını yapıyor. Bilgisayarları programlıyor. Elektronik çalışıyor. Aylık dergisini hazırlayıp kendi matbaasında basıyor. 13 olimpik branşta, profesyonel sivil sporcularda bulunmayan olanaklarla spor yapıyor... Yabancı dil öğrenimi de askeri liselerin son üç yıldır üzerinde en fazla durmaya başladıkları ağırlıklı konu. Tedrisatına göre Fransızca veya İngilizce öğretilen derslerin ağırlık oranı yüzde 63..."

Harp okullarında bu tempo artarak sürüyordu. Yine aynı çağdaş olanaklar, subay adayının neredeyse oyuncağı olan bilgisayarlar, İstanbul Teknik Üniversitesi düzeyine yakın öğrenim, hemen her ders için ayrı laboratuvar... Birand, harp okullarında dikkatini çeken bir noktayı da şöyle anlatıyordu kitabında: "Modern bir subayın bilmesi gerekenden de ötede siyasal,

ekonomik konulara yer verilmesi ve ' yönetici ' yetiştirilmesi için çaba harcanması... Askeri yönetecek, savaşacak bir subaydan çok, sosyalpolitik ve ekonomik konularda bir 'yönetici' rolünün gerektirdiği bilgilerin son yıllarda giderek yoğunlaştırıldığı izlenimini ediniyor insan.''

Askeri okullardaki eğitime ilişkin başka birkaç ilginç izlenimini de şöyle aktarmıştı: ''Harp okullarındaki eğitimin oranlarını, okunacak dersleri ve kitapları tamamen Genelkurmay saptar. Milli Eğitim Bakanlığı bu kitapları görmez, içinde ne verildiği, sivil eğitimle ne gibi farklılık olduğunu bilmez. (...) Bu yıla kadar okutulan 'Türk İnkılap Tarihi' ders kitabında 1960 ihtilaline de yer verilmekte ve Demokrat Parti yöneticileri sert şekilde eleştirilmekteydi. Bu yıl İnkılap Tarihi kitabı yeni baştan ele alındı ve Atatürk'ün ölümü, İnönü'nün başa geçişiyle bitirildi... Bilim adamları ve tarihçilerin eserlerinden yapılan alıntılarla Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan kitap, bu ders yılından itibaren bütün harp okullarında okutulacak.''

Birand, bu izlenimleriyle, askeri okullardaki eğitimin son yıllarda

ASKERİ ÖĞRENCİ AİLELERİ

Serbest meslek	% 30-40
Devlet memuru	% 20-30
İşçi-Çiftçi	% 15-20
Subay-Astsubay	% 8-11
Avukat-Doktor-vb.	%2-4

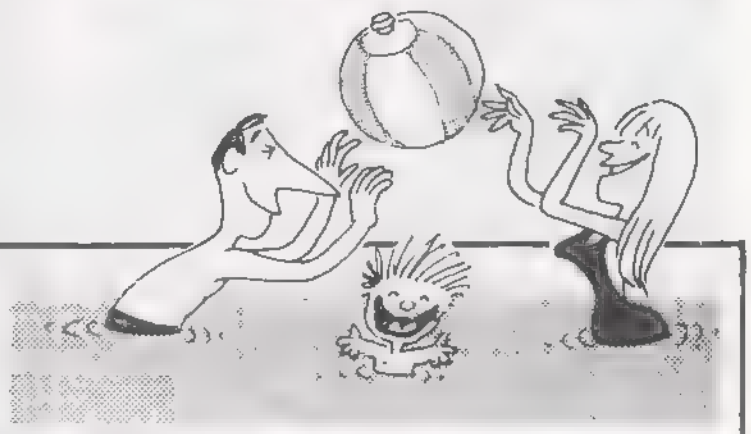

HESAPLI TATİL

Dinlenme Kampları

Kamp sayısı	25
Toplam yatak sayısı	12.266
Kişi başına haftalık yatak ücreti	1.800 TL.
2 kişi yemek dahil iki haftalık tatil	20 bin TL.

UCUZ VE KALİTELİ

Ordu Pazarı

- 15 il ve ilçedeki toplam Ordu Pazarı sayısı **20**
- Piyasadan **% 15** daha ucuz.

(1984 yılı genel satış cirosu 10 milyar TL'nin üstünde)

BİRİNCİ SINIF AĞIRLAMA

- **40** ilde Orduevi, kalan **27** ilde de askeri gazinolar var.
- Toplam yatak kapasitesi **9.600**

Oda fiyatları	150-950 TL.
2 kişi içkili yemek	2.500-3.000 TL.
Pilavlı döner	285 TL.
Çorbalar	30-80 TL.
Saç kesme	50 TL.
Kadın saç boyama ve mizampli	3.000 TL.

BARINMADA KOLAYLIK

Lojman

- 1990'da Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin **% 70**'ine lojman verilecek. (Bugün bu programın **% 72**'si gerçekleşti.)
- Lojmanların; **m² = 100 TL, 100 m² = 10.000 TL.**

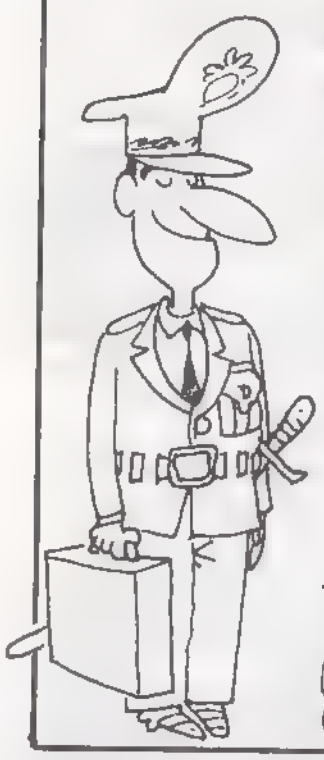

EĞİTİM MALİYETİ

1 Kara teğmeni
7 Milyon TL.
1 Deniz teğmeni
23 Milyon TL.
1 Hava teğmeni
184 Milyon TL.
(+1,5 yıllık eğitim ile uçucu pilot brövesi takan teğmen)
1 Üniversite mezunu (ortalama)
600 bin TL.

Kuleli Askeri Lisesi

- **50** genel dershane (Her sınıfta en çok **25**öğrenci)
- **25 bin** kitaplı kütüphane
- Birer tane bilgisayar, mekanik resim, coğrafya, tarih ve elektronik dershanesi.

- 1 adet komple TV stüdyosu
- **51** adet siyah beyaz TV göstericisi
- **82** adet renkli TV göstericisi
- **7** adet 16 mm sinema makinesi
- **2** adet 35 mm sinema makinesi
- **2** adet 8 mm çekici ve oynatıcı
- **1** adet komple ses tesisatı
- **32** kaset teyp
- **20** slayt projeksiyon mak.

Harp Okulu'nda günlük program:

06.00—06.15	Kalkış ve giyinme
06.15—07.30	Koşu (5 km.)
07.30—08.00	Duş alıp giyinme
08.00—08.30	Kahvaltı
08.30—12.20	Ders
12.20—13.20	Öğle yemeği
13.20—15.30	Ders
15.30—16.00	Dinlenme, hazırlık
16.00—17.00	Savaş beden eğitimi

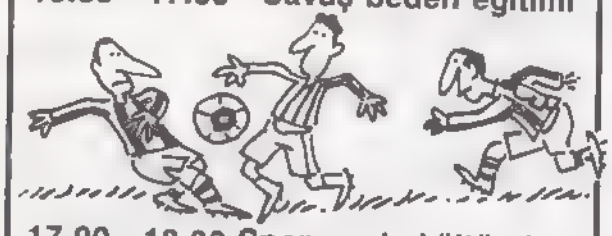

17.00—18.30 Spor ya da kültürel etkinlik
18.30—19.00 Dinlenme
19.00—20.00 Akşam yemeği
20.00—22.00 Akşam etüdü
22.00—22.15 Yatış ve uyku

Günde 3500—4000 kalori beslenme
Yabancı dille verilen ders oranı % 63
Askeri ders oranı % 56
Akademik ders oranı % 44

Saat 22.15... Az sonra elektrikler sönecek

"kendi içinde" önemli değişimler geçirdiği sonucuna varmıştı. En önemli değişim de Atatürk ilkeleri konusuna ilişkindi. Birand, bunu bir yetkilinin ağzından şöyle aktarıyordu: "Atatürkçülüğün bir ideoloji gibi ağırlıklı ve bilimsel şekilde işlenmeye başlanması 12 Eylül 1980'den itibaren oldu. Ordu, başından beri Atatürk'e bağlıydı, ancak giderek eğitimi genişletti..."

"Ölçme-değerlendirme." Askeri okullarda son dönemdeki bir başka yenilik de, öğrencinin yalnızca "bilgi ve ideoloji" ile yüklenmesi değil, insan olarak da yoğurulmasıydı. Bir askeri okul yöneticisi bunu şöyle anlatmıştı: "Her öğrencinin her yönünü inceliyoruz. Yılda iki defa anket yapar ve bu anketleri son sınıfa kadar götürürüz. Her şeyi sorarız ve bunları bilgisayara yükleriz... Bu bilgiler de genç komutanı orgeneral olana kadar takip eder."

"Ölçme-değerlendirme" bölümünün yürüttüğü bu çalışmada neler inceleniyordu? Birand şunları yazmıştı kitabında:

"Verilen direktifleri izleme yeteneği/ Sosyal kavramları anlama yeteneği/ Hayalkurma ve yaratma yeteneği/ Karmaşık durumlarda ilişkileri görme/ Anlayarak sesli okuma/ Anlayarak sessiz okuma/ Korkuları / Sinirliliği, mahcubiyeti, egoistliği, saldırganlığı, ideale sahip olup olmadığı / Merakları / Başkalarını yönetme yeteneği var mı? / Başkalarının etkisi altında kalıyor mu? / Üzülüp sevindiğini başkalarına belli ediyor mu?/ Yemekler yeterli mi? / Dersler yeterince ilgi çekici mi? / Aileleri, sosyal çevre alışkanlıkları / Karşı cinsle ilgileri, duygusal yaşamı..."

Çeşitli test yöntemleriyle ruhunun derinliklerine nüfuz edilen, en modern olanaklarla eğitim görüp bilgilendirilen, üniforması ve disiplini ile kendine özgü bir dünyada yaşayan gençler... Ve Birand'a göre, tüm bu nedenlerle kendilerini "sivilden üstün" hisseden gençler...

Mehmet Ali Birand, kitabında bu gençleri şöyle tanıtıyordu:

"Üç askeri liseden oluşan otuz kişilik bir grup ile bir araya geldik. Lise son sınıfa gelmişlerdi. Artık mezun olacaklar ve 'asıl okul' sayılan harp okullarına dağılacaklardı. Türk ordusunun çekirdeği karşımdaydı. Gencecik, tertemiz... En merak ettiğimden başladım.

— Çocuklar siz ordunun gerektiğinde müdahaleye hakkı olduğuna inanıyor musunuz?

Ben yanıt vermekten çekinecek-

Spor en önemli derslerden

ler sanmıştım. Tam aksine benim bu soruyu sormamı garip karşılamışlardı. 'Nasıl bilmez' der gibi...

— Birand Bey, biz rejim ordusuyuz. Bu vatanı korumak ve kollamakla görevliyiz.

— Demokrasiye inanıyor musunuz?

— Gayet tabii, demokrasiden daha güzel bir yönetim var mı?

— Peki ya halkın oylarıyla seçilmiş olan bir hükümet, Atatürk ilkelerine ters düştüğünü düşündüğünüz bir karar alırsa, yine de müdahale hakkını kendinizde görür müsünüz?

—İster sandıktan çıksın, isterse Meclisten, Atatürk ilkelerini bozmaya kalkan herkesin karşısındayız. Halkımızın menfaati için, onu korumak için bunu yapmaya hakkımız var.

—Peki çocuklar politikacılara inanır mısınız?

—Hayır... Çıkarları için halkı aldatırlar. Yalan söylerler. Şimdiye kadar politikacılar hakkında olumlu pek bir şey duymadım.

—Politikacının bu ülkeyi yönetmesini istemiyormuş gibi bir haliniz var... Peki siz yönetmek istemez misiniz?

Hep bir ağızdan gülerek 'Yook.

"...Tanrımıza hamd olsun. Milletimiz varolsun." Yemek duası hazırolda okunacak ve "Afiyet olsun" karşılığı ile masaya oturulacak

Artık askeri okullar kendi kapalı devre TV yayını yapabilecek olanaklara sahip

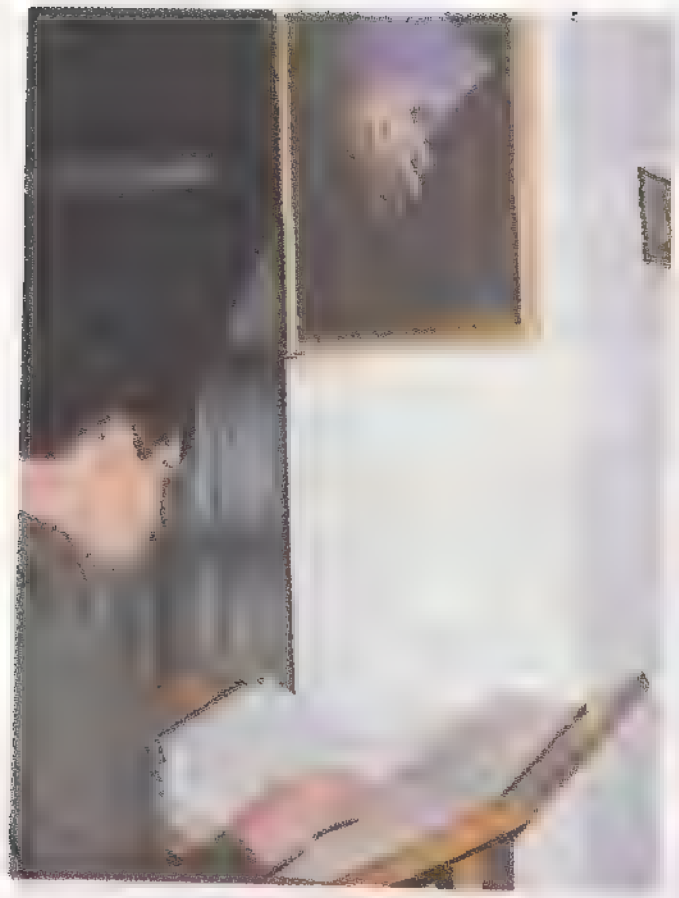

Askeri öğrenci ve bir uyarı resmi: "Nutuk senin rehberin olacak"

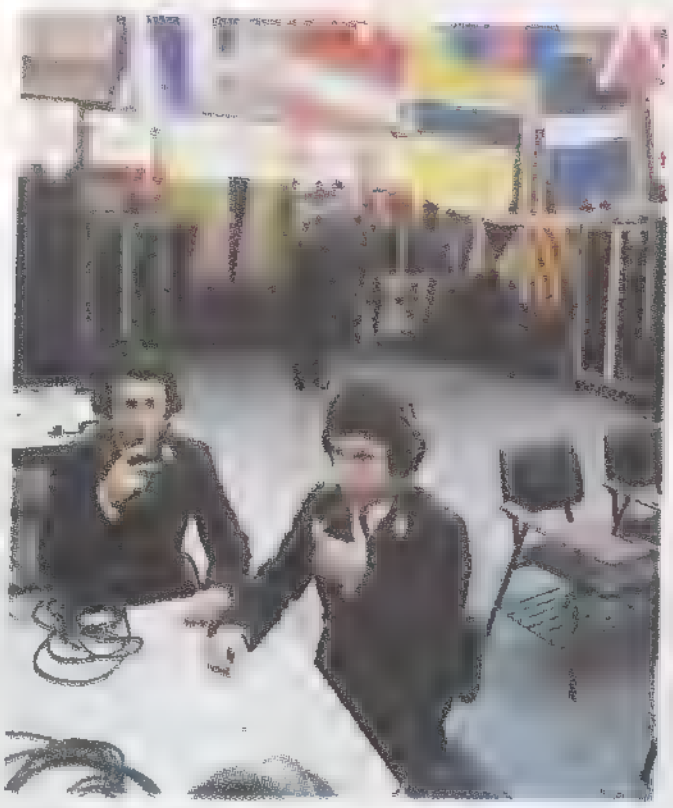

Tuzla'daki ultra modern Deniz Harp Okulu

Hava Harp Okulu öğrencileri geçit resminde. Disiplin ruhlarına nüfuz etmiş

O bizim işimiz değil' diyorlar. Ardından da hemen ekliyorlar: 'Politikacı bizim inandığımız, kafamızdaki Türkiye'ye ters düşecek tutumlara girerse karşısında bizi bulacaktır.

—Ama çocuklar topluma inanmıyor musunuz? Onun seçtiği insanlardır bunlar da...

—Halkım cahildir. Politikacılar, çıkarcılar kandırabilirler.

—O zaman kendinizi Türkiye'nin güvencesi olarak görüyorsunuz.

—Gayet tabii... Böylesine dört tarafı düşmanla çevrilmiş, içerde fırsat arayan sapık fikirler oldukça vatanın garantisi biziz. Bundan dolayı da çok iyi yetişmemiz gerekiyor."

Birand, bu konuşmayı aktarırken konuya ilişkin bir yanı özellikle vurgulamıştı. Ordu'nun "koruma ve kollama" ya da "müdahale" görevi ne askeri liselerde ne de harp okullarında kesinlikle ders olarak okutulmuyor, işlenmiyordu. Ancak subay adayı Kurtuluş Savaşını, Cumhuriyet tarihini, ordunun bugüne kadarki uygulamalarr ve aşamalarını en ince ayrıntılarıyla öğrenir, askerin "farkı ve üstünlüğü"ne ilişkin görüşleri okur ve dinlerken bu görev kafasında "kendiliğinden" oluşuyordu. Birand, okunan bir kitaptaki "Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki bütün komutanlar, subaylar ve astsubaylar (...) politikaya müdahale ve fiilen katılmak ile politikanın dışında ve üstünde olma arasındaki farkın bilincinde olacak şekilde yetiştirilmelidirler" sözlerini şöyle yorumluyordu: "Komutan adayına Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 'gerektiğinde müdahale edebileceği' bunun yasal olduğu, ancak 'siyaset içinde kalmaya kalkmasına göz yumulamayacağı' söyleniyor."

"Bu ülkenin bana emanet edildiğini hissediyorum. Adeta gerçek sahibi benim" diyen, harp okulundan daha yeni mezun olmuş bir teğmenin sözlerini de aktarıyordu Birand:

"Neyi kollayacağımız çok açık. Atatürk ilkelerini kollayacağız.... Ancak korumak konusunda kendi aramızda çok tartışma yapmışızdır. Zira elle tutulan bir şey değil, so-

Uniforma askerin dunyasının en onemli simgesi

"Harbiyeliler" pek çok komutanın geçtiği yolun başındalar

mut örnek veremiyorsunuz. Sadece, Atatürk ilkelerinin yok edilme ve ülkenin tehdit altına düşmesi diyoruz... Ancak siz eğer, harp okullarında bizlerin sabahtan akşama kadar bunları düşünüp tartıştığımızı sanıyorsanız da çok yanılıyorsunuz. Bunlar bütün konuşma ve tartışmaların belki yüzde 1'ini bile kapsamaz. Akılların gerisinde, belleklerde oluşur ve durur.''

''Emret komutanım.'' Kendisini ülkenin ''gerçek sahibi'' gibi hisseden yalnızca bu teğmen değildi. Daha askeri liseye veya harp okuluna ilk adım atıldığında oluşan bu düşünce tüm ordu mensupları için geçerliydi. Düşüncenin en önemli nedeni de, sivil kurumlarda asla olmadığına inanılan disiplindi.

Birand, biri Hava Harp Okulu, diğeri üniversitede okuyan iki erkek kardeşin birbirlerini değerlendirmelerini aktarırken asker-sivil ayrımını netleştirmişti. Üniversite öğrencisi şöyle diyordu: ''Öylesine katı bir disipline alışmış ki, hayatı sadece ders ve yine ders arasında geçmeye başladı. Yıllar geçtikçe de beni tam anlamıyla sorumsuz ve disiplinsiz görür oldu. Oysa anlatmaya çalışıyordum ki, bu akşam diskoteğe giderim ve o zaman ertesi gün uyumadan dersimi yetiştirebilirim.'' Hava Harp Okulu'nda okuyan ağabey ise şu değerlendirmeyi yapıyordu: ''Kardeşim dahil olmak üzere, üniversiteye giden eski arkadaşlarımla ne zaman karşılaşsam ve ne kadar konuyu açmaya çalışsam, Türkiye veya Atatürk konusunda doğru dürüst yanıt alamazdım. İdealsiz, ülke ne olmuş, nereye gidiyormuş düşünmeyen, önemsemeyen insanlar buluyordum karşımda...''

Mehmet Ali Birand, konunun bir başka yanını da şöyle aktarmıştı: ''Cumhurbaşkanı Kenan Evren, 1984 yılında yeni Deniz Harp Okulu'nun açılışını yaptıktan sonra, okulun ultra modern tesislerini dolaşırken yanındakilere şu önemli uyarıyı yapmıştı: Eğer sivil okullar ve üniversitelerdeki eğitim bir an önce düzeltilmez ve düzeyi yükseltilmezse, şu okuldaki modernliği görüyorsunuz, buradan çıkacak subay ile sivil kadrolar arasında dağlarca fark olur ve bu ülke müdahalelerden kolay kolay kurtulamaz.''

Helikopter, uçak, füze... Ordunun bu konudaki ihtiyacının faturası milyarlar tutuyor

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ / İLK MİLLİ STRATEJİMİZ

Evren "Hayır demeyi öğrenin"

Cumhuriyet tarihinde ilk kez, NATO dışında oluşturulan "Milli Strateji" bu yıl onaylandı. Strateji, sivil-asker diyaloğunun önemini artırıyor.

"Bir din için kutsal kitap ne ise, her ordu için bu belge de aynı şeydir."

Mehmet Ali Birand'ın sözünü ettiği belge, 1 Temmuz 1986 tarihinde Genelkurmay'ın onayından çıkan "İlk Milli Stratejimiz"di. Konuyla ilgilenenlerin dışında bilinmeyen, hele kamuoyunda hiç adı bile geçmeyen "Milli Strateji", Birand'ın kitabıyla ilk kez gün ışığına çıkıyordu.

Birand "kutsal kitap" benzetmesini yaparken konunun bugün ve gelecekteki önemini vurguluyordu. Türk Silahlı Kuvvetleri ilk kez, NATO stratejisinin dışında, "kendi stratejisini" oluşturmuştu. "Özellikle son beş yıl için, 'Ordunun yeniden düzenlenmesi' dönemi denilebilir" düşüncesindeydi Birand ve bu noktaya nasıl gelindiğini şöyle anlatmıştı: "1974 yılındaki Kıbrıs Harekâtı ve hemen ardından gelen ABD Kongresi silah ambargosu, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir 'Milli Stratejisi' olması gereğinin kaçınılmazlığını ilk defa ortaya koydu. 1974'te ilk defa Milli Askeri Stratejik Konsept belgesi hazırlandı. Yine de bu son derece genel hatlarla yetinen, ayrıntıya inmeyen kısıtlı bir belgeydi. 1983'te ise yoğun bir çalışma başlatıldı ve 1 Temmuz 1986'da Genelkurmay'ın onayından çıktı."

Bir şok... Türk ordusunun böyle bir belgeye duyduğu ihtiyaç, özellikle Amerikan silah ambargosu ve sonrasındaki "yardım kısıntısı"ndan kaynaklanmıştı büyük ölçüde. Birand, "Ambargo olayı Türk Silahlı Kuvvetleri için bir şok oldu" diyordu. Bu şok, bir tablonun ciddiyetini ortaya koymuştu. Birand anlatıyordu: 1982'nin Mart ayında Amerikan Kongresi'nde Türkiye'ye yardım konusu tartışılırken ABD Savunma Bakan Yardımcısı Richard Perle'nin yaptığı şu açıklama, sadece Kongrede değil, (Türk basınında yansımamakla birlikte) Türkiye'de konuyu yakından izleyenler arasında da şok etkisi yapmıştı: "Türk ordusunun hemen hemen tüm temel silahları artık kullanılmaz duruma girmiştir. Tanksavar silahların sadece yüzde 1'i modern ve etkilidir... Deniz Kuvvetleri'ndeki tüm destroyerler 2. Dünya Savaşı'ndan kalma Amerikan gemileridir. Denizaltıların yüzde 75'i yaşantılarının sonuna gelmiş olan 35 yıllık teknelerdir..."

Perle'nin listesi uzayıp gidiyordu. Bu, aynı zamanda, ordunun "modernizasyon" yani yeni silahlar ve yeni sistemler konusundaki titizliğinin nedenini sergiliyordu. Birand titizliğin faturasını da belirtiyordu: "Türk ordusunun vazgeçilemez öncelikli modernizasyon programı, bugünkü fiyatlar değişmediği takdirde, 1986-1990 arasında 15 milyar dolarlık döviz harcaması gerektiriyor."

Yonca Baran
24 yaşında.
Bilgisayar Mühendisi
ve manken

Mudo Bluz: Şardonlu pamuk ekose, 3 varyant, 10.450.- TL **Mudo Triko:** Yün örgü, 9 renk, 14 850 - TL **Mudo Kaban:** Kadife ekose astarlı, 6 renk, 49 500.- TL **Mudo Pantolon:** Kadife, 13 renk, 14 850.- TL **Mudo Çorap:** yün, renk, 1 210 TL **Ayakkabı:** kosele 6 renk, 15 700.-

Ahmet Çapa
40 yaşında.
Şamdan Kuruluşları
Başkanı.
Gece, gündüz
çalışıyor.

Mudo Gömlek: Çizgili, poplin, 2 varyant, 11.550.- TL, **Mudo Triko:** Yun örgu, 15.950.- TL, **Mudo Ceket:** Blue Jean, 49 500 - TL, **Mudo Ayakkabı:** Hakiki der., lastik tabanlı, 4 renk, 19.800.-TL **Mudo Pantolon:** Kadife, 11 renk 15 950.-

MUDO

ANKARA ▶ KIZILAY / ANTALYA ▶ ALANYA / AYDIN ▶ KUŞADASI BURSA / HATAY ▶ ANTAKYA ISTANBUL ▶ RUMELI ▶ BAHARİYE ▶ ERENKÖY ▶ BAĞDAT ▶ MECIDIYEKÖY ▶ MISIR ÇARŞISI ▶ BAKIRKÖY ▶ LEVENT ▶ FATIH ▶ BEŞIKTAŞ ▶ YEŞILKÖY ▶ AKSARAY / IZMIR ▶ KORDON KOCAELİ ▶ GÖLCÜK / KONYA MALATYA / MANISA ▶ TURGUTLU MUĞLA ▶ BODRUM ▶ MARMARIS

Birand, modernizasyon için böylesine büyük bir harcamanın gerektiğini, ancak bu paranın kaynaklarının sınırlı olduğunu söylüyordu. Örneğin Amerikan yardımı... Birand, "Amerikan yardımı artamaz mı, veya hangi koşullarda artar" sorusunun yanıtını aramıştı: "Bu soruyu Washington'da araştırırken, en anlamlı ve doğruya yakın olduğunu sandığım yanıtı, stratejileri saptayan bir Amiralden duydum: Amerika isterse Türkiye'ye yılda milyarlarca dolar döker ve ordunuzu baştan aşağı donatır. İşte Mısır'a, Pakistan'a aynısını yapıyoruz. Sorun, Türkiye'nin bizim öncelikli destek verdiğimiz ülkelerin başında gelmemesi. Bunun nedeni de çok basit. Verin bize Doğu Anadolu'da büyük üsler, katılın bizimle birlikte Çevik Kuvvet'e, açın topraklarınızı ve 6'ncı Filo'ya tüm kolaylıkları sağlayın, Sovyetler Birliği'ne yönelik propaganda yayını yapan Radio Liberty, Radio Free Europe veya Voice of America radyolarına anten koymasını kabul edin... İşte o zaman yardımın yedi sıfırlı bölümüne çıkarsınız..."

Amerika böyle bakıyordu Birand'a göre. Ya NATO? Birand "yıllardır NATO koridorlarında duyduğumuz gerekçelerin bir özeti" diye şu görüşe yer veriyordu: "Sanıyorsunuz ki, NATO'yu korumakla görevlisiniz ve bütün silahlanmanızı da buna göre yapıyorsunuz. Oysa siz, hem kendi milli hedefleriniz için silahlanıyorsunuz, hem de NATO çerçevesindeki sorumluluklarınızı yerine getirmek için."

Öyleyse?.. Birand, bu gelişmelerin doğal bir sonucu olarak "Milli Strateji"nin doğduğunu anlatıyordu. Ancak O'na göre, bu doğuşun daha farklı olması gerekiyordu. Stratejiyi Batı'dakinin aksine olarak, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin tamamen "kendi kendine" oluşturduğunu söylüyordu Birand. Yani sivil kesimi katmadan. Bunun "önemini" ise şöyle anlatmıştı kitabında: "Stratejinin saptanmasında ilk adım 'tehdit değerlendirmesinden' geçer. Genelkurmay Başkanlığı, 'tehdit değerlendirmesini' kendi ve başında daima bir askerin bulunduğu MİT'in getirdiği istihbarata dayanarak gerçekleştirir... Oysa böylesine önemli bir konu içinde, askeri bilgi ve tecrübe rol oynadığı kadar, siyasi bilgi ve yaklaşımlar da aynı oranda rol oynarlar... Askeri gözle baktığınız zaman Sovyetler Birliği'nin silahlanma temposu karşısında, 1986'da bir yıl öncesine oranla çok daha büyük bir tehdit oluşturduğunu iddia edebilirsiniz. Ancak, sivil gözlükler, uluslararası durumu dikkate alır, son aylardaki açık ve gizli demeçlerini değerlendirir, başka ülkelerle ilişkilerini inceledikten sonra, Sovyetler'in ileri sürüldüğü 'derecede' tehdit oluşturmadığı sonucuna varılabilir."

Başbakan Turgut Özal ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ... Ordunun modernizasyonu için gerekli miktar, ikisinin uzlaştığı nokta olacak

"Hayır demesini öğrenin." Mehmet Ali Birand, sivil-asker diyalogunun yalnızca "bir daha müdahale olmaması" amacıyla değil, böylesine hayati bir konu açısından da şart olduğunu düşünüyordu. Strateji oluşturulmasına sivil kesimin katkısının bir başka önemli yanını da "para sorunu" olarak görüyordu. Çünkü strateji, buna göre harcanacak para, çok büyük boyutlardaydı ve dış yardımlar da belliydi. Bu, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin iç kaynaklarımıza daha çok ihtiyaç duyacağı anlamına geliyordu. İşte bu ihtiyaç bir diyalog kurulmadan, "uzlaşma" sağlanmadan giderilemezdi Birand'a göre.

Mehmet Ali Birand, bu konuda şu somut örneği veriyordu:

"Şubat 1986'da Ankara'da bir toplantı yapıldı. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in başkanlığında, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ, Başbakan Turgut Özal ve diğer ilgililer, modernizasyon ve gereksinmeler hakkında bir brifing dinlediler. Fazla süre harcanmadan bazı yeni sistemlerin alınması gerekiyor, ancak yeterli kaynak hükümet tarafından verilmiyordu. Genelkurmay Başkanı, brifingden sonra genel bir değerlendirme yaptı ve hükümetin kaynak vermesini istedi. Evren Özal'a dönüp, 'Siz ne dersiniz' diye sordu. Başbakan önce rakamlarla biraz oynamak istedi... Ancak baktı ki olmuyor, gerçeği söylemek zorunda kaldı. 'Bizim hükümet olarak önceliklerimiz ortada. En başta ekonomik gelişmemiz geliyor. Baraj, yol, enerji ihtiyaçları... Oysa kaynak da bu kadar. Daha fazlasını verecek durumda değil.'

Evren, Genelkurmay Başkanı'na döndü: 'Siz haklısınız. Ben de Genelkurmay Başkanıyken bazen uykularım kaçardı. Hemen yapılması gerekenlerin gecikmesini gördükçe rahatsız olurdum. Ancak işte para miktarı ortada. Siz de plan ve programlarınızı gözden geçirin ve önceliklerinizi yeniden düzenleyin.'

Cumhurbaşkanı ardından da Başbakan'a döndü. Herhalde ordusivil hükümet ilişkileri yönünden hiç unutulmaması gereken ve ilk defa söylenmiş bir noktaya parmak bastı: 'Siz de artık reddetmesini öğrenin. Hep böyle oluyor. Önce ne istenirse kabul ediyor, öderiz diyorsunuz, sonra taksitlere sıra geldiğinde 'para yok' diyorsunuz. Böyle olmaz... Hayır demeyi öğrenin. Kimse ülkenin ekonomisini zorlamaya uğraşmaz." ●

Ayşe Soysal
39 yaşında
Doçent, matematikçi.
Sporu, çiçekleri ve kedileri çok seviyor.

Mudo Bluz: Çizgil poplin, 2 varyant, 13.200.- TL, **Mudo Triko:** Lambswool hırka, 18 renk, 22.000.- TL, **Mudo Ceket:** Yünlü pötı kare, 2 varyant, 38.000.- TL, **Mudo Pantolon:** Pamuk gabardın, 11 renk, 12.100.- TL, **Mudo Çorap:** Yün, 1 045.- TL, **Mudo Ayakkabı:** Hakıkı deri, kösele tabanlı, 4 renk, 19.800 -

Komet
42 yaşında.
Ressam.
On yıldır Paris'te yaşıyor.

Mudo Gömlek: Şardonlu pamuk ekose, 3 varyant, 11.550.- TL **Mudo Triko:** Lambswool, 19 renk, 18.150.- TL **Mudo Kaban:** Yün mantoluk, 7 renk, 71.500.- TL **Mudo Pantolon:** Kadife 12 renk, 15.950 - TL **Mudo Ayakkabı:** Hakıkı deri, lastık tabanlı, 4 renk, 19 800.- TL

MUDO

ANKARA ▶ KIZILAY / ANTALYA ▶ ALANYA / AYDIN ▶ KUŞADASI BURSA / HATAY ▶ ANTAKYA İSTANBUL ▶ RUMELİ ▶ BAHARİYE ▶ ERENKÖY ▶ BAĞDAT ▶ MECİDİYEKÖY ▶ MISIRÇARŞISI ▶ BAKIRKÖY ▶ LEVENT ▶ FATİH ▶ BEŞİKTAŞ ▶ YEŞİLKÖY ▶ AKSARAY / İZMİR ▶ KORDON KOCAELİ ▶ GÖLCÜK / KONYA MALATYA / MANİSA ▶ TURGUTLU MUĞLA ▶ BODRUM ▶ MARMARİS

"Kimseye onaylatmadım"

Gazeteci yazar Mehmet Ali Birand, 29 Ekim' de Milliyet gazetesinde dizi olarak yayınlanmaya başlayacak, kasım başında da piyasaya çıkacak olan "Emret Komutanım" adlı kitabıyla ilgili olarak arkadaşımız Ayşenur Arslan'ın sorularını yanıtladı.

Nokta: Ordu üstüne bir çalışma yapmak, kitap yazmak nereden aklınıza geldi?

Birand: İlk kitabımdan, yani "30 Sıcak Gün"den bu yana bir anlamda hep ordu ile ilgili bir şeyler yazıyorum. Kıbrıs Harekâtı 12 Eylül... Hep orduyla ilgili. Öte yandan ordu, cumhuriyet tarihimiz boyunca hep çok önemli bir konumda olmuş. Türkiye'nin gündeminden hiç çıkmamış diyebilirim. Ama biz ordumuzu tanımıyoruz. Türk subayı nasıl bir insandır, nasıl eğitilir, yetiştirilir? Nelere inanır? Bunlar bilinmiyor. Kapalı bir kutu.

Nokta: Bu kapalılık nereden kaynaklanıyor? Ordu mu kapatmış kendisini?

Birand: Karşılıklı. Daha doğrusu orduyu tabu yapan aslında sivil. Hiçbir dönemde Savunma Bakanlığı bütçeleri Meclislerde incelenmemiş. Basında yer almamış. Eleştirilmemiş. Sivil, "Aman ben orduyla uğraşmayayım, memnun edeyim" demiş. Asker de, "Madem ne bütçemi kontrol ediyorlar ne ilgilenmek istiyorlar, ben niye kendiliğimden açılayım" demiş. Sonuçta da ordu, bence yüzde seksen sivilin tutumu yüzünden, tabu haline sokulmuş.

Nokta: Peki bir sivil, üstelik de bir gazeteci olarak size yaklaşımları nasıldı? Genel olarak sivili anlamakta güçlük çekiyorlar mı?

Birand: Çekiyorlar. Zaten bütün problem de oradan çıkıyor. Aramızdaki dünya farkı o kadar büyük ki anlaşamıyoruz. Ayrı diller konuşur gibiyiz. Onun için kitapta hep bunun üzerinde durdum. Diyalogu artırmalıyız. Biz onları, onlar da bizi anlamaya çalışmalıyız. Tabii bir de şu nokta var: Bu sadece Türk ordusuna özgü bir şey değil. Yani dünyanın her yerinde asker dünyasıyla sivilinki daima farklıdır. Bizde o fark biraz daha fazla. Bir Fransız asker de Fransız sivilini başıbozuk, işe yaramaz bulur.

Nokta: Bir önemli fark daha yok mu? Fransız askeri kendisini bizdeki anlamda "Fransa'yı koruma ve kollama" ile görevli hissetmiyor. Yani sivil hükümete müdahale ile görevli görmüyor kendisini.

Birand: Elbette bu önemli bir fark. Ama size şunu kesinlikle söyleyebilirim. Subaya, subay adayına "şöyle olursa müdahale edersiniz" gibi bir şey öğretilmiyor. Daha önce de öğretilmiyordu ama Necdet Üruğ Paşa'nın döneminde kesin emir var. Ama genç subay "Bu vatanı Atatürk bize emanet etti" diyor. Sonra tarihi okuyor, gazeteyi alıyor... Gelişmeleri biliyor. Türk ordusu şu kadar defa müdahale etmiş. "Demek ki Türk ordusunun müdahale etme hakkı varmış" diye düşünüyor.

"Türk Ordusu'nu tabu haline getiren büyük ölçüde sivil."

Nokta: Yani tarihten gelen bir misyon olarak mı algılıyor?

Birand: Bir yerde gayet tabii. Ve bu durumda da olaya Fransız askerinin baktığından farklı bakıyor.

Nokta: Diyalog artışı, bir daha ordu müdahalesinin olmamasında etkili olabilir mi sizce?

Birand: O zaman sivil, askerin dünyasını daha iyi tanıyacak. Daha iyi bir iletişim kurulacağından, müdahale aşamasına gelmeden sorunlar çözülebilecek.

Nokta: Bu, sivilin, politikacının adımlarını hep orduyu kollayarak, onu dikkate alarak atması anlamına gelmez mi?

Birand: Hayır. Katiyen atmamaları gerekir. Bütün sorun da oradan kaynaklanıyor. Politikacı, bizi yöneten insanlar, bu devletin gerçek sahibi kendileri olduğuna inanmıyor. Ama asker inanıyor. Elbette politikacıların tümü için geçerli değil bu. Ama kamuoyunun gözünde politikacı "önce partisi, oy, kendisi, sonra devlet" diyen insan. Doğru yanlış... Böyle bir izlenim vermişler. Politikacıya siz ne kadar güveniyorsanız asker de o kadar güveniyor. Ama aranızda bir fark var. Onun makineli tüfeği var, sizin yok.

Nokta: Geçmişteki müdahalelere kendi içlerinde nasıl bakıyorlar? Türkiye 27 Mayıs'ı, 12 Mart'ı ve 12 Eylül'ü yaşadı ve daha sonra bu dönemler şu ya da bu ölçüde eleştirildi. Bütün bunların ordudan bir şeyler alıp götürdüğünü düşünüyorlar mı? "Mecburduk yaptık, ama bize pahalıya patladı" diyorlar mı?

Birand: Geriye dönüp baktıklarında, belki de yakınlığından dolayı, en yapmak zorundaydık dedikleri, 12 Eylül. Ama 27 Mayıs'ı bir daha yaşamak istemiyor hiçbiri. 27 Mayıs onlar için de çok hatalı gelişmiş bir müdahale. 12 Mart'ı bir soğuk algınlığı gibi görüyorlar. Hani gelişi de belli olmadı, gidişi de... Onu da pek benimsemiyorlar. Her müdahalenin kendilerinden bir şeyler götürdüğünü de biliyorlar. Genelde subay müdahaleyi istemiyor, çünkü -çok enteresandır- sivil toplumun sorunlarını çözmeye yetişemiyor. Onda çok gerçekçi. Zaten hemen idareyi bırakmasının başlıca nedeni bu.

Nokta: Ordu içinde iki yıl boyunca inceleme yaptınız. Beylik deyimle sorayım. Burnunuza hiç müdahale kokusu geldi mi?

Birand: Bundan sonra müdahale çok güç. İki nedenden dolayı. Birincisi, sivil toplumda müdahale çok alerji yaratan bir şey oldu. İkincisi 12 Eylül'den sonra kurulmak istenen şey yürümedi. Yasaklarla bu işin yürümeyeceği ortaya çıktı. Bir neden daha var bence. Bugünkü Genelkurmay Başkanı oldukça bir ihtilal söz konusu edilemez. İlerisi için, Türk politikacısı "bu ülkeye ben sahip çıkacağım" demezse olur... Ama şimdi söz ko-

nusu değil.

Nokta: 12 Eylül'den sonra istenen ortam yürümedi dediniz. Anayasanın bazı maddelerinin askıya alınması sırasında ordunun üst kademeleri ile görüştünüz mü? Rahatsızlıkları var mıydı?

Birand: Rahatsızlar. Şu bakımdan: Yapılmış bir şey, öyle gitmesi gereken bir şey gitmiyor. Subay açısından en hoşa gitmeyen, kararlaştırılmış bir oluşumun yerine getirilmemesi. Bundan dolayı rahatsızlar. Ama kimsede öyle küplere binme durumu da yok.

Nokta: Subaylar politika dışındadır, politik görüşlerini açıklamazlar. Ama her vatandaş gibi seçimde onlar da sandık başına giderler. Bir partiye oy verirler. Bu ordu içinde bilinir mi? Kendi aralarında rahat ifade edebilirler mi görüşlerini?

Birand: Kendi aralarında politika tartışırlar. Eğilimleri belirlidir. Ama mesela Demirelci olmazlar. Yani bir partinin görüşlerini beğenirler ancak "bir liderin adamı" gibi damga yemek istemezler. 1978'e kadar genç subaylar çoğunlukla CHP sempatizanıydı. Daha sonra değişti. İhtilal öncesi orduda "şu taraftanım, bu taraftanım" diyenlere daha sık rastlanıyordu. Fakat 1980'den sonra bu durumu daha ciddiye aldılar. Herhangi bir partiyle organik bir bağ durumunda çok temizlik yaptılar. Fakat genelde subayın eğilimi nedir diye sorarsanız, generalliğe kadar olan bölümde şunu söyleyebilirim: Liberal ve Atatürkçü sosyal devlet yanlısı.

Nokta: Subaylığa ilgi ne düzeyde?

Birand: Subaylığa talep başvurularına baktığımız zaman, ülkede ne zaman stabilite varsa bir normal çizgiye iniyor. Ne zaman kargaşa başlarsa, terör dönemlerinde özellikle, başvurular muazzam artıyor. Hele 12 Eylül öncesinde müthiş bir artma vardı. O kadar ki, bazı zengin aileler özellikle sokuyorlardı çocuklarını harpokullarına.

Nokta: Kitabınıza dönelim. Yazmayı bitirdikten sonra Genelkurmay'a ya da başka bir mercie okutup onay aldınız mı?

Birand: Kesinlikle hayır. Kitabımın en övündüğüm tarafı da bu olacak. Kimseye denetlettirmedim. Yalnızca yazılması sırasında bazı asker dostlarım teknik bilgi açısından yardımcı oldu. Yani, kolordu şu kadar insandan oluşur, şu deyim şu demektir gibi tamamen teknik açıdan.

Nokta: Peki sizce ordu mensupları bu kitabınızdan memnun kalacak mı?

Birand: Ordunun içindeki subay kadrolarının çok büyük bir bölümünün bu kitaptan memnun olacağına inanıyorum. Çünkü bu kitabı aslında subaylar yazdı. Ben Türk subayı ile konuşarak yazdım. Gidip Amerikan subayı ile konuşup yazmadım. Dolayısıyla kendilerini gördüklerinden dolayı memnun olacaklar. Bir bölüm insan mutlaka rahatsız olacak. Ordunun içindeki bir bölüm hiç hemfikir olmayacak, bazıları olacak... Ben de bunu istiyorum. Yani olan olmayan, zarar yok tartışılsın.

Nokta: Ya sivil kesim? Aydınlardan, politikacılardan ne gibi tepkiler geleceğini tahmin ediyorsunuz?

Birand: Kitabın içinde övgü de var, hatası da var. Ben şunu yapmadım şimdiye kadar: "Şanlı Türk ordusu, kahraman Türk ordusu..." Onlar tamam ama, Türk ordusu Türk milletinin aynasıdır. Yani bendeki birtakım hastalıklar ister istemez orduda da, subayında da vardır. İmkân yok olmamasına. Ben olmayan bir şeyi koymadım. Benim en çok üzülerek karşılayacağım iki tip tepki var. Bir: Orduyu

"Ordu topluma açılmak istiyor. Benim yaptığım perdeyi aralamak."

düşmanca vurmak isteyenlerin, kitabın içinden belirli bir bölümünü alıp, "Bakın Birand'ın da yazdığı gibi" diye orduya hücum etmeleri. İkincisi de, "Vatanı satıyor, orduyu satıyor" yaklaşımı. Benim yaratmak istediğim, konuşalım, tartışalım, yapıcı bir şekilde tartışalım. Orduyu, harcamalarını... Dünyanın her yeri tartışıyor çünkü. Bunun da hiç zararı yok. Bilakis, Türk ordusunun o kadar modernizasyon ihtiyacı var ki, harcanacak paralar o kadar çok büyük paralar ki, Türk toplumuna eğer bunlar doğru dürüst tanıtılmazsa Türk toplumu benimsemez. Zanneder ki o zaman, subaylar hiç toplumu düşünmüyor, sadece para harcıyor●

SİYASİ PARTİLER / SHP

Büyük Kurultay için imza

SHP'deki muhalefet gruplarından Demokratik Atılım Birliği, Büyük Kurultay için imza topluyor. bazı parlamenterler de DSP çağrısı üzerinde değerlendirme yapıyor.

Emektar garson görüp geçirmiş biriydi. Kimleri ağırlamış, kimlere "hoşgeldiniz" demiş, kimlere servis yapmış, kimlerden bahşiş almıştı. Milletvekilleri, senatörler, valiler, genel müdürler ve hatta bakanlar her gün görmeye alıştığı kişilerdi. Ama, bu kez irkilmişti. Bakanı, başbakanı karşısında görmüştü ama, hiç "Bakanlar Kurulu" toplantısına katılmamıştı. Anadolu Kulübü'nün emektar garsonu geçtiğimiz hafta içinde CHP'nin 1974 ve 1978-1979 Hükümetlerini aynı masada görünce kendini Bakanlar Kurulu toplantısında sandı. Oysa yapılan Bakanlar Kurulu toplantısı değil, "SHP nasıl kurtulur?" sorusuna çözüm yolları bulmaya yönelik "tartışmalı yemek"ti...

"Tartışmalı yemek"ler 28 Eylül ara seçimlerinden sonra bir hayli sıklaşmıştı. Aynı hafta içinde SHP'de "potansiyel lider" niteliğini sürdüren Deniz Baykal, geçmişte kendisi gibi "grup lideri" olan Ali Topuz'la bir yemek yemiş, ardından bu ikiliye SHP Genel Sekreteri Fikri Sağlar'ın katılmasıyla bir de "üçlü" yemek yenmişti. Yemekler bu kadarla da kalmamış Deniz Baykal, Fikri Sağlar ve Mersin eski Belediye Başkanı ve Sağlar'ın yakın akrabası Kaya Mutlu da bir araya gelmişlerdi. Örgütsel düzey ve nitelikteki bu yemekleri CHP'nin eski bakanlarının katıldığı yemekler izlemiş ve sonuç olarak "tartışmalı yemek"lerde "sol oylara ne oldu ve SHP nasıl kurtulur" gibi sorulara yanıtlar aranmıştı...

Deniz Baykal, Ali Topuz'a SHP için hazırladığı yeni tüzük ve program taslağı üzerine görüşlerini sordu.

Baykal-Topuz görüşmesi sorunu kökünden halletmeye yönelik yenilikleri içermiş ve Baykal, Topuz'a SHP için hazırladığı yeni bir tüzük ve program taslağı hakkında görüşlerini sormuştu. İnceleme için süre isteyen Topuz, İstanbul'a dönmüştü. SHP'nin güçlendirilmesi ekseni etrafında gerçekleştirilen bu üst "düzey temaslarına," CHP'nin eski parlamenterleri ile yapılan görüşmeler de eklenmişti.

Büyük Kurultay çağrısı. Üst düzeyde "stratejik ve akademik" çözüm yolları saptanmaya çalışılırken, 28 Eylül sonuçlarına "fena halde" içerleyen, ancak, seçim öncesinde yeterince "açık muhalefet" de yapamamış olan SHP "grupları" da "hesap sorma" çalışmalarını hızlandırmışlardı. Ankara'da çeşitli bürolarda üslenen muhalefet gruplarından Demokratik Atılım Birliği adıyla çalışan bir

Murat Belovacıklı İnönü'ye mektup yazdı: "Partiyi nereden, nasıl geldiği belirsiz kişiler yönetiyor."

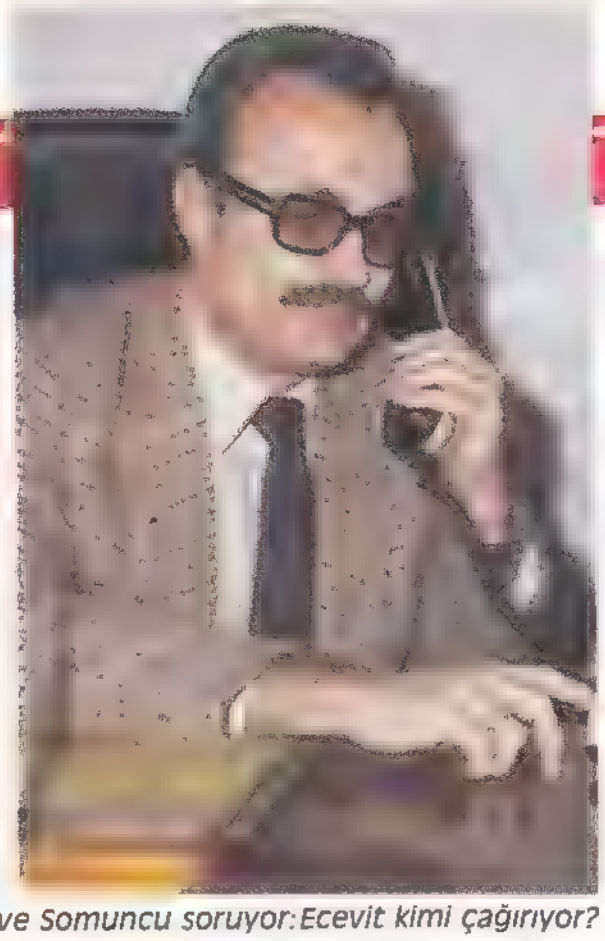

CHP eski genel sekreter yardımcıları Tuncer ve Somuncu soruyor:Ecevit kimi çağırıyor?

grup CHP-SHP'li genel merkeze yönelik muhalefet çalışmalarını bir hayli ileri götürmüş ve büyük kurultayın toplanması yolunda Ankara'da başlattıkları ''imza kampanyası''nı ülke düzeyine yaygınlaştırmaya çalışmışlardı. ''Eski CHP'liler ve Demokratik Atılım Birliği'' adına Ankara'nın eski senatörü İbrahim Öztürk'ün imzasını taşıyan ve ''genel merkez ekibinin onurlu bir şekilde çekilerek Büyük Kurultay'ın toplanmasını isteyen bir mektup tüm SHP örgütüne gönderilmeye başlanmıştı. Benzeri bir mektubu da eski il başkanlarından Murat Belovacıklı Genel Başkan Erdal İnönü'ye göndermişti... Belovacıklı mektubunda SHP örgütünün zayıflığından söz ediyor ve örgütlerinin ''nereden ve nasıl geldikleri'' belli olmayan kişilerce yönetildiğinden dem vuruyordu...

10 il ve 500 imza. Büyük Kurultay'ın toplanması yolunda yürütülen imza çalışması Ankara'da oldukça genişlemiş görünüyordu. Belovacıklı'nın ifadesine göre içlerinde 300'ü il ve ilçe, 30-40 kadarı da Büyük Kurultay delegesi olmak üzere 500 civarında partili bu görüşler doğrultusunda imza toplamış, ayrıca, mektupla başvurulan illerden 10 tanesi de ''genel merkez ekibinin onurluca çekilmesi'' şeklindeki görüşü içeren mektuba ''olumlu'' yanıt vermişlerdi. Bu iller, Sakarya, Amasya, Antalya, Ordu, Kırklareli, Kayseri, Kırşehir, Eskişehir, Elazığ ve Diyarbakır'dı... Ayrıca Eskişehir Milletvekili Münir Sevinç ile Tunceli Milletvekili Musa Ateş de bu çağrılara olumlu yanıtlar göndermişlerdi. SHP içi muhalefet ''istim'' üzerindeydi...

Ecevit'in atağı. Seçim sonrasında SHP örgütü kaynamaya başlarken Silifke seçimleri gelip çatmış ve SHP'yi güçlendirme operasyonunun görüşmeleri tamamlanamadan yöneticiler Silifke'ye ''omuz'' vermeye gitmişlerdi... Tam bu sıralarda parlamentoda bir basın toplantısı yapan DSP Genel Sekreteri Nuri Korkmaz, özel olarak tanımlanan eski CHP'lilerle, SHP'lilere ''DSP'ye gel'' çağrısında bulunuyordu. Ecevit'lerin çağrı zamanlaması dikkat çekmeyecek gibi değildi. SHP'lilere göre ilk çağrıyı seçim yasaklarının başlayacağı ''arife'' günü yapan ve ''yasak'' dolayısıyla ara seçim öncesi tartışmayı engelleyen Ecevit'ler ikinci çağrılarını da Silifke seçimleri arifesinde gerçekleştiriyorlardı...

''CHP'linin gerçeği, SHP'linin değerlisi''. DSP bir çağrı çıkarmıştı ama, öyle her önüne gelen de ''çat kapı'' partiye giremeyecekti. Çağrı sadece ve sadece ''gerçek CHP'lilerle, SHP'deki değerli sosyal demokratlara'' yapılmıştı. Gerçek olmayan CHP'lilerle, değerli olmayan SHP'lilerin DSP'de işi yoktu...

Bu çağrıya ilk tepki bazı eski CHP yöneticilerinden geldi. Kapatılan CHP'nin son genel sekreter yardımcıları Erol Tuncer ve Metin Somuncu Ecevit'lerin çağrısını okuduktan sonra Ecevit'e ilk kez yanıt vermek üzere harekete geçiyorlar ve soruyorlardı:

''CHP kapatılırken ses çıkarmayan, kaçacak delik arayan korkaklar'' diye suçladığı arkadaşlarını mı çağırıyor? 12 Eylül sonrasında kapatılan CHP'nin boşluğunu dolduracak yeni bir parti kurulmasını isteyen, fakat 'o sizin sorununuz' diyerek elinin tersiyle ittiği insanları mı çağırıyor? Ecevit istisnasız hepimizi suçlamıştı. Şimdi bu çağrıya olumlu yanıt verecek arkadaşlar bu suçlamaları içlerine nasıl sindirecekler?''

SHP'ye destek. CHP Genel Sekreter Yardımcıları Tuncer ve Somuncu'ya göre DSP'nin çağrısına verdikleri yanıt sadece kişisel tepkilerini yansıtmıyordu. Bu yaklaşım CHP'nin eski parlamenterlerinin büyük çoğunluğunun da görüşlerini içeriyordu... Ara seçim sonuçlarından sonra zaman zaman bir araya gelerek değerlendirmeler yapan ve sayıları 100'ü aşan CHP'li parlamenterler ''SHP'ye destek verilmesi'' kararına varmışlar ve eski genel sekreter yardımcılarını parti büyükleri olarak SHP ile iletişim kurulmasında önayak olmaya çağırmışlardı. Ancak, DSP'nin deyimiyle ''SHP içindeki değerli sosyal demokratlar'' çağrıyı eski CHP'li parlamenterler kadar anlamsız bulmamışlardı. Çağrı sonrasında SHP parlamenterlerinin üçer-beşer bir araya gelerek değerlendirme yaptıklarını öğrenen **Nokta** muhabirinin araştırması Ecevit'lerin SHP'li parlamenterler üzerinde etkili olabileceğini gösteriyordu. Çünkü, söz konusu değerlendirmelerden sızan bilgilere göre SHP'li parlamenterlerin bir kısmı DSP'ye ''şartlı geçiş'' yapılabileceği görüşünü ciddiye alıyorlar ve şartlarını saptıyorlardı. Bazılarına göre ''DSP'ye geçilebilirdi ama Rahşan Hanım'ın Genel Başkanlığı'' kabul edilemezdi. Bazılarına göre de Rahşan Hanım'ın genel başkanlığından ziyade Nuri Korkmaz'ın genel sekreterliğinde bu iş olmazdı. Genel sekreter eski ve hatırlı bir CHP'li olmalıydı... **Nokta**, bu değerlendirmelere katılan SHP'li parlamenterler arasında, Şehmuz Bahçeci, Ali Rıza Aydın, Mustafa Kâni Büke, Salih Alcan, Sabri Irmak, Kenan Nebioğlu, Hüseyin Avni Sağesen, Sururi Baykal, Edip Özgenç, Hüseyin Avni Güler, Sırrı Özbek, Arsan Savaş Arpacıoğlu, Yılmaz Önen ve bir süre önce SHP'den istifa ederek bağımsız olan Ali İhsan Elgin'in bulunduğunu saptamıştı.. ●

Güneş'te son fırtına

Güneri Cıvaoğlu Güneş'in Genel Yayın Yönetmenliği'nden ayrılırken, yerine Milliyet Başyazarı Mehmet Barlas geldi. Bu değişikliğin ardından transferler de başladı...

Beş kişiydiler... Güneş Gazetesi'nin en üst katındaki şık döşenmiş amerikanbarda, Güneri Cıvaoğlu, Mehmet Ali Yılmaz, Mehmet Barlas, Necmi Tanyolaç ve Halit Kıvanç bir yandan içkilerini yudumluyor, bir yandan da neşeli kahkahalar atıyorlardı. Babıali'nin dört "eski tüfeği" ve en genç gazete patronunu böyle bir atmosferde bir araya getiren neden ise, Türkiye'nin en büyük gazetelerinden Güneş'in yönetiminde yapılan değişiklikti. Güneri Cıvaoğlu Güneş'in Genel Yayın Yönetmenliği'nden ayrılmış, yerine Milliyet Başyazarı Mehmet Barlas gelmiş. Halit Kıvanç ve Necmi Tanyolaç da yeni yönetmenle birlikte Güneş'e transfer olmuşlardı.

Oldukça sıcak bir havada geçen birkaç saatten sonra "ayrılık anı" gelip çattı. "Halef" Güneri Cıvaoğlu masasından notlarını ve kitaplarını topladı, "selef"i Mehmet Barlas'la öpüştü. Sonra ertesi günkü gazetede çıkacak veda yazısını okuması için Yılmaz'a uzattı... Bu hemen hemen hiç yapmadığı bir şeydi... Ama bu yazının başka bir anlamı vardı. Cıvaoğlu 5 yıl önce yarattığı ve uzun bir süre başarıdan başarıya koşturduğu gözbebeğine veda ediyordu.

Mehmet Ali Yılmaz bu "son yazı"yı okudu... Sonra Cıvaoğlu'na dostça baktı: "Bir tek gözyaşı eksik..." diye mırıldandı.

Kalyon Oteli'nde "nabız yoklamaları." Bir süredir tiraj arttıramamanın ve üst yönetimindeki istikrarsızlığın sancılarını yaşayan Güneş Gazetesine Genel Yayın Yönetmeni arayışı önceki hafta başlamış-

tı. Gazetenin genç patronu Yılmaz, üst üste üç gün Necmi Tanyolaç, Melih Aşık ve Mehmet Barlas'la Sarayburnu'ndaki Kalyon Oteli'nde yemek yiyor ve bu ikili görüşmelerde "nabız" yokluyordu. Yılmaz'ın hoşnutsuzluğunun başında

Mehmet Barlas, Yekta Okur'la birlikte görülüyor

"Herhalde başarılı buldular beni"

Güneş Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmenliği'ne getirilen Mehmet Barlas,* Nokta'*nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Neden Milliyet Gazetesi'ni bıraktınız?

Barlas: İnsanın, hayatında bazı noktalarda aşamalar yapması gerekiyor. Başyazarlığın ötesinde bir de topyekûn gazeteciliğe girmek istedim. Başyazarken günde yirmi dört saat okuyorsunuz, konuşuyorsunuz ama bütün çabanız bir sütuna sıkışıyor. Başyazar ve genel yayın yönetmeni olarak gazetenin tümünden sorumlu olma aşaması gelmişti benim için. Şartların müsait olduğunu gördüm ve kararımı verdim.

"Tirajın sorumlusu bir kişi değildir ki"

Güneş Gazetesinin sahibi Mehmet Ali Yılmaz, **Nokta'***nın sorularını yanıtladı.*

Nokta: Sayın Güneri Cıvaoğlu ile aranızda bir süredir gerginlik olduğundan söz ediliyor. Bu durum nasıl oluştu?

Yılmaz: Aramızda herhangi bir gerginlik söz konusu değil.

Nokta: Tirajla ilgili bir problem olabilir mi bu?

Yılmaz: Gazetenin tirajla ilgili problemi vardı ama tirajın tek sorumlusu bir kişi değildir ki.

Nokta: Siz yayınla doğrudan ilgilisiniz değil mi?

Yılmaz: İlgiliyim tabii. Çünkü sonuçta ben etkileniyorum.

Nokta: İdari kadroyla yazı kadrosu arasında bir diyalog bozukluğu olduğu, idari kadronun yazı kadrosunu desteklemediği, ortamın gergin oluşunun bir nedeninin de bu olduğu öne sürülüyor.

Yılmaz: Hayır, bu pek bariz değildi. İdare parasal yönüyle ilgili olduğu için zaman zaman problemler olabilir. Bu durum her işletme içinde olabilir.

Nokta: Mehmet Barlas'tan önce genel yayın yönetmenliği için kimlerle konuştunuz? Örneğin Bedii Faik'le bu konuda görüştüğünüz ileri sürülüyor.

Yılmaz: Kimseyle görüşmedim. Bedii Faik'le ise bize haftalık sohbet yazıları yazması için görüştük. Zaten o performansı gösterecek yaşta değil.

Nokta: Sayın Barlas'ı seçiminizde gazetecilik başarılarının yanı sıra cumhurbaşkanına ve hükümete yakınlığının payı da var mı?

Yılmaz: Barlas bence doğru gazetecilik yapıyor. Bir insan tenkit edildiği gibi taltif de edilmeli. Barlas hiçbir zaman salt Özal'cı bir tutuma girmemiştir. Türk basınının iyi gazeteci ve yazarlarındandır.

Nokta: Jaguar haberleriyle Cıvaoğlu'nun gitmesi arasında bir bağlantı ve bu konuda hükümetin sizi etkilediğinden söz edilebilir mi?

Yılmaz: Hayır, bunların hepsi asılsız şeyler. Hükümet çevrelerinden kimse benimle bu konuda konuşmadı. Hatta bir ihsas bile söz konusu değil.

Nokta: Yeni ekibe yüksek transfer ücretleri ödediğiniz söyleniyor.

Yılmaz: Sporcu gibi transfer olayı söz konusu değil. Ekonomik açıdan yaşamlarını normal olarak sürdürebilecek ölçüde anlaşmalar yaptık.

2,5 milyar liralık harcamaya karşın gazetenin tirajının istenen düzeyde artmaması ve Cıvaoğlu yönetiminin Bedri Koraman, Melih Aşık, Necmi Tanyolaç gibi isimleri küstürerek gazeteden ayrılmalarına yol açması geliyordu. Babıâli dedikodularına bakılırsa, Civaoğlu'nun son zamanlarda Fenerbahçe Kulübü Başkanı Tahsin Kaya ve Son Havadis Gazetesi sahibi Mustafa Özkan ile sık sık görüşmeler yapması ve Yılmaz'ın "Hayrola?" diye sorduğunda ise "Bir şey yok,

Cıvaoğlu:Güneş'ten ayrıldı

Arda Gedik: Telefonları meşguldu

Nokta: Bu teklif ne zaman geldi size?

Barlas: Üç gün önce. Teklif gelince Güneri Cıvaoğlu'yla konuştum. "Anladığım kadarıyla yeni projelerin için gazeteden ayrılmayı düşünüyorsun. Ama sen oradayken benim gelmem söz konusu olamaz. Her şeyden önce meslektaş ve dostuz " dedim. Güneri de, yeni projeleri için gazeteden ayrılacağını söyleyince Mehmet Ali Yılmaz'a gittim bu konuyu düşünebileceğimi söyledim. Üç gün sonra da teklifi kabul etmeye karar verdim.

Nokta: Güneş'in başına getirilmeniz tam bir sürpriz oldu.Mehmet Ali Yılmaz'ın sizi seçmesinde, gazetecilikteki başarılarınıza ek olarak iktidara yakın politik tutumunuzun payı da olabilir mi?

Barlas: Mehmet Ali Yılmaz'la yaptığımız konuşmada ilkeler konusunda anlaştık. İktidarın bazı konularda çok beğendiğim fikirleri var. Ama ben hiçbir partiden değilim. Amacım, dünyadaki bütün seçkin gazeteler gibi çalıştığım gazetenin de aynı düzeyde yayın yapması. Bir partiye bağlı olmamak, okuyucuların habere güven duyması, gazetenin kişileri teşhir aracı olmaması, insanların gazeteden korkmaması, saygı duyması benim ilkelerimdir. Kesinlikle gazetenin siyasi tutumu konusunda bir angajman söz konusu olmayacaktır. Bir gazeteci olarak bağımsız, bağlantısız ve objektif bir gatecilik yapacağım!

Nokta: Yirmi yıl önce karı-kocanın aynı gazetede çalışmasına karşı olduğunuz için Canan Barlas'ı Cumhuriyet'den göndermiştiniz. Şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Barlas: Aradan uzun bir süre geçtiğine göre ikimiz de bazı şeyleri kabul ediyoruz.

Nokta: Mehmet Ali Yılmaz neden sizi seçti ?

Barlas: Açıkçası ben de merak ediyorum bunu. Herhalde başarılı buldular beni, ya da başarılı olacağımı sandılar.

meraklanmayın'' demesi, bardağı taşıran son damlalar olmuştu.

Bütün bunların sonucu yeni bir Genel Yayın Yönetmeni arayışı içine giren Yılmaz'ın ilk teklifi Bedii Faik'e yaptığı söylentiler arasındaydı. Bu teklifi yalanlayan Yılmaz, ilk ve tek teklifi Barlas'a yaptığını söylüyordu. Barlas da, üç gün düşündükten sonra teklifi kabul etmişti.

Mehmet Barlas'ın ardından Milliyet Yazıişleri Müdürü Tufan Türenç, Sorumlu Müdür Orhan Duru ve Murahhas Üye Yekta Okur ile Yazar Halit Çapın da Güneş'e geçtiler.

Güneş'in yeni kadrosunun Mehmet Barlas'tan sonra en flaş bir ismi de Hürriyet'ten ayrılarak Güneş'e geçen Hasan Pulur'du.

Cıvaoğlu ne diyor? ''Eski'' Genel Yayın Yönetmeni Güneri Cıvaoğlu ise, Güneş'ten ayrılmasının ardından, **Nokta**'ya şu açıklamayı yapıyordu: ''Güneş'ten bazı projelerimi gerçekleştirmek amacıyla ayrılmam söz konusu oldu. Bu konuda Sayın Mehmet Ali Yılmaz'dan büyük anlayış gördüm. Kendisiyle anlaşarak, öpüşerek ayrıldık. Bu fiziksel bir ayrılık olsa da, gönüllerimiz beraber olacaktır. Sayın Yılmaz, yapacağım her işte maddi manevi destek yapacağını, hatta gerekirse bu teşebbüslerimin içinde yer alabileceğini içtenlikle belirtti.Bu büyük jest, gerçekten duygulandırıcıydı. Ben de kendisine Güneş'in daima gönlüme yansıyacağını, uzaktan da olsa her zaman kendilerine katkıda bulunacağımı söyledim.''

Diğer cephelerde durum. Başyazarları ve bazı üst yöneticilerinin ayrılmasıyla epey kan kaybeden Milliyet bünyesinde transferler değişik yorumlara yol açıyordu. Ancak birçok çalışanın üzerinde birleştikleri değerlendirme şuydu: ''Arkadaşlarımızın ayrılması ve gazeteye gelecek taze kan, Milliyet'i daha da kamçılayacaktı.'' Öte yandan Yalçın Doğan'a Güneş'in Ankara Temsilciliğinin teklif edildiği, ancak Doğan'ın buna olumlu cevap vermediği de söyleniyordu.

Bu gelişmeler olurken, **Nokta,** Milliyet'in bundan sonraki durumuyla ilgili görüşlerini almak için Milliyet Gazetesi Sahibi Aydın Doğan'ı aradı. Doğan'ın bütün gün boyunca telefonları meşguldü. Bu süre içinde Doğan, Hürriyet'in eski Genel Koordinatörü Arda Gedik ile görüşüyordu... ●

HIRİSTİYAN ÖĞRENCİLERE İSLAMİ DERS

'Papazın sakalı uzun aklı kısa olur'

İskenderun Cumhuriyet Ortaokulu'nda din dersleri Hıristiyan öğrenciler için işkenceye dönüştü

İki kız birbirine biraz daha sokuldu, ''işkence seansı'' birazdan başlayacaktı. Taşıdıkları tek günahın, Ortodoks ailelerde dünyaya gelmek olduğunu ayrımsayamayacak kadar küçüktüler. Katolik bir aileden geliyor olsalar, böylesi sorunların yaşanabileceğini akıllarına bile getiremeyebilirlerdi. O zaman herhalde İstanbul ya da İzmir'de bir özel okulda, belki de bir Avrupa ülkesinde şen şakrak okur, yaşamanın tadını çıkararak büyürlerdi. Ama onlar Ortodokstu... Her geçen saniye, omuzlarını biraz daha düşürüyor, başlarını biraz daha eğdiriyordu.

Ders zilinin çalmasıyla, korku karışmış hüzün ete kemiğe büründü. Din dersi öğretmeni Yasin Bozkaplan birazdan konuşmaya başlayacaktı: ''Hıristiyanlık bir din sayılmaz, şimdi Avrupa'da bile her gün 15-20 kişi Müslüman oluyor, Hıristiyanlıkta papazların sakalı uzun aklı kısa olur, anneniz geri kafalı, ona ve papaza bağlı kalmak zorunda değilsiniz, siz Müslüman olabilirsiniz, kelime-i şahadet getirirseniz Müslüman olabilirsiniz, Müslümanlar öldükten sonra cennete gideceklerdir, Hıristiyanlar ise cehenneme giderler...''

Dilekçe ile okul yonetimine başvuran veli Nazire Karacan

Cumhuriyet Ortaokulu!.. Yaklaşık 200 bin nüfuslu İskenderun'da, 15-20 bin civarında bir ağırlığa sahip olan Hıristiyan vatandaşların sorunları arasına, yıllardır sürüp gelen din farklılığı, son dönemde biraz daha ağırlaşarak yeniden katılıyordu. Erişkinlerin bu sorunu kendi adlarına yoğun olarak yaşadıkları söylenemezdi. Ama örneğin İskenderun Cumhuriyet Ortaokulu'ndaki küçük Katrin ve Semira bu sorunu belki de beyinlerinin hücrelerinde duyuyorlardı.

Okulda din dersinden sorumlu değillerdi ama dersten dışarı çıkmaları da mümkün değildi. Orada put gibi oturmak, öğretmenin sözleriyle ajite olan arkadaşlarının soğuk bakışlarını üzerlerinde hissetmek ve korkuyu yaşamak zorunda bırakılıyorlardı. Bu da doğal olarak anne-babaların sorunu oluyordu. Katrin'in annesi Nazire Karacan, tam 3 yıldır öğretmenlerin davranışlarındaki yanlışlığı kendiliğinden anlayıp vazgeçecekleri günü beklediğini söylüyordu ama, işte yine her şey bilindiği şekliyle devam edip gidiyordu.

Üstelik din derslerinde, tepki sadece Katrin ve Semira'nın dinine değil, kimi zaman da çocukların kendilerine yöneliyordu. Örneğin bazı derslerde, ötekilerin Semira ya da Katrin'le konuşmaları, öğretmen Yasin Bozkaplan tarafından ''Konuşma çocuğum, onlar Hıristiyan'' gibi kimi uyarı cümleleri kurabilmek için araç olarak kullanılıyordu. Öğretmenin bu tavrı çocuklara da örnek oluyor ve arka-

Semira ve Katrin "Bize ismimizle değil, dınımizle hitap ediyorlar."

daşları için "Bunlar Hıristiyan", "yaklaşmayalım pis kokuyorlar" gibi aşağılayıcı cümle kurmalarına yol açıyordu. Kimi zaman kullanılan "gâvurlar" lafı da tuz biber ekiyordu....

Bir dilekçe ver bana. Nazire Karacan, bekleyip de umduğunu bulamayınca, aklın yoluna uyup bir dilekçe ile okul yönetimine başvurmayı kararlaştırdı. Akrabaları, Mişel, 14 Ekim 1986 tarihini taşıyan dilekçeyi okula götürürken, "Okul günlerimi hatırladım" diyordu: "Yıllar önce de aynı uygulamalar söz konusuydu. Din dersi öğretmenlerinin biri olmazsa öbürü böyle davranıyordu. Hiç yol alınmamış mıdır bu konuda?.. "

Dilekçeyi 510/863 numarayla kaydettirdikten sonra Müdür Yardımcısı Gülşen Yazgül'ün sıcak tavrı Mişel'i biraz olsun ferahlatacaktı. Civardaki okullar için duydukları olayın, kendi okullarında da olması müdür yardımcısını hayli şaşırtmıştı. Bu olayla derhal ilgilenecekler ve sonuç hakkında kendilerine bilgi vereceklerdi.

Okul yönetimi en uygun yolun, öğretmen Yasin Bozkaplan ve öğrencilerin ifadesine başvurmak olacağını kararlaştırmıştı. Öğrencilerin "çekinmeden" yazdıklarıyla, öğretmenin ifadesi birleştirildiğinde, durumun gerçek olmadığı ortaya çıkarılacak ve soruşturmanın derinleştirilmesine gerek olmadığı kararına varılacaktı. Gerekli bilgi Milli Eğitim Müdürlüğü ve Kaymakamlığa aktarıldıktan sonra, yapılacak bir şey kalmamıştı. Tamamlanması gereken tek şey, "ailelerine şikâyette bulunan bu yüzden de öğretmenlerini zor duruma düşüren öğrencilerin uyarılması"ydı.

"Basın irtica arar." **Nokta** muhabirinin bilgisine başvurduğu Milli Eğitim Müdürü Mehmet Ökkeş Abdülselamoğlu, "Gerekenin okul idaresince yapıldığını, Bakanlık müfettişi gelse bile farklı bir sonuca varılamayacağını" söylüyordu. Dersin gereği iki din arasındaki farklılığa değinilmiş ve çocukların "yalan söylediği" ortaya çıkmıştı. "Basının bulmak istediği durum cereyan etmemiş"ti. Ama bu söylediklerine rağmen asıl yetkili kişinin Kaymakam Orhan Tütüncü olduğunu da belirtmekten geri durmuyordu Abdülselamoğlu.

Kaymakam Tütüncü, "yemek yediği için," görüşmeye zaman ayırabilecek durumda değildi. Aslında, tam yetkili mülki amir, vali olduğuna göre, bütün sorulara en iyi yanıtı o verebilirdi....

Elbette işin gelip düğümleneceği yer Ankara ve Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ydı. Bakanlıkta ise 3 gün boyunca, açıklama yapabilecek, bilgi verebilecek tek yetkili bulunamayacaktı.

Bu arada Nazire Karacan, perakende çalışmanın bir çözüm getirmeyeceği düşüncesiyle, işi en üstten çözmeye niyetlenmiş ve "laiklik dışı uygulamanın en kısa zamanda düzeltilmesi için Bakanlığın emirlerini arz" etmişti. Ne de olsa Anayasa'nın 24. maddesi, "Herkes vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir" diyor ve devam ediyordu. "Her ne suretle olursa olsun, din veya din duyguları yahut dince kutsal sayılan şeyler istismar edilemez ve kötüye kullanılamaz." Karacan şimdi dilekçesiyle talep ettiklerinin gerçekleştirilmesini bekliyordu...

Örneğin, yaklaşık 1 ay önce İskenderun Lisesi'nde aynı tür muameleyle karşılaşan bir kısım öğrenci, din dersi öğretmeni Salih Yalçın'ın üzerine yürümüş ama olay hemen örtbas edilmişti. Birkaç aklı evvel öğretmen ve yöneticinin takındığı bu tutum, bazı vatandaşların, insanın tüylerini diken diken eden "Beyrut örneğini" anımsatmalarına neden oluyordu...

Haluk MÜFTÜOĞULLARI

"Azot'tan emekliyse yaşamaz"

10 yılda 2454 iş kazasının meydana geldiği Kütahya Azot Fabrikası'nda 2.500 işçi arasında meslek hastalığına yakalanmayan parmakla gösteriliyor.

Ölüm çok yakındaydı. Fabrikanın göz bakım tesisine adımını atan **Nokta** muhabiri, duvara çakılmış levhaları görünce irkilmekten kendini alamadı. Hepsinde de şu yazıya rastlanıyordu: "Dikkat! Ölüm tehlikesi." Kütahya Azot Fabrikası'nın 2.500 işçisi ölümle arkadaş olmuşlardı.

"Azot insanı yiyip bitirir, azotta çalışan arkadaşların hep bir hastalığı vardır" diyordu 34 yaşındaki genç emekli Mehmet Guguş. Evli, dört çocuklu eski atlet 5 bin metre gençler üçüncüsü, Ege birincisi Mehmet Guguş da ölüm levhalarından payına düşeni almıştı. Akciğer kanserine yakalanmıştı.

Petrol-İş Sendikası, bu fabrikada 10 yıldır çalışan işçiler arasında yaptırdığı sağlık taramasında korkunç sonuçlar elde etmişti. Bu taramaya göre, her 100 işçiden 80'i hastaydı. Üstelik bu hastalıklar, kanser, astım gibi üst solunum yollarını ilgilendiren çok ciddi hastalıklardı. Petrol-İş Sendikası kasım ayında Kütahya Azot Fabrikası için, Türkiye'nin gelmiş, geçmiş en büyük meslek hastalıkları davasını açmaya hazırlanıyordu.

Kütahya Azot'taki ölüm levhaları, aslında meslek hastalıklarına dikkat çekmek için yazılmamıştı. İş kazalarının habercisi olarak duvarlara dizilmişti. Gaz Bakım Tesisleri'nde çalışan Niyazi Şahin bir onarım sırasında yaşadığı sıradan bir olayı şöyle aktarıyordu:"Arkadaşım, bacanın içinde maskeli olarak onarım yapıyor, ben de dışarda maskesiz olarak kendisine göz kulak oluyordum. Birden etrafı bir gaz tabakası kapladı. Arkadaşlarım kurtarmasaydı, ölecektim. Olaydan sonra işçiler Teknik Emniyet Servisi'ne, 'Burada gaz ne arıyor' diye sormuşlardı. Ama yetkililer şu yanıtı vermişti: Bilinmeyen bir gaz dalgasıydı, aniden kapladı ortalığı, elimizden hiçbir şey gelmedi."

Azot Fabrikası'nda bilinmeyen gazlar yanı sıra bilinen katil gazlar da vardı. Niyazi Şahin'in başından geçen bu olaydan iki gün önce de Azrail, rest gazı kılığında fabrikaya gelmiş üç kişiyi zehirlemişti. İşçiler şans eseri ölümün eşiğinden dönmüşlerdi. Sendika Başkanı Zaim Kahraman, "Her taraf çatlak patlak, ne kadar dikkat edilirse, edilsin, bir yerlerden bir şeyler sızıyor" diyordu. Bu tür sızıntılar önlenemeyince işçilere maske dağıtılmıştı. Ama işçilerin anlatımına göre, maskelerin bağlı olduğu hortumdan oksijen yerine zaman zaman su ve yağ geliyordu. Maskeler pek çok uyarıya karşın bir türlü onarılamıyordu.

Zaim Kahraman 12 yıl süreyle Kütahya Azot'ta çalıştıktan sonra sendika başkanı olunca fabrikanın morgu andıran yapısını araştırmaya başlamıştı. Bu araştırma hem iş kazalarını hem de meslek hastalıklarını kapsıyordu. İş kazaları ile ilgili araştırmaya göre 1970-1980 yılları arasında Kütahya Azot'ta tam 2454 iş kazası meydana gelmişti. Bunlardan 115'i zehirlenmeye yönelik kazalardı. Ölü sayısı ise 7'ydi.

Kütahya Azot'un, meslek hastalıkları haritası daha da korkunçtu. Son 10 yıl içerisinde 120 meslek hastalığı saptanmıştı. Meslek hastalığına yakalananlardan 28'i ölmüş, 21'i ise raporlu olarak tedavi altına alınmıştı. Kütahya Azot'ta-

Kütahya mezarlık haline gelecek

Kütahyalılar son yıllarda üst solunum yolları enfeksiyonlarından şikâyet ediyorlar. Belediye Başkanı Oral Kiper ise daha sinirli konuşuyor, "Yakında Kütahya mezarlık haline gelecek" diyordu. Kiper, fabrikanın yalnız havayı değil, suyu da kirlettiğini belirlemiş. Milyarlar harcayıp içme suyu şebekesinin yerini değiştirmek için harekete geçmiş. Kütahya Belediye Başkanı "Sabrın da bir sonu var" diyor. Filtre takmazlarsa fabrikayı kapatmak zorunda kalacağını söylüyor. Ama

Kütahya Belediye Başkanı Oral Kiper

Türkiye Gübre Sanayii A.Ş. Genel Müdürü Sedat Yıldız hiç de bu görüşü paylaşmıyor: "Ne ben," diyor, ne de Belediye Başkanı o fabrikayı kapattırabilir. O fabrikanın arkasında ikimizden önce devlet var. Her önüne gelen öyle tesis kapatamaz."

Petrol-İş Sendikası'nın yaptırttığı araştırmaya göre, fabrikada, 62'si sürekli olmak üzere çalışan 99 baca, 28 çeşit zararlı gaz ve katı madde tanecikleri püskürtüyor. Günde üç bin ton kömürün yakıldığı fabrikanın bacalarından her gün tam 2 milyon litre azot oksit gazı, 7.5 milyon litre kükürtlü gaz, 600 bin litre karbondioksit gazı, 30 milyon litre çok zehirli karbon gazı fışkırıyor. Fabrikadan 15 kilometre uzaklıktaki şehir zaman zaman kara bir bulutla örtülüyor. Bu bulut, yavaş yavaş ölüm ve hastalık getiriyor. Bitkileri cüceleştiriyor, çatıları kaplayan sacları bile çürütüyor.

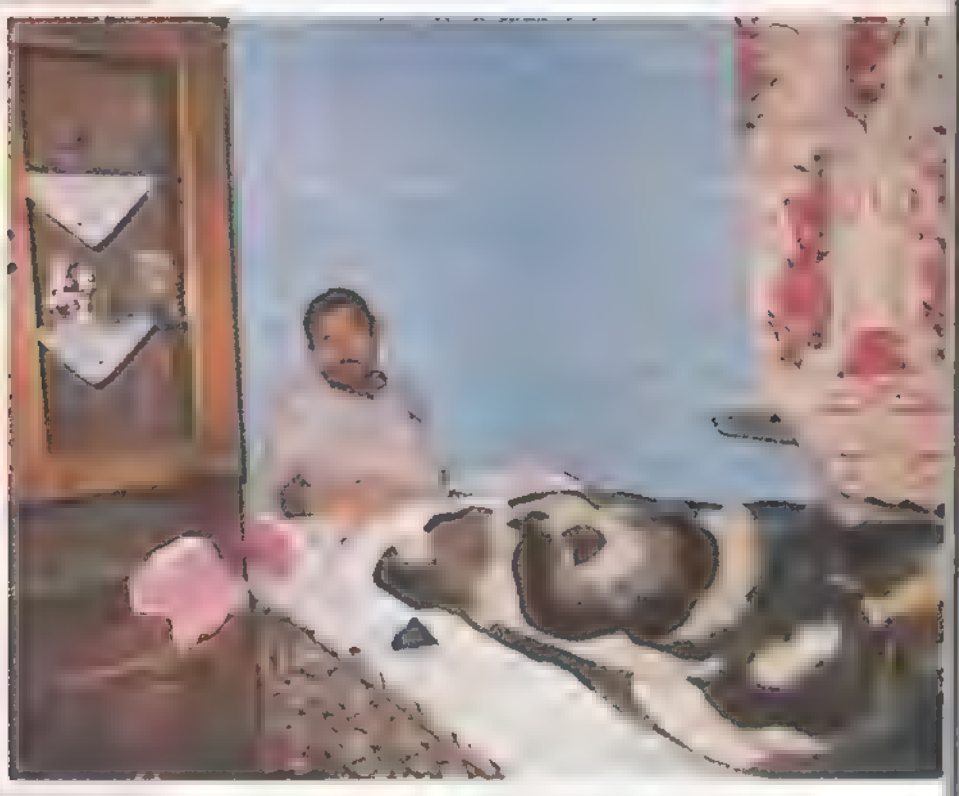

Mehmet Guguş bir zamanlar birincilikler kazanan bir atletti

ki yaygın olarak kullanılan bir deyim daha vardı: ''Azot'tan emekliyse çok yaşamaz'' denirdi. Çok yaşamaz kapsamına giren malülen emekliler sayısı da araştırmadaki saptamaya göre 8'di.

Sendikacı Zaim Kahraman'ın deyişiyle Kütahya Azot'a sağlam girip sağlam çıkan işçi kolay kolay görülmüyordu. Her 100 işçiden 80'i hasta dedirten araştırmada gözde hastalıklar şöyle sıralanıyordu: 6 kanser , 21 kalp, 26 astım ve solunum, 30 mide-bağırsak, 26 cilt, 16 sağırlık.

Bu sayılar Sosyal Sigortalar Hastanesi'nden durumlarını belgeleyebilen işçileri kapsıyordu.

Bunca hastalık yanında önemsiz

Kütahya Azot 62'si devamlı tüten 99 bacasıyla ortalığı kasıp kavuruyor

Meslek hastalıklarıyla cebelleşen Azot Fabrikası işçilerinden bir grup toplu halde

gibi gözükse de işçilerin korkulu rüyası haline gelen hastalıklardan biri de sağırlıktı. KY215 bölümünde çalışmaya başlayanlar ya toptan sağır oluyorlar ya da işitme bozukluğuna uğruyorlardı. Fabrikada çalışan mühendislerin saptamalarına göre, normal bir insanın gürültüye dayanma gücü 80 desibel iken, bu bölümde görültü 120 desibele kadar çıkabiliyordu.

Kartal Meslek Hastalıkları Hastanesi kurucusu Haldun Sirer meslek hastalıklarının bu denli vahim bir görüntü sergilemesine ilişkin olarak şöyle diyordu: "İşveren, işyeri hekimi ve SSK meslek hastalıklarına bigâne kalıyorlar. Sanki böyle bir konu yokmuş gibi davranıyorlar."

Kütahya SSK Hastanesi Başhekim Yardımcısı Şerafettin Coşar, Dr. Sirer'in yargısını doğrularcasına **Nokta** muhabirine su yanıtı veriyordu: "İşçiler meslek hastalığı sanır. Ama kanında kurşun çıkması gerekir. Meslek hastalığı olması için, zehirlenme olması gerekir."

Halit Karasu elleri ve ayaklarındaki egzamayı 9 yıldır madalya gibi taşıyor

Kütahya Azot Fabrikası İdare Müdürü ise memurdu ve **Nokta**'nın sorularını yanıtlayamıyordu.

Petrol-İş Kütahya Şubesi ise bugüne kadar görülen hastalıklar için tazminat elde etmek , erken emeklilik sağlamak ve yeni hastalık ve iş kazalarını önleyici girişimlere dikkat çekebilmek için sonunda mahkemeye başvurmaya karar vermişti. Daha önce mühendisler ve teknik elemanlara dava sonucu fiili hizmet süresi zammı vermeyi kabul eden Kütahya Azot, bu kez de işçileriyle davalık oluyordu. Sendikanın temel amacı ise 28 yıldır bakımsız kalan fabrikaya iyi bir çekidüzen verilmesiydi. Gübre fabrikaları Genel Müdürü Sedat Yıldız Kütahya Azot Fabrikası 1'inci ünitesinin eski olduğunu kabul ediyor, ancak "2. üniteyi yeniledik, bacalara da filtre takma işlemi sürüyor" diyordu.

Can SAN

"Erken ihtiyarlama ve iktidarsızlık"

Kartal Meslek Hastalıkları Hastanesi kurucusu ve Meslek Hastalıkları Uzmanı Dr. Haldun Sirer **Nokta'***nın sorularını cevapladı.*

Nokta: Azot Fabrikası'ndaki ortamı meslek hastalıkları uzmanı olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

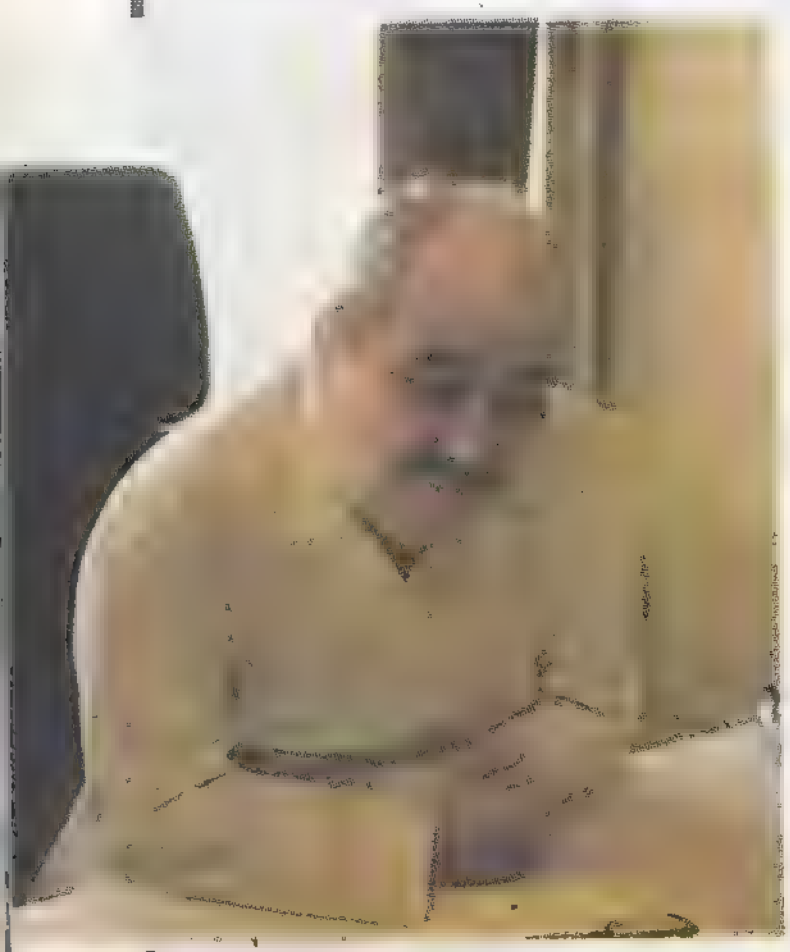

Sirer: Bu kabil fabrikalarda amonyak, kükürt oksit ve kükürt gazları, çalışan insanların üst solunum yollarında ağız mukozasında, cildinde tahrişlere sebep olur. Bunlar zaman içerisinde kronik bronşit, nefes darlığı, mide-bağırsak bozuklukları gibi zamanla süregen hastalıklar halini alırlar. Yine bu gazlar arasında bulunan kükürtlü ve azotlu maddeler ciltte mesleki egzamalara (kontakt egzama) neden olurlar. Bu tür cilt hastalıkları uzun sürer ve işgücü kayıpları yaratır.

Bu hastalıkların yanı sıra kükürt ve azot oksitleri çalışanların damarlarında erken harabiyete yol açarak koroner dediğimiz yaşamı tehdit eden kalp ve damar hastalıklarına yol açarlar. Bu arada erken ihtiyarlama, iktidarsızlık belirtileri görülür.

Nokta: Azot Fabrikası işçileri periyodik sağlık taramalarının ciddi olarak yapılmadığını bu taramaların işyeri doktoru tarafından "Aç ağzını, ananın adı, babanın adı, geç şu tarafa" şeklinde sonuçlandığını belirtiyorlar?

Sirer: Geçmişte fabrikaları Meslek Hastalıkları Hastanesi ekipleri tarardı. Şimdi bu taramalar her nedense kesildi.

Bunu bir tarafa koyarsak ,gerek işveren, gerek işyeri hekimi, gerek SSK, meslek hastalıklarına bigâne kalıyorlar. Sanki böyle bir konu yokmuş gibi davranıyor ve meslek hastalıklarının normal hastalıklar olduğunu ısrarla söylüyorlar. İşin asıl gerçeği Batı ülkelerine baktığımızda alınan tüm önlemlere, kullanılan kişisel koruyuculara rağmen periyodik muayenelerde küçümsenmeyecek sayıda meslek hastalığı ortaya çıktığını gösteriyor.

Peki işyeri ve SSK hekimleri neden böyle davranıyorlar, derseniz, bu hekimlerin bilgi ve becerilerinin noksan olduğunu söyleyeceğim. Esasen Türkiye'de meslek hastalıklarının sayısının çok düşük olması da buradan kaynaklanmakta. Bunun yanı sıra işyeri çevre koşullarının ve bunların denetimlerinin de istenilen düzeyde olmadığını belirtmek gerekir.

TÜM IBM PC KULLANICILARINA

MÜJDE!

Artık IBM PC' lerinize

Network'e ihtiyaç olmaksızın

bir " IBM TERMİNAL" bağlayabilirsiniz!

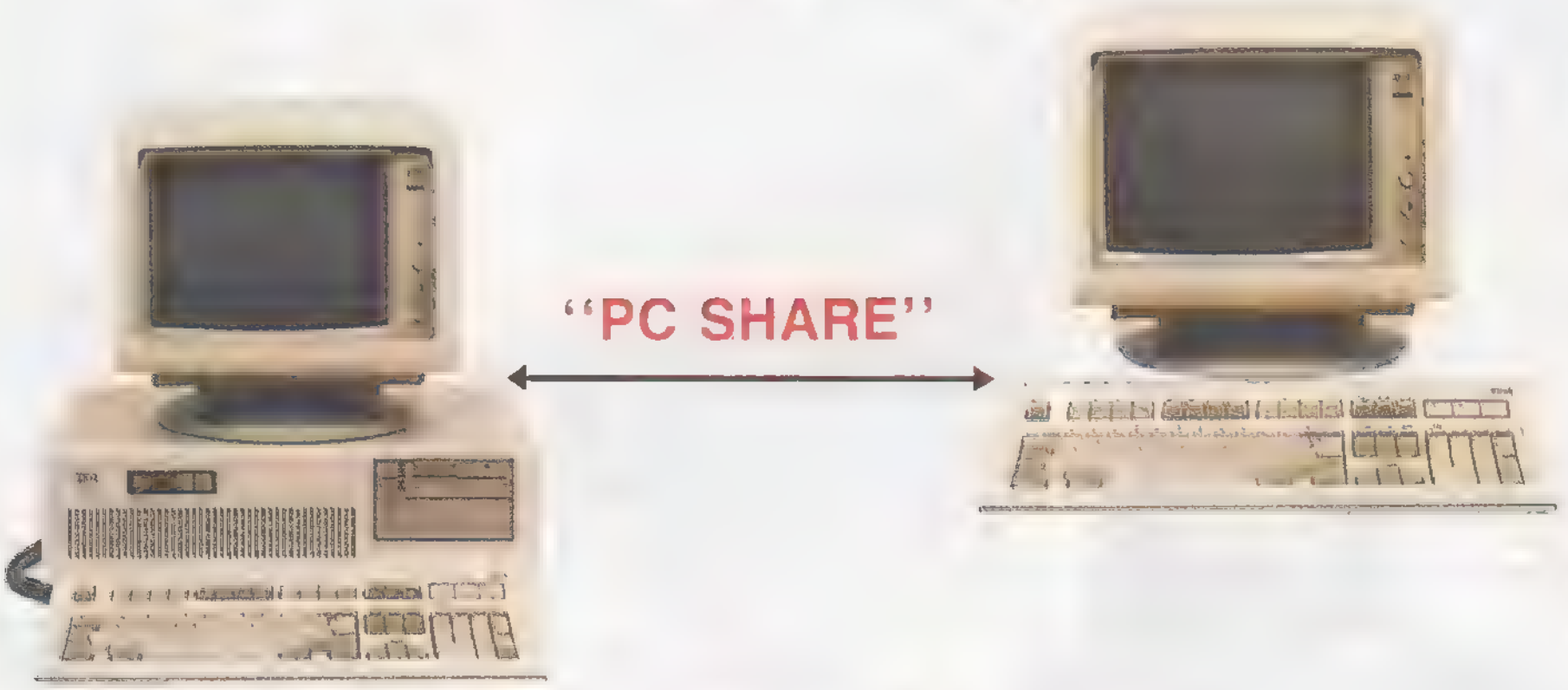

Amerikan menşeli "PC Share sistemi"

Sadece

990.000.-TL

Hemen teslim, 1 yıl garanti

NOT: "PC SHARE" kartı ZAKI Corp. - U.S A. ürünüdür

Personal Computer

ALSİS

ALTINYILDIZ SİSTEM İLETİŞİM SERVİSLERİ A.Ş.
Ergenekon Cad. No: 100 Şe-Tat İş Hanı Kat 2 No: 215 Feriköy-İSTANBUL
Tel: 146 65 29 - 140 31 24 - 584 26 00 (10 hat) — Telex: 28 824 ALIN. tr.

ALSİS A.Ş. BİR ALTINYILDIZ - BEYMEN ŞİRKETLER GRUBU KURULUŞUDUR.

Ülkücü'ye özel sınav

Çalışma Bakanlığı'na bağlı iş müfettişliği sınavlarında ülkücülere özel muamele yapıldığı ihbarları üzerine SHP harekete geçti

Müsteşar eski yardımcısı, Sargın: Her şeyi önledim demek mümkün değil

"Onur Apartmanı'nın 14 No'lu dairesinde (burada bekar ülkücü talebeler kalıyordu) saat 13.00'de Sosyal Gruptan (İş Müfettiş Yardımcılığı) imtihanına girecek adaylarla bir toplantı yapıldı. İmtihan salonunda nasıl hareket edileceği, nelere dikkat edileceği tek tek anlatıldı. Bu toplantıya bakanlıkta görevli, İş ve İş Güvenliği müfettişlerinden imtihanda görevli olanlar katıldı. Bunlar Vedat Reha Mert, Halil Üstündağlı, İsmail Atak ve şimdi İş Teftiş Kurulu Başkanı olan Vedat Beyit'ti..."

"... Hukuk fakültesinde yapılan yazılı sınav öncesinde kimlerin hangi salonda sınava gireceğine dair listeler o salonun kapısına asılmıştı. Biz torpilliler ise zannediyorum 3-A Anfisi olan salonda yerimizi aldık. Toplantıda anlatılanlara harfiyen uyduk. Sorular açıklandı. Bizler yazmaya başladıktan yaklaşık bir saat sonra toplantıda anlatıldığı gibi salonun kapısı kilitlendi. O andan itibaren sessiz bir şekilde herkes notlarını masanın üzerine çıkarttı. Bilenler bilmeyenlere yardım etmeye, gözlemciler soruları cevaplandırmaya başladı, anlayacağınız içerde bulunan herkesin imtihanı kazanacağı bir cevaplandırma yapıldı. Gerçekten de sınav sonuçları açıklandığında bu salonda imtihana katılan herkesin kazandığı açıklığa kavuştu..."

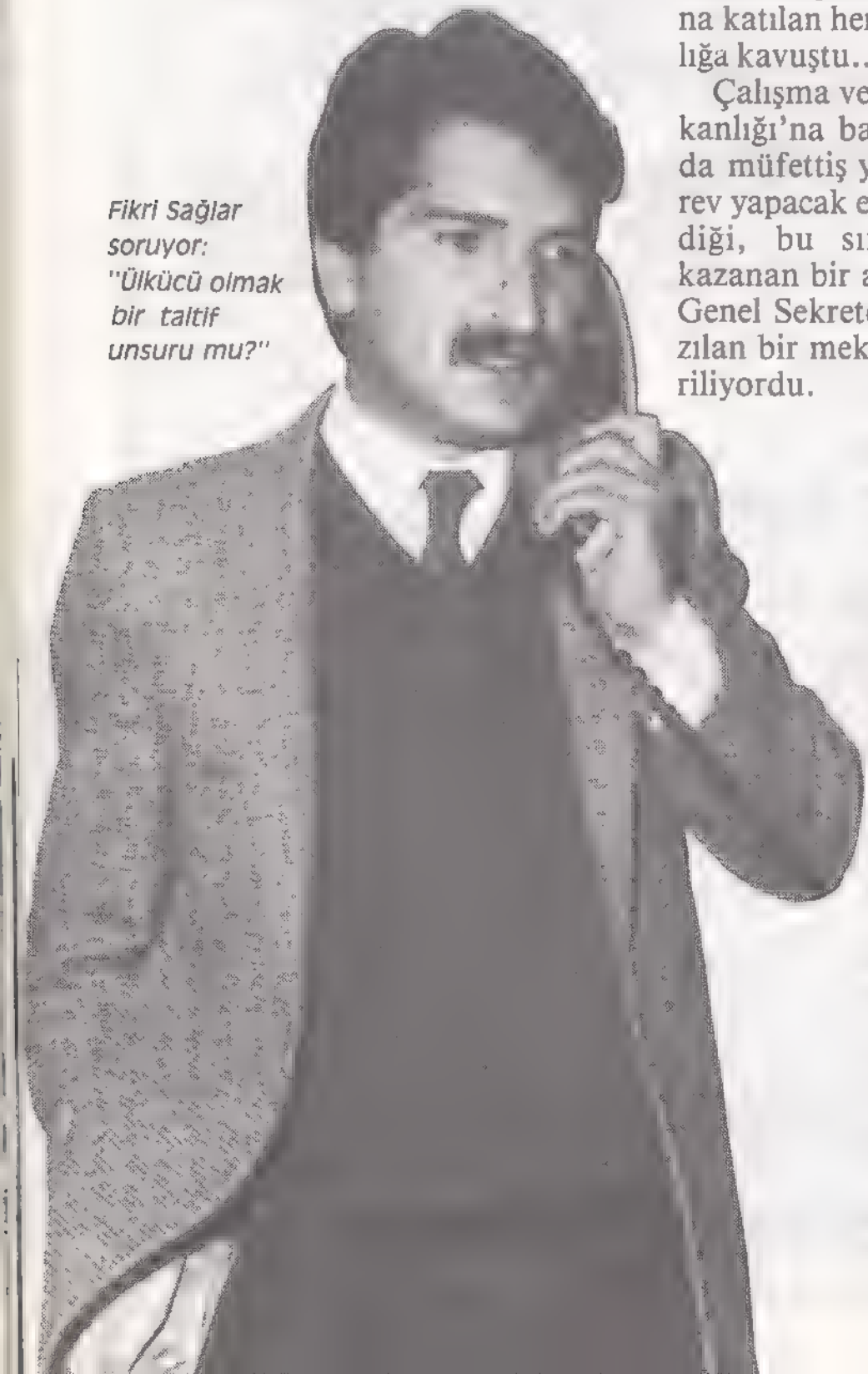

Fikri Sağlar soruyor: "Ülkücü olmak bir taltif unsuru mu?"

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı İş Teftiş Kurulu'nda müfettiş yardımcısı olarak görev yapacak elemanların nasıl seçildiği, bu sınavlara katılan ve kazanan bir aday tarafından SHP Genel Sekreteri Fikri Sağlar'a yazılan bir mektupta böyle dile getiriliyordu.

Kazananlar ve kazandıranlar. Söz konusu mektupta yalnızca 1983 yılında yapılan sınavlarda dönen oyunlar değil, Kutlu Savaş'ın müsteşar olması sonrası yapılan 1984 yılı sınavlarında olup bitenler anlatılıyordu. Dile getirildiğine göre bu kez sınav öncesi resmi kurumların yurtlarında iş-organize edilmişti. Sınav öncesi toplantılara katıldığı ileri sürülen ve halen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndaki görevlerine devam edenlerden bazıları bu konudaki iddiaları yalanlayarak, "demeç vermeye yetkimiz yok" derken İş Teftiş Kurulu Başkanı Vedat Beyit ise telefona bile çıkmamayı tercih ediyordu.

1983 yılında yapılan Hukuk Fakültesi'ndeki sınav halen ANAP Tokat Milletvekili olan, o zamanki Çalışma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Talat Sargın'ın sorumluluğunda yürütülmüştü. Talat Sargın, Hukuk Fakültesi anfisinde yapılan sınavın atmosferini **Nokta**'ya şöyle anlatıyordu:

"Benim ölçülerime göre en tarafsız bir sınav o devirde yapılmaya çalışıldı. Ben iki sınav yaptım. İş müfettiş yardımcılarının 6 senedir yapılmayan sınavını da ben yaptım. Orada mümkün olduğu kadar tarafsız bir heyet kurmuşuzdur. Nerden yani? Ben Amerika'dan adam getirecek değilim. Bakanlığın içindeki üst düzey memurlardan oluşturdum heyeti. Benim tarafsız bir sınav yapmak için elimde değnek nasıl dolaştığımı hepsi bilir. Ama takdir edersiniz ki, benim bütün buna rağmen her türlü şeyi önledim demem mümkün değil..."

Kutlu Savaş müsteşar olunca... O dönemin müsteşar yardımcısı Talat Sargın, Hukuk Fakültesi'ndeki yazılı sınavı "elinden geldiğince" tarafsız olarak yapılmasını sağlamaya çalıştığını belirtiyorsa da pek başarılı olamadığı apaçık ortadaydı. Sınavda olup bitenleri Fikri Sağlar'a yazdığı mektupta anlatan müfettiş adayı, ayrıca kanıt olarak da salondan bir tomar Çalışma Bakanlığı mühürlü sınav kâğıdı "yürüttüğünü" belirtiyordu. Ne var ki adayın Çalışma Bakanlığı'nda müfettiş adayı olabilmek için gösterdiği referansları ancak özel salonda sınava girerek yazılıyı

Çalışma eski Bakanı sorumluları cezadan kurtardı

kazanmasını sağlamış, ''teşkilat''tan olmadığı anlaşılınca sözlü sınavlarda elenmişti.

O yıllarda Çalışma Bakanlığı'nda üst düzey görevlisi olarak çalışan bir bürokratın belirttiğine göre 1983 yılında yapılan yazılı sınavlardan sorumlu olan Talat Sargın'ın milletvekili adayı olması nedeniyle sözlü sınavlardan diğer müsteşar yardımcısı Erol Tunçsiper'in sorumlu olması gerekiyordu. Ancak Tunçsiper de devre dışı bırakılıyor, sözlü sınavlar Kutlu Savaş'ın başkanlığında oluşan bir komisyonca gerçekleştiriliyordu.

Sınavı kazanan ülkücüler. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca 1983 ve 1984 yıllarında yapılan iş ve iş güvenliği müfettiş yardımcılığı sınavlarında ''başarılı'' olanların bir çoğu ''ülkücü'' olarak adlandırılan gruba mensuptu.

Nokta muhabiri güvenlik güçlerince, 1979 yılında ÜGD adına Eskişehir'de mahalli komiteler oluşturulması için çalışan ve ÜGD yöneticiliği yapmasının yanı sıra çeşitli eylemlere katıldığı saptanan M. Uğur Özdeniz'in Samsun'da; Erciyes Üniversitesi'ndeki öğrencilik yıllarında aktif olarak ülkücüler arasında faaliyet gösteren Kemal Çetintaş'ın, Çiçekdağı-Boğazevci Ülkü Ocakları Başkanı İsmail Özer ile Eskişehir ÜGD üyesi ve işe girmek için ülkücü liderlerden Muharrem Şemsek ile ilişki kurduğu saptanan Necla Aslan'ın Ankara'da; Adana Ülkücü Öğrenciler Yönetim Kurulu 2. Başkanı Ünsal Torgay'ın İzmir'de; MHP Adana şubesince kiralanan evde kaldığı saptanan İbrahim Ekral'ın ise Adana'da müfettiş yardımcısı olarak görevlerine devam ettiğini saptamıştı.

Çifte standart. Günümüz Türkiyesinde kamu kuruluşlarında işçi ya da memur olarak çalışmak isteyen pek çok kişi sudan bahanelerle ve güvenlik soruşturmaları dayanak yapılarak işe alınmazken, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ''ülkücüler için'' takındığı bu tavır, ''güvenlik soruşturmaları''ndaki ''çifte standart'' uygulaması için eşsiz bir örnek teşkil ediyordu. Hele hele Bakan Mustafa Kalemli'nin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olması sonrası bir çok tecrübeli Teftiş Kurulu üyesinin görevden alınış öyküsünü bilenler açısından... Görevden alınan Bakanlık Teftiş Kurulu Üyelerinden Yılmaz Babül, İlhami Öztürk, Dinçer Kundakçı, Hikmet Özdemir, Şinasi İpek,İdari Yargı Mahkemelerinden iptal kararı alarak görevlerine dönüyorlar, ancak çok kısa bir süre sonra müşterek kararname ile yeniden görevlerinden alınıyorlardı.

İş Teftiş Kurullarında ''İş Müfettişi'' ya da ''Müfettiş Yardımcısı'' olarak görev yapan birçok kişi 1402 sayılı yasa uyarınca ayrılmak zorunda kaldıkları görevlerine, haklarında verilmiş ''sakıncalı'' kararı Genelkurmay'ca kaldırılmasına rağmen ancak İdari Yargı kararı ile dönebiliyorlardı. Bunlardan bir kısmı eski görevleri yerine pasif memur kadrolarında görev almak durumunda kalırken, eski kadrolarına dönebilenler Erzurum, Sivas, Malatya gibi doğu illerine ''sürgüne'' gönderiliyor ve çoğunluğu istifa ediyordu. Kemal Öke, Şefik Çalık, Ali Fuat Uğur, Ahmet Uygur, Oktay Öğünç bu tip uygulamayla karşı karşıya kalan iş müfettişlerinden yalnızca birkaçıydı.

Başbakan'a soru önergesi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndaki bu ''çifte standart'' uygulaması SHP Genel Sekreteri ve İçel Milletvekili Fikri Sağlar tarafından TBMM'de soru önergesiyle gündeme getiriliyordu. Fikri Sağlar'ın Başbakan Turgut Özal tarafından yanıtlanmasını istediği soru önergesinde devletin güvenlik güçlerince çeşitli eylemlere karıştıkları saptanan ve iş müfettiş yardımcılığı sınavlarını kazandırıldığı saptanan kişilerin eylemleri belirtiliyor ve özetle şöyle deniyordu:

''Bunlara sınavda başarı kazandıran ve görevlerine devam etmelerini sağlayan bakanlık üst düzey yöneticileri kimlerdir? Ülkemizde 12 Eylül öncesi anarşiyi yaratan en önemli odak noktası olan bir aşırı sağcı kuruluşa üye bu kişiler devlet katında hiçbir sakınca görülmeden görev aldıklarına göre, sol görüşe mensup kişilerin de görev almaları doğal değil midir? Yoksa ülkücü olmak bir taltif unsuru mudur?''

Kalemli'ce onaylanmayan karar. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın düzenlediği iş müfettiş yardımcılığı sınavları ilk kez tartışma konusu olmuyordu. Daha önce de 1977 yılında, MC hükümeti döneminde yapılan sınavlar tartışma konusu oluyor, o dönemin sorumluları 1984 yılında Bakanlık Disiplin Kurulu'nca, ''İş müfettişliği yeterlik sınavlarında mevzuata aykırı tutum ve davranışta bulunmaları, bir kısmının da laiklik ilkesine ve gerçekleştirilen devrimlere aykırı düşen görüş ve beyanlarda bulundukları'' gerekçesiyle cezalandırılıyorlardı.

Ne var ki halen Ordu Valisi olan M. Necati Çetinkaya'nın da aralarında bulunduğu o dönemin bakanlık üst düzey yöneticileri, Bakan Mustafa Kalemli'nin Disiplin Kurulu kararını onaylamaması sonucu cezadan kurtuluyorlardı...●

Sınav öncesi ülkücülerin toplandığı ev

BİR CİNAYET

Aç bıraktıkları yetmiyormuş gibi...

Ankara'nın Çankaya Belediyesi'ne bağlı yıkım ekipleri, Dikmen'de devirdikleri bir gecekondunun altında iki de kız çocuğu bıraktılar. Çocuklar 14 ve 11 yaşlarındaydı. Bir yıkım görevlisi de telef oldu... Ölen çocuklardan birinin amcası, yıkım amirinin kendilerinden 200 bin lira rüşvet istediğini, alamayınca da içinde insan var mı yok mu bakmadan gecekonduyu yere serdiğini ileri sürdü.

Olaydan hemen sonra yıkım ekibi, yaralı arkadaşlarını bile çıkarmaya gerek görmeden, belki de linç edilmek korkusuyla kirişi kırdılar.

Muhalefet ateş püskürüyor.

Haftanın faciası aynı zamanda siyasi bir boyut da taşıyor.

BİR PORTRE

Samora Machel

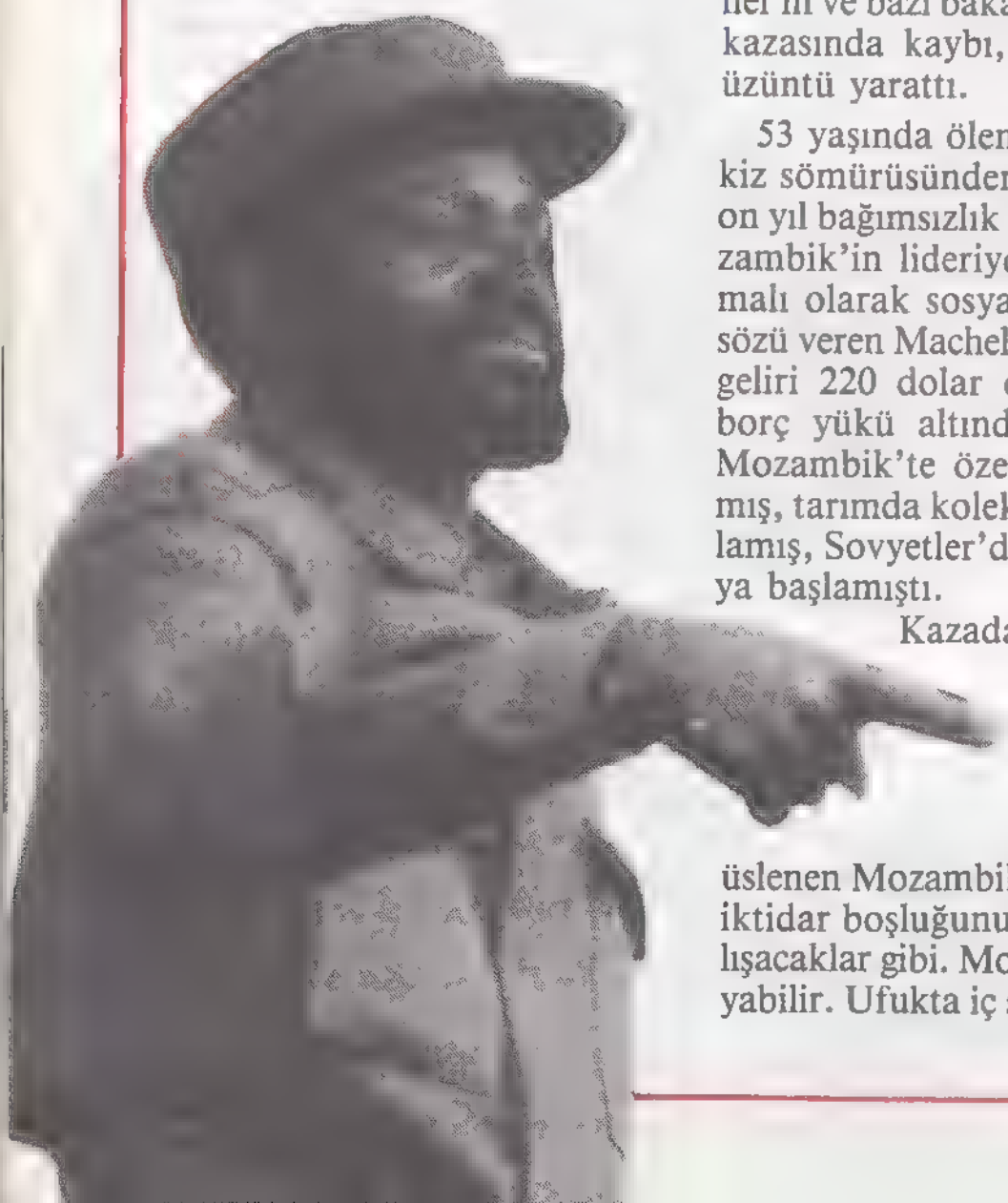

Ülkelerin babaları birbiri ardına göçüp gidiyorlar. Mozambik Devlet Başkanı Samora Machel'in ve bazı bakanlarının bir uçak kazasında kaybı, bütün dünyada üzüntü yarattı.

53 yaşında ölen Machel, Portekiz sömürüsünden kurtulmak için on yıl bağımsızlık savaşı veren Mozambik'in lideriydi. Ülkeyi "aşamalı olarak sosyalizme götürme" sözü veren Machel, kişi başına milli geliri 220 dolar olan, büyük dış borç yükü altında ezilen yoksul Mozambik'te özel okulları kapamış, tarımda kolektivizasyonu sağlamış, Sovyetler'den yardım almaya başlamıştı.

Kazada ırkçı Güney Afrika rejiminin parmağı olabileceği de ileri sürülürken, Portekiz'de üslenen Mozambik'li muhalifler de iktidar boşluğunu doldurmaya çalışacaklar gibi. Mozambik, sağa kayabilir. Ufukta iç savaş görünüyor.

HAFTANIN İNCİSİ

"Erzurum'da et 1400 lira. Eh, 2 dolar. Yeminle söyleyeyim, Japonya'da, Almanya'da 30-40 dolar. O kadarını yapamayız ama, 2 dolar olmasın da 3 dolar olsun."

Turgut Özal

BASINDAN YORUMLAR

Dükalık ve şövalyeleri

Vaktiyle "Sosyalizm" sözcüğünden yılan görmüş gibi korkan asalaklar, şimdi liberallere karşı dikilmekte, hatta Şark kurnazlığıyla solcu ayaklarına yatmaya bile kalkmaktadırlar.

Farkında değillerdir ki asalaklığın ne sosyalistlerin meşrebinde yeri vardır, ne de liberallerin...

Elli iki milyonda otuz milyonu aşkın üretim dışı insana cennet yaşamı yaşatabilecek herhangi bir düzen henüz icat edilmedi. (...)

Böylece sosyalistliği, üretimsiz asalaklar egemenliği sanma aldanışı da kendiliğinden bitecektir.

Çetin Altan, 20 Ekim, Güneş

BİR BORU HATTI

Damarımıza basarlarsa

Kerkük'e İran saldırısı üzerine güncelleşen Türkiye-Irak boru hattı sorunu, ciddiyetini koruyor. Hat, ülkemizin "can damarlarından biri" niteliğinde. İran, hattın güvenliği için garanti veremeyeceğini açıklarken, bölgedeki bölücü güçlerle mücadelede "askeri değil, siyasi çözüm" aranmasını da tavsiye etti ve bu konuda yardım önerdi.

Türkiye ile İran, bölgenin geleceğine ilişkin çok gizli görüşmeleri sürdürüyorlar.

Boru hattı sorunu nasıl çözümlenecek

BIR FOTOĞRAF

GÜNAYDIN'dan

Beşiktaş sahaya çıktı, APOEL'i bekledi, bekledi ve tur atlamış olarak soyunma odasına döndü. Kıbrıs Rum Kesimi yöneticileri, Lefkoşe'de yapılması gereken rövanş maçında Türk gizli servislerinin kasıtlı olarak Beşiktaşlı futbolculara saldıracağını, Türkiye'nin bunun üzerine Güney'e askeri harekât başlatarak bütün Kıbrıs'ı işgal edeceğini ciddi ciddi ileri sürebilmişlerdi. Büyük bir siyasi gaf yaptılar ve Türkiye'ye önemli bir koz verdiler. Sağolsunlar...

KISA... KISA...

• **Halit Narin**'e 800 milyon liralık borcu nedeniyle ihtiyati haciz geldi

• **Yunanistan'da PASOK,** ara seçimlerin ikinci turunda da büyük oy kaybına uğradı. Atina, Pire, Selanik belediyeleri el değiştirdi. Papandreu'nun kabinede değişikliklere gideceği belirtiliyor. Türkiye, benzer bir filmi geçenlerde seyretmişti...

• **Financial Times** gazetesinin Ankara kaynaklı bir haberine göre, önümüzdeki iki hafta içinde ülkemizde banka faizleri serbest bırakılacak!

Bu ne laubalilik?

(...) Zaten hayli uzun bir süredir Turgut Özal tutarlılığını, dolayısıyla ciddi izlenim verme niteliğini kaybetmiştir. (...) Başbakan, bırakınız bakanı görevden almada, bakan atamada bile en basit nezaketin gereği olan mutabakat sorma muamelesini lüzumsuz görmektedir. "Bakan, ben gel dediğim zaman gelen, git dediğim zaman giden adamdır" inancına göre davranmaktadır. (...) Devlet ciddiyetinin gereği, bakanı kalmamış 1.Özal hükümetinin istifasını istemek, sonra görevi tekrar vermekti. Kaldı ki, teamül de budur. Bunun yerine getirilmemiş olması, böyle ciddiyetsizlikleri adet haline sokanlara adeta prim tanınması ülkenin sivil asker sağlam kuvvetlerini çok rencide etmiştir. Çünkü bunların nazarında Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Anayasa'dan çok, devlet ciddiyetinin kefilidir.

Metin Toker,
19 Ekim, Milliyet

Göze'nin gazabı

(...) "Cim karnında bir nokta" diye tarif edebileceğim bir dergide, yazımdan bazı satırlar alarak başlık atmışlar: "El insaf Ergun..." Böylece bana, sen zamiriyle hitap etmek samimiyetini göstererek, güyâ fikirlerimi de basite indirmişler... (...)

Şimdi akıllarınca ve bomboş bilgi dağarcıklarına bakmadan ve fakat yazımın tamamını almamak kurnazlığını ihmal etmeden alay etmeye kalkanlara sormak lâzımdır. (...) Bugün gazeteci olmak için bir tahsil şartı yok. Zaten yapılan tahsillerde de pek fazla bir temel yok. Hele sosyalist olunca, başka türlü bilimselliğe ne gerek var?

Ergun Göze, 22 Ekim, Tercüman

WILLY BRANDT'IN **NOKTA'**YA ÖZEL DEMECİ

"Hem SHP, hem DSP"

Alman sosyal demokrasi tarihinin önde gelen isimlerinden olan Willy Brandt, fakir bir işçi ailesinin çocuğu olarak 1913'te dünyaya gelmiş, henüz lise öğrenimi sırasında Sosyal Demokrat Partisi'nin gençlik örgütünde yer almıştı. Asıl adı Karl Herbert Frahm'dı. Naziler iktidarı ele geçirdikten sonra, Willy Brandt takma adıyla önce Norveç'e, Nazilerin burayı da işgal etmesinden sonra İsveç'e kaçmıştı. İkinci Dünya Savaşı sırasında bu ülkede gazetecilik yapan Brandt, savaş sonrası Almanya'ya döndükten sonra yapılan ilk seçimlerde SPD (Alman Sosyal Demokrat Partisi) adayı olarak meclise giriyordu. Brandt'ın yıldızı bundan sonra hızla yükselmeye başlamıştı: 1957 ve 1959 yıllarında peşpeşe iki kez Berlin Belediye Başkanlığı'na seçiliyor, 1964'te parti başkanlığına getiriliyor, 1969'da da partisinin seçimi kazanması üzerine Federal Almanya'nın savaş sonrası ilk sosyal demokrat hükümetinin başbakanı oluyordu. Birleşik Avrupa düşüncesinin hararetli bir savunucusu olan Başbakan Brandt, 1971'de "Doğu-Batı" ilişkilerinin geliştirilmesi konusundaki çalışmalarıyla Nobel Barış Ödülü'nü kazanıyordu. 1974'te SPD'nin önemli ölçüde oy kaybetmesinin ardından, yardımcılarının birinin Demokratik Alman casusu olduğu iddia edilince Brandt, başbakanlıktan istifa etmek zorunda kalacaktı. Brandt, hala SPD'nin başkanlığını sürdürmektedir.

Willy Brandt 1973 yılından beri aynı zamanda sosyalist Enternasyonal'in de başkanlığını yürütüyor. Sosyalist Enternasyonal, 1951 yılında, Marksist olmayan sosyalist partilerin bir araya gelmesiyle kurulmuştu. Demokrasi ve kişi özgürlük-

lerinin hararetli bir destekleyicisi olan Sosyalist Enternasyonal'in temel hedefleri arasında her türlü sömürgeci anlayışa karşı çıkmak ve gelişmekte olan ülkelere destek olmak da bulunuyordu. Bugün sosyalist Enternasyonal'e, bütün dünyadan, sosyal demokrat partiler katılıyor. 16-17 Ekim tarihlerinde Bonn'da toplanan Sosyalist Enternasyonal'in ardından Nokta, *Willy Brandt ile konuştu.*

Nokta: Bonn'da toplanan son Sosyalist Enternasyonal'in ana konusu "Ekonomi-ekoloji ilişkileri" idi. Bugün dünyadaki sosyalistleri ve sosyal demokratları en çok ilgilendiren konu gerçekten çevre sorunları mı?

Brandt: Sosyalist Enternasyonal Konseyi, Bonn'daki bu toplantıda Reykjavik zirvesinin barış politikası açısından sonuçlarını değerlendirdi. Bunun yanı sıra özellikle, Şili ve Güney Afrika'daki insan hakları sorunları üzerinde önemle duruldu.

Ekonomi ve ekoloji ilişkilerini bu denli ciddiye almamızın nedeni çevreye yönelik tehlikelerin, henüz geçerli bir çözüm yolu bulunmaksızın, bütün dünyayı ilgilendiren bir sorun haline gelmiş olması. Bu sadece gelişmiş sanayi ülkeleri için değil, aynı zamanda gelişmekte olan ülkeler için de geçerli. Kuzey ve Güney ülkeleri arasındaki dengesiz ekonomik ilişkilerin çevre sağlığını olumsuz etkileyen faktörlerden biri olduğu muhakkak.

İngiliz İşçi Partisi lideri Neil Kinnock, sosyal demokratların çağdaş çevre sorunlarına eğilirken izleyeceği yolu şöyle tanımladı: Gelişmiş sanayi toplumunu dışlamadan, uzun vadede yer yüzündeki yaşama geniş şans tanıyan bir reform politikası.

Nokta: Avrupalı sosyal demokratlar Yeşiller'e ve diğer ekolojist partilere kayan tabanlarını yeniden kazanmak için ne gibi bir politika izliyorlar?

Brandt: Yeni ortaya çıkan çevre sorunlarına zamanında ve yeterince eğilinmemesi, tepki gösterilmemesi, Yeşil partilerinin oluşmasına ve güçlenmesine yol açtı. Aradan geçen sürede, sosyal demokratlar, başlangıçta içinden çıkılması güç bir çelişki gibi görünen iş hayatı ve çevre sorunları arasında uyum sağlayan yeni modeller ortaya atarak, genç ve yaşlı seçmen grupları için yeniden çekici bir parti haline geldiler.

Nokta: Alman sosyal demokratlarının ABD Başkanı Reagan'ın uzay savunma programı (SDI) hakkındaki görüşleri nedir? Gorbaçov'un SDI denemelerini laboratuvarla sınırlı tutma önerisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Brandt: Amerika Devlet Başkanı'nın uzay savunma programında ilk bakışta doğru gibi görünen bir analiz var. O da nükleer silahlanmanın, uzun vadede güvenilir bir caydırıcılık etkisi olmayacağı. Öte yandan, barış ve silahsızlanma, bilinmeyen, çok pahalı ve denge sarsıcı uzay maceralarına girişmeden de, yer yüzünde çok daha kolay sağlanabilir. Reykjavik zirvesinde bu bir kez daha yaşandı.

Nokta: Öyleyse, Reykjavik zirvesi sizce başarısızlıkla mı sonuçlandı?

Brandt: Orta menzilli füze ve stratejik silahların karşılıklı indirimini içeren geniş çaplı bir anlaşma, Reykjavik zirvesinde, SDI Yıldızlar Savaşı sorununun gündemde olması nedeniyle gümbürtüye gitti. Bundan sonra artık Avrupalılar kendi başlarının çaresine bakarak silahsızlanma yolunda ellerine geçen her fırsatı değerlendirmek zorundalar. Stockholm'deki Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferası'nda elde edilen sonuçlar ve SPD ile Demokratik Alman Sosyalist Partisi SED'nin Orta Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bir koridor oluşturma konusundaki ortak önerileri, bu sürecin olumlu işaretleri sayılabilir. Viyana'daki konvansiyonel güçlerin karşılıklı ve dengeli azaltılması görüşmelerinde de olumlu bir adım atılması mümkün olabilir.

Federal Almanya'nın, Yıldızlar Savaşı'na katılımı ülkeye hiçbir yarar getirmemiştir. İktidara geldiğimiz takdirde bu anlaşmayı feshedeceğiz.

Nokta: Gelecek seçimlerde SPD'nin iktidara gelmesi durumunda orta menzilli füzelerin yerleştirilmesine karşı çıkması ve Federal Almanya'nın yıldızlar savaşı projesindeki katılımına son vermesi düşünülebilir mi?

Brandt: Reykjavik zirvesinde orta menzilli füzelerin tamamen kaldırılması doğrultusunda neredeyse çözüme varılıyordu. Böylesi bir "sıfır çözüm" bizim hedefimizi en açık biçimde tanımlıyor. Bu amaca ulaşmak için elimize geçen her türlü dipolmatik ve parlamenter aracı kullanmaya hazırız. Almanya'nın Yıldızlar Savaşı SDI'ya katılımı ülkeye hiçbir yarar getirmemiştir. Bu nedenle biz bu anlaşmayı feshedeceğiz. Bunu başbakan

adayımız Johannes Rau açık ve bağlayıcı bir biçimde dile getirdi.

Nokta: Bavyera'daki eyalet seçimlerindeki yenilginizi nasıl açıklıyorsunuz? Önümüzdeki genel seçimlerde kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?

Brandt: Bavyera eyalet seçimleri bir istisna oluşturdu. Son genel seçimlerden bu yana yapılan dokuz eyalet seçiminden yedisini SPD kazandı, sadece ikisini kaybetti. Bu nedenle karamsar olmaya gerek yok. Önümüzdeki genel seçimlerden birinci parti olarak çıkmaya oynuyoruz ve şimdiki muhafazakâr koalisyon hükümetinin yerini, Johannes Rau'nun başbakan olduğu bir SPD hükümetiyle dolduracağız. Seçimleri kazanma şansımız hiç de fena değil. Çünkü F. Almanya'daki insanların çoğunluğu, büyük işsizliğin doğurduğu sosyal haksızlıklara artık dayanamaz hale geldiler. Bunun yanı sıra sanayimizin çevre sorunlarını gözeten bir biçimde yenileştirilmesini istiyorlar. İnandırıcı bir silahsızlanma ve enerjik bir istihdam politikasıyla SPD seçimlerde çoğunluğu sağlayabilir.

Nokta: Sizce Yeşiller SPD için bir koalisyon ortağı olabilir mi?

Brandt: Hayır. Hem ekonomi politikası açısından hem de özellikle dış ve güvenlik politikaları açısından.

Nokta: Son örneği Fransa'da görüldüğü gibi, Orta Avrupalı sosyal demokratlar etkinliklerini yitirirken, Güney Avrupa'dakiler daha başarılı oluyorlar. Bu olguyu nasıl açıklıyorsunuz?

Brandt: Alman sosyal demokratlarının ve İngiliz İşçi Partisi'nin yeniden güç kazandığını izlediğimde sizin bu tezinize katılamıyorum. Fransız dostlarımızın da kısa zamanda kendilerini toparlayarak, önümüzdeki dönemde yeniden devlet başkanlığını ele geçireceklerine inanıyorum.

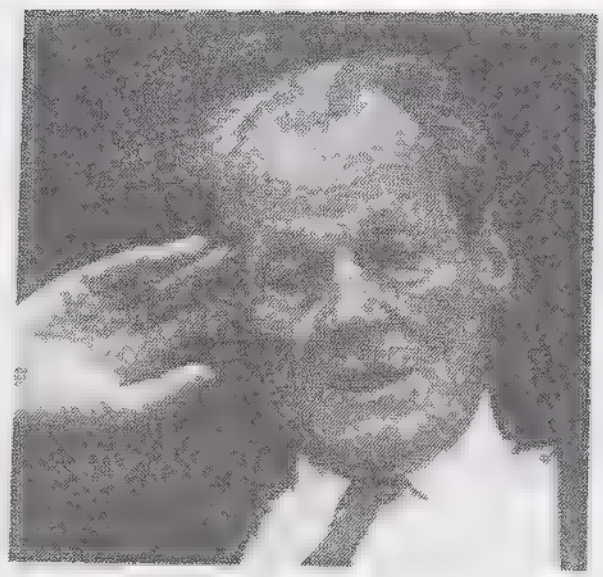

Türkiye'deki iki sosyal demokrat partinin sıkı bir işbirliği içine girmesini diliyoruz.

Nokta: Türkiye'deki sosyal demokratların son ara seçimlerdeki başarısızlıklarını neye bağlıyorsunuz? Sizce sosyal demokrasinin Türkiye'de bir geleceği var mı?

Brandt: Çok az sayıda sandalye için oy kullanılan bir ara seçimin, genel geçer bir ölçü olmayacağı kanısındayım. Eğer muhafazakâr hükümete inandırıcı bir alternatif oluşturabilirse, sosyal demokrasi Türkiye'de de başarılı olur. Yani, eğer ülkenin sorunlarını muhafazakâr partilerden çok daha iyi bir biçimde çözümleyeceği konusunda seçmenlerin güvenini kazanırsa.

Nokta: Türkiye'de halen iki sosyal demokrat parti mevcut. Sosyalist Enternasyonal ikisi arasında bir tercih yapmak zorunda kalırsa neyi kıstas olarak alacak, örneğin sayısal üstünlüğü mü?

Brandt: Bu yılın Haziran ayından beri iki sosyal demokrat parti de, Sosyalist Enternasyonal toplantılarına gözlemci üye olarak katılmaktadır.

Nokta: Sosyalist Enternasyonal toplantısı öncesinde Hükümet sözcüsü olan Mesut Yılmaz, oturuma katılan SHP Genel Başkanı İnönü'den Avrupalı sosyal demokrat partilerle Türkiye'nin arasını düzeltmesi için çaba harcamasını istemişti. Sosyalist Enternasyonal'in Türkiye'den beklentileri nedir?

Brandt: Bu sorunun ilk bölümünü Sayın İnönü'ye yöneltmenizi tavsiye ederim. Sosyalist Enternasyonal'in muhatabı Türk sosyal demokratlarıdır. İki partinin de Enternasyonal içinde yer almasına ben şahsen çok sevindim. Çünkü Türkiye bizim için Avrupa ile Asya ve Yakındoğu arasında köprü görevi yapan önemli bir ülke. Bu iki partiyle gelişen işbirliğimizin Türkiye'de demokrasinin sağlam temellere oturmasına katkıda bulunmasını diliyoruz.

Nokta: Geçen hafta Türk basınında çıkan bir habere göre, 14 Kasım'da, İstanbul'daki Kuzey Atlantik Assamblesi'ne katılacak olan SPD milletvekillerinin, SHP ve DSP'yi bir araya getirmek ve birleştirmek amacıyla bir toplantı düzenleyecekleri ileri sürülüyor. Bundaki gerçek payı nedir ve siz bu konuya nasıl yaklaşıyorsunuz?

Brandt: Biz SPD olarak Türkiye'deki iki sosyal demokrat partinin daha sıkı bir ilişki içinde olmasını diliyoruz. Çünkü bu, Türkiye'deki sosyal demokrasinin etkinliğini ve genelde başarı şansını güçlendirecektir. Ancak bu konuda Türk dostlarımız sadece kendi kendilerine karar verebilirler ●

Ayşim ALPMAN

AŞAM

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ÇOCUK VE AİLE GELİŞİM MERKEZİ

KISA DÖNEM GRUP ÇALIŞMALARI

• Çocuk Eğitiminde Anne-Baba Dayanışma Grupları
• Aile İçi İlişkiler ve Sorunlar
Sağlıklı Kilo Verme (18 Kasım Cumartesi Saat 14.00)

Psikolog
Fatma Torun

Psikolog
Emre Konuk

Kayıt İçin Başvuru: Aşam: Bağdat c./293 Blok Daire 1/ Caddebostan TEL: 358 77 28

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ PANELİ

T.C. Ceza Kanunu'nda Güncel Sorunlar (Yeni T.C. Ceza Yasası Tasarısı, Ölüm Cezası, Genel Af, İnfaz Yasası)

Konuşmacılar: Turgut KAZAN, Bahri SAVCI, Ali SİRMEN Çetin ÖZEK,

Yer: Ortaköy, Sanat Merkezi, Dereboyu Cad. Barbaros Pasajı, No: 16 Tarih: 1 Kasım 1986 Cumartesi Saat: 14 00-18.00 Davetiyeler Gişeden sağlanabilir.

Artık Almanya'da Günü Gününe "Gazete" Okuyacaksınız.

Cumhuriyet Almanya'daki "gazete okurları" için yeni bir abone sistemi oluşturdu. "Gazete" artık her gün *24 saat içinde* elinizde olacak.

Üstelik **Cumhuriyet**'in yeni abone sistemi daha *ekonomik*, daha *pratik*. Abone olduğunuz süre içinde sizden *hiçbir* ek ücret talep edilmeyecek. Abone süresini siz seçebilirsiniz; isterseniz *1 aylık*, isterseniz *1 yıllık* abone olabilirsiniz.

Ayrıca her hafta gazetenizle birlikte **Cumhuriyet Dergi** ve **Cumhuriyet Spor**, her ay da **Bizim Almanca-*Unser Deutsch*** dergisi adresinize yollanacak.

Artık "gazete"yi ve Türkiye'yi günü gününe izleyeceksiniz.

Abone Ücret Tablosu	
1 aylık	*36 DM*
3 aylık	*106 DM*
6 aylık	*216 DM*
9 aylık	*324 DM*
1 yıllık	*432 DM*

Aşağıdaki kuponu doldurarak, dekontunuzla birlikte ***Cumhuriyet*** *Abone Servisi-B. Almanya Bolumu, Turkocağı Cad 39 41, Cağaloğlu İstanbul* adresine gönderin *Tel.: 512 05 05 (20 Hat)*

Soyadım .....
Adım .....
Adresim .....
.....

Cumhuriyet'e . ..... süreyle abone olmak istiyorum Seçtiğim abone suresi karşılığ olan ..... DM tutarını, Turkiye İş Bankası *(Kaiser Str. 3 6000/Frankfurt/M Hesap no. 21005002, BLZ· 50230600)* hesabınıza yatırdım·

imza ....

Frankfurt bilgi alma adresi. *Dağyeli Verlag, Marıan Str. 27 6000 Frankfurt/M, Tel: 069/438138*

Cumhuriyet

KUZEY KORE / BİR FOTOĞRAFÇI GÖZÜYLE

Şafak serinliği ülkesi ve mutluluğun resmi

"Bugün resim çekemedim diye üzülmeyin yoldaş fotoğrafçı, yarın mutlaka istediğiniz görüntüleri yakalayabileceksiniz. Ancak bugün otelde dinlenmeniz gerek. Siz bu ülkeye yabancısınız, başınıza her an bir şey gelebilir, örneğin bir trafik kazası..."

Geniş caddelerinde değil otomobil, bisikletlerin bile seyretmediği Kuzey Kore'nin başkenti Pjöngjang'da söylenen bu sözler, 23 yaşındaki fotomuhabiri Yann Layma'ya alay gibi geliyordu. Yann Layma, gerçi "yoldaş" değildi, ama resmi davetli olarak Kuzey Kore'ye gelen Fransız Komünist Partililerin grubuna katılmayı başarmıştı.

1945'te kurulduğundan bu yana dış dünyaya kapalı bir politika izleyen komünist Kuzey Kore'ye girmek, Batılı gazeteciler için hemen hemen imkânsızdı. Üstelik iş, kapağı Kuzey Kore'ye atmakla da bitmiyordu. Yann Layma'nın iki kişilik "delegasyon"unun tam yedi tane refakatçisi vardı ve resim çekmek söz konusu oldu mu yedisi de fotoğraf uzmanı kesiliyordu, özellikle görüntü seçimi konusunda... Neyin, nasıl ve niçin resme alınacağı, önce uzun uzun tartışılıyor, sonra hep aynı sonuç çıkıyordu: Geniş ve boş caddeler, yüksek, hepsi birbirinin aynı yeni yapılar, her türlü anıt ve duvar yazıları ve özellikle "Büyük Şef Kim Il Sung'un her boy resim ve heykeli objektife açıktı. Buna karşılık, örneğin on kadar

Kim Il Sung ve halef ilân ettiği oğlu "sevilen şef" Kim Yong'un portreleri, Kuzey Korelilerin özel yaşamlarının ayrılmaz bir parçası. İnsanlar sekiz saatlik mesaiden arda kalan boş zamanlarını Kim Il Sung'un eserlerini okuyarak değerlendiriyorlar.

Ülkenin temel gıda maddesi olan çin lahanası kadınlar tarafından toplanıyor ve bedava dağıtılıyor.

otlayan ineği ve sadece bir traktörü içeren güzel bir tabiat görüntüsünü yahut değerli oymalı tahta kapılarıyla, hafif çarpık hafif nostaljik, eski Kore tipi evleri çekmek yasaktı. "Bunlar kalkınan, modern Kuzey Kore'nin simgeleri değil. Bu görüntülerle sen ancak emperyalist Amerika'nın ve uşağı Güney Kore'nin yalan propagandasına hizmet etmiş olacaksın, yoldaş fotoğraçı" diye karar veriyorlardı refakatçiler.

"Şafak serinliği ülkesi" gibi lirik bir isim taşıyan Kuzey Kore'de her şey kontrol altındaydı, hatta sonbaharda dökülen yapraklar bile. Hele bir tanesi yere düşmeye görsün, hemen görevli biri geliyor ve bu "anarşist yabancı maddeyi"

Başkent Pjongjang, 1950-53 Kore Savaşı'nda yerle bir olmuştu. Bugün yükselen modern binalar, kalkınan Kuzey Kore'nin simgesi haline geldiler. Eski Kore'yi anımsatan tarihi evlere tek tük rastlanıyor.

"Büyük Şef" Kim İl Sung'un heykeli de, adı gibi, devasa. "Komünist Cennet"e giden yolda 41 yıldır halkını yönlendiriyor.

Kim İl Sung'u öven şarkılar söyleyen ana okulu öğrencileri

topluyordu. Başkent Pjöngjang belki dünyanın en temiz ve en düzenli kenti. Ama aynı zamanda en boş, en tenha kenti. Geniş caddelerde ancak tek tük insana rastlanıyordu, sanki bir merkezden yönetilircesine robot gibi hareket eden, belli bir hedefe doğru, hep aynı tempoda, ne fazla hızlı ne fazla yavaş, etrafına bakınmadan, birbirleriyle konuşmadan yürüyen insanlara...

Kuzey Korelilerin yaşamları saatlerine kadar düzenlenmişti. 8 saat çalışma, 8 saat öğrenme ve 8 saat uyku, haftada 6 gün. Sadece pazar günleri boştu. Ama "iyi Koreli" pazarlarını da çalışarak ve Kim Il Sung'un kırk cildi aşan eserlerini ezberleyerek geçirmeliydi.

41 yıldır ülkeyi çelik pençesiyle yöneten Kim Il Sung, her yerde ve her zaman hazır ve nazırdı. Sokaklarda, evlerde, fabrikalarda, okullarda, resmi dairelerde, spor salonlarında, yemekhanelerde, otel odalarında, yatak odalarında. İrili ufaklı Kim Il Sung anıtları, heykelleri, resimleri gün boyunca yedisinden yetmişine her Kuzey Koreliye yaşam nedenini hatırlatıyor ve şöyle yol gösteriyordu: Daha ileri, daha kalkınmış, daha iyi bir Kore için çalış, çalış, çalış, düzenli ve dakik ol, vakit kaybetme, boş zamanlarını yine ülke yararına çalışarak ve öğrenerek geçir.

"Selâm olsun sana ey Büyük Şef, Kim Il Sung. Bize bu güzel günleri gösterdiğin için sana müteşekkiriz. Bugün de milletimizin birliği, toplumumuzun gelişmesi için çalışacağız." 4-5 yaşlarında, yuvaya giden çocuklar bile bu veya buna benzer and içmelerle, övgü şarkılarıyla başlıyorlardı günlerine.

Bu gülünç putlaştırma propagandası olmasa belki Batılı gözlemciler 74 yaşındaki Kim Il Sung'un ülkesi için yaptıklarını daha iyi değerlendirecekler. Klasik diktatör yöntemleriyle ve Batı'nın özgürlük ideallerini hiçe sayarak da olsa. Kim Il Sung 41 yıl içinde parçalanmış, yıkılmış, perişan bir ülkeden bugünkü, kısmen sanayileşmiş, kendi kendine yeterli, insanların aç ve işsiz kalmadığı bir Kuzey Kore oluşturmuş. Asıl adı Kim Song Ju olan bu köylü çocuğu, daha genç yaştan Japonlara karşı bağımsızlık savaşımı veren partizanlara katılmış, daha sonra 1945'te, ülkesini 40 yıl işgal altında tutan Japonya'nın II. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmasından yararlanarak, kurduğu kızıl ihtilal ordusuyla ve Sovyetler'in desteğiyle Koryo Yarımadası'nın kuzeyine girerek burada Kuzey Kore, Halk Cumhuriyeti'nin temellerini atmıştı. Ancak Kore bölünmüş bir ülkeydi. Güneyi Amerikan işgali altındaydı. "Güneşe benzemek" anlamına gelen Kim Il Sung adını alan "Büyük Şef"in amacı Kuzeyi ve Güneyi yeniden birleştirmekti, tabii komünist bir yönetim altında. Kim Il Sung'un bu Milliyetçi-Komünist-Büyük Kore rüyaları 1950'den 1953 yılına kadar süren Kore Savaşı'nın harabeleri altında yok oluyordu. Tamamen bombalanmış ve yerle bir edilmiş bir Kuzey Kore'yi kalkındırmayı ve kilit endüstrileri kurmayı başaran Kim Il Sung, 60'lı yılların başında, daha önce kendisine yardım eden büyük komşuları Sovyetler Birliği ve Çin'den bağımsız bir politika izlemeye başlıyordu. Kim Il Sung, uluslararası komünizm yerine milli komünizm propagandası yapıyordu artık. Tito'nun Yugoslavyası, Enver Hoca'nın Arnavutluğundaki gibi, ulusal ihtiyaçlara, imkânlara ve özelliklere yönelik, dış etkenlerden bağımsız komünist bir devlet oluşuyordu yavaş yavaş. Bu Kuzey Kore'nin dış dünyaya tamamen kapanması anlamına geliyordu aynı zamanda.

"Çok mutluyuz - Kimseyi kıskanmıyoruz." Okullarda, çocuk yuvalarında, fabrikalarda duvarları süsleyen bu parola, Kuzey Kore'nin kendi kendine yettiğini simgeliyordu.

Dünya ile ilişkiyi kesmenin, ve kişisel özgürlüklerden fedakârlık etmenin karşılığında ne elde etmişti 20 milyon Kuzey Koreli? Bugün Kuzey Kore'de işsizlik yok, evsiz barksız insan yok, açlık yok, hastahaneler, ilaçlar bedava, 11 yıllık mecburi eğitim bedava.

Ama taş binaları, heykelleri, boş caddeleri, organize edilmiş müsamereleri çekmekten bıkan fotoğrafçı Yann Layma'nın objektifine gülen oynayan çocuklar da yok, sokaklarda gülen eğlenen büyükler de yok.

Yann Layma mutluluğun resmini ancak duvarlardaki parolalardan çekebildi●

Gazete | Gazete | Gazete | Gazete

Gazete | Gazete | Gazete | Gazete

Gazete | Gazete | Gazete | Gazete

Farklı bir gazete gerekli

ZAMAN

Günlük bağımsız gazete

3 Kasım da

ŞERİATA ATILAN İMZA

Belediye başkanlarımızın bavulları ellerinden hiç eksik olmadığından, kimin nerede, hangi "görgübilgi" toplantısında olduğu bilinmediğinden, Ankara Altındağ İlçesi Belediye Başkanı **Muzaffer Atılgan**'ın tarihe geçecek gezisi de kaynadı gitti. Mısır'dan yapılan bir çağrıyı kabul eden yakışıklı, uzun boylu, kır saçlı, iyilik seven, sporsever ve Özalsever Muzaffer Atılgan, Kahire'de yapılan İslam ülkeleri Belediye Başkanları Toplantısı'na katıldı. Ancak küçücük bir sorunu vardı: Hemen hemen hiç yabancı dil bilmiyordu. Türk-Arap dostluğunun en iyi örneklerini sergileyen Altındağ Belediye Başkanı, dil bilmediği için anlamlı anlamlı ve hafif gülümseme ile baş sallayarak konferansı takip etti. Ehemmiyetsiz toplantıların sonunda da kabul edilen protokole dini bütün bir Müslüman olarak imza basmakta bir beis görmeyecekti. Ama bu imza ile yapılabilecek en büyük hatayı yaptığını çok sonra öğrendi: İslam ülkeleri belediye başkanları, şeriatın yeniden bütün şartları ile uygulanması ve bu konuda konferansa katılan belediye başkanlarının gerekli çabayı göstermesini kararlaştırmışlardı.

Muzaffer Atılgan, şimdi "ben ne yaptım" diye kara kara düşünüyor

İHTİYAR DELİKANLI ATILIMDA

Türkiye İş Bankası iştiraklerinden Aslan Çimento, 75. kuruluş yıldönümü dolayısıyla görkemli bir kutlama düzenledi. Hilton Oteli'nin balo salonunda verilen davette galiba bir tek kuş sütü eksikti. Yönetim Kurulu Başkanı **Esin Sankur,** Genel Müdür **Cengiz Özdemir** ve Genel Müdür Yardımcısı **Kürşat Kutay**'ın ev sahipliği yaptığı kokteylin en ilgi çeken kişileri İş Bankası Yönetim Kurulu Başkanı **İsmail Rüştü Aksal,** Yönetim Kurulu üyeleri **Ferruh Bozbeyli** ile **İlyas Kılıç** idi. Aslan Çimento'nun son birkaç yılda büyük atılımları sessiz sedasız gerçekleştirmesi, diğer İş Bankası kuruluşları tarafından ilgiyle izleniyor. Kokteylde bulunan Şişe Cam Fabrikaları Genel Müdürü **Talat Orhon,** Paşabahçe Cam Fabrikası Müdürü **Uran Özsoy** ve diğer Şişe Cam çalışanlarının hafif buruk durmaları da buna bağlandı. Aynı ailenin birbirini kıskanan çocukları misali, küçük kardeşler, büyük ağabeye torpil yapıldığını mı düşünüyorlar acaba?

Esin Sankur ile Cengiz Özdemir ve eşleri, 75. yıldönümün kusursuz geçmesi için büyük çaba gosterdiler.

ÜNLÜ MANKENLER GEÇİDİ

Önümüzdeki günlerde basında yepyeni ve ilginç bir reklam kampanyası başlıyor. Giyim konusunda önde gelen isimlerden MUDO, adeta bir ünlüler geçidi hazırlamış. Sporcusundan sanayicisine, sanatçısından matematikçisine kadar birçok ünlü, her gün gazetelerde Mudo kıyafetleri ile poz verecek. Piyanist **Mehveş Emeç, Ajda Pekkan Bars,** Alarko Holding Murahhas Azası **Leyla Alaton,** Ressam **Komet,** Sanayici **Jak Kohen,** Yönetmen **Sinan Çetin,** Kadınca Genel Yayın Yönetmeni **Duygu Asena,** Erkekçe Genel Yayın Yönetmeni **Hıncal Uluç,** Şamdan'ın sahibi **Ahmet Çapa,** şarkıcı ve tiyatro oyuncusu **Hümeyra** ve daha birçok ünlü bu kampanyaya katılanlardan. Reklam Evi tarafından hazırlanan bu kampanya için en çok yorulan kişi ise hiç şüphesiz Mudo'nun sahibi **Mustafa Taviloğlu.** Tek tek ünlülerle görüşen Taviloğlu, ilkin reddedenleri bile tatlı dili ile kandırıverdi. Tabii böylesine ünlülerin ücret talep etmesi düşünülemezdi.

Leyla Alaton Jak Kohen ve Ajda Pekkan Taviloğlu'nu kıramazlardı.

ALLAH ALTSIZLARA SABIR VERSİN

Hükümetin renkli simalarından **Mükerrem Taşçıoğlu**, yeni makamında yeni girişimlerde bulunmaya başladı bile. İlk iş olarak Türk-İş'i Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın "kardeş kuruluş"u ilan etti. Türkiye İşveren Sendikaları Başkanı **Halit Narin**'in icraya verilmesi ile aynı güne denk gelen bu kardeşlik, TİSK bünyesi içinde ister istemez tedirginliklere yol açtı. Genel Sekreter **Kubilay Atasayar**, hemen bu işe bir yanıt verdi:

Mükerrem Taşçıoğlu

—Ne yani biz üvey kardeş miyiz?

Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz** da bu yeni kardeşe tepki gösterenlerden:

—Bu adamlar tuvalete giderken bile başlarına danışıyorlar. Hükümet değişikliği bizim açımızdan bir umut değildir.

Mükerrem Taşçıoğlu'nun yeni kardeşlik arayışları biraz, "Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak"a benziyor. Sabah gazetesinin konu ile ilgili başlığı Taşçıoğlu'nun bu arayışlarını çok güzel özetliyor: "Eskiden üstsüzlerle uğraşıyordu, şimdi sıra altsızlara geldi."

Sağır Sultan'dan..

BİR BASKETBOL TOPUNUN ÖYKÜSÜ

İhracatçıların yalancısıyız. Sovyetler Birliği'ne sık sık yapılan gezilerin birinde, masum bir basketbol topu, Türk heyetinin gündemini oldukça işgal etmiş. Sovyet heyeti ile görüşmeler öncesi, taktik ve strateji tespiti için kendi arasında toplanan Türk heyeti, önerilecek kalemlerin değerlendirmesini yaparken, heyete başkanlık eden Maliye ve Gümrük Bakanı **Ahmet Kurtcebe Alptemoçin,** birden elini alnına vurarak, "Yahu çocuklar bizde basketbol topu var mı?" diye soruvermiş.

İhracatçılar, kendilerinin haberi olmadan Sovyetler ile basketbol topu bağlantısı yapıldığını biraz da hayretle duymuşlar. Hemen "reeksport yaparız", "lisans alıp hemen ürettirebiliriz" gibi çırpınışlarla listelerine yeni bir kalem eklemenin heyecan ve telaşına düşmüşler.

Bakan Alptemoçin ise, "çocuklar"a şöyle ciddi bir bakış fırlattıktan sonra: "Yok canım öyle uzun boylu değil. Bizim ufaklık beni uğurlarken ille de isterim diye tutturdu da. Şimdi Moskova sokaklarında top peşine düşemem. Hani bizde sizde varsa diye düşündüm." İhracatçıların içi rahatlamıştı. Ertesi gün ise ihracatçılar listesinde adı ilk sıralarda bulunan bir firmanın Ankara temsilcisi, "küçük bey"e basketbol topunu sunuyordu. Eh, biz de ihracatçıların yalancısıyız.

KİM TAKAR DİPLOMATİK İLİŞKİYİ

İngiltere Kraliçesi **Elizabeth II**'nin Çin Halk Cumhuriyeti ziyareti son haftanın dünya gündemini oluşturan maddelerden birisi. Bu ziyaret, İngiliz Kraliyet ailesinden birinin Çin'e ilk kez gitmesi açısından da çok önemli. Kraliçe Elizabeth de Çin İmparatorlarının geleneksel rengi olan beyaz ve sarı giysiler giyerek bu olaya verdiği önemi gösterdi. Ne var ki kocası **Prens Philip**'in kırdığı büyük bir pot, yeni düzelmeye yüz tutan İngiliz-Çin ilişkilerini az kalsın berbat ediverecekti.

Prens Philip, bir hafta süren bu ziyaretten oldukça sıkılmış olmalı ki, Çin Halk Cumhuriyeti'nde Çince öğrenmek için bulunan İngiliz öğrencilere şöyle demişti: "Bu Pekin'de insanı dehşete veren ölümcül bir kasvet var. Burada biraz daha kalırsanız ülkenize sapsarı suratlar ve çekik gözler ile dönmeniz işten bile değil." Bu büyük gaf, gerek İngiliz, gerekse Çin hariciyesini hop oturtup hop kaldırıyordu. Çin'den özür dilenip dilenmeyeceği konusundaki soruları ise İngiliz Dışişleri Bakanı **Geoffrey Howe,** "yorum yok" biçiminde yanıtlamıştı.

Elizabeth II, kocasının yarattığı skandal için susmayı tercih etti

BANKA YÖNETİM KURULLARI

Beş milyon lira maaşlı emekliler

Önde gelen birçok bankanın yönetim kurullarında emekli general, bürokrat, eski politikacı ya da yıldızı yeni parlayan politikacılar görevlendiriliyor. Bir bölümü yalnızca isimlerinden ötürü yönetim kurullarına seçilen bu kişiler, bankanın kârından yüzde 5 pay alıyorlar.

Emekli olacağına hiç üzülmüyordu. Birçok kişi için emeklilik geçim sıkıntısını, alışılan yaşam standardını terk edip köşeye çekilmeyi, unutulmayı ifade ederken, onun için aynı şey söylenemezdi. Artık, beklediği daha rahat bir yaşamdı. Emekli olacağına ilişkin söylentiler duyulur duyulmaz, önde gelen bankaların temsilcileri kapısını aşındırıyordu. Yönetim kurullarında ona yer vermek için neredeyse bankalar arası bir yarış başlamıştı. Şimdi tek sorun, hangisini seçeceğine karar vermekti.

Banka yönetim kurulu üyeliği gibi bol gelirli ve itibarlı bir göreve sahip olmak tabii ki her emeklinin harcı değildi. Bu şansa sahip olanlar genellikle emekli generaller, emekli yüksek bürokratlar, cami yıkılsa da mihrabı yerinde kalmış eski politikacılar, ya da liderlik düzeyinde olmasa da etkinliği süren aktif politikacılardı. Görünüşte hiçbirinin ortak yanı yoktu. Üstelik bankacılıkla ilgileri olduğu da pek söylenemezdi. Ancak hepsinin ismi de bir gücü ifade ediyor ve bu güç bir bankanın çatısında birleşiyordu. Aslında banka yönetim kurullarının tümünün emekli general, bürokrat ve politikacılardan oluştuğunu söylemek pek de doğru olmayacaktı. Zaman zaman, iktisatçılara, işadamlarına ve profesyonel yöneticilere de rastlanmıyor değildi. Yönetim kurulu üyelerine ilişkin en çok merak edilen noktayı ise, yaptıkları iş ve aldıkları ücret oluşturuyordu.

Arpalık mı? Cumhuriyet gazetesi yazarlarından Uğur Mumcu, banka yönetim kurullarına ilişkin bir yazısında, "Biliyorsunuz, demokratik düzenimizde banka yönetim kurulları üyelikleri siyasetçi eskilerine dağıtılır. Bunlara 'Arpalık' denir. Ara rejimlerde de bu arpalıklara emekli generaller oturtulur. İşin düzeni budur" diyordu.

Uluslararası Bankası Genel Müdürü Vural Akışık, yönetim kuru-

Uluslararası Bankası Yönetim Kurulu üyeleri ayda iki kez toplanıyorlar

lu üyeliklerine "arpalık" denmesine karşıydı. Banka yönetiminin değişik alanlarda bilgi sahibi olan kişilerden oluşması gerektiğini belirten Akışık'a göre, önemli görevlerden emekli olmuş insanların geniş tecrübesinden bir bankada yararlanmak çok doğaldı. Bir bankanın yönlendirilmesinde çeşitli seslere ve görüşlere ihtiyaç vardı. Yönetim kurulu seçimlerinde de bunlar göz önünde bulunduruluyordu.

Parası bol. Aslında dikkatlerin banka yönetim kurullarına çevrilmesinin ve üyeliklere "arpalık" denmesinin en önemli nedeni, bu görevin sağladığı, yüksek kazançtı. Normal şartlarda ayda ortalama 2 kez toplanan yönetim kurulu üyelerine toplantı başına "hakkı huzur" olarak yaklaşık 100 bin lira civarında para ödeniyordu. Tabii ki işi cazip kılan ayda 200 bin liralık toplantı ödeneği değildi. Asıl önemli olan yönetim kurullarına ödenen kâr paylarıydı. Bankalar her yıl kârlarının yüzde 5'ini yönetim kurulu üyelerine kâr payı olarak dağıtıyorlardı. Özellikle kârları milyarlara ulaşan kimi bankaların yönetim kurullarına üye olmak,

ANAP'lı Şadi Pehlivanoğlu'na bir yılda 62 milyoncuk kâr payı düşüyor

Macit Akman, paşalıktan TRT'ciliğe ve bankacılığa uzanan ince bir yol

hayatı garantiye almaktı.

Pehlivanoğlu ve Müştak Paşa. Türkiye'de banka yönetim kurulu üyeleri arasında bugün için en şanslı olanlar Türk Ticaret Bankası Yönetim Kurulu üyeleriydi. 1985 yılında, bankanın 7 kişilik yönetim kurulu, 430 milyon lirayı kâr payı olarak bölüşmüşlerdi. Kişi başına 61 milyon 456 bin lira düşen bu paydan yararlanan üyelerden ikisi kamuoyu tarafından yakından tanınan isimlerdi: ANAP Genel Başkan eski Yardımcısı Şadi Pehlivanoğlu ve emekli Korgeneral Müştak Kaçmaz.

Uluslararası Endüstri Ticaret Bankası'nın 1985'te dağıttığı yüzde 5'lik kâr payı da azımsanacak gibi değildi. Üye başına ortalama 32 milyon 929 bin lira düşüyordu.

Türkiye İş Bankası ve Akbank'ın paylaştırdığı kâr ise diğerlerine oranla pek fazla değildi. İş Bankası'nın Yönetim Kurulu'nda yer alan Demokratik Parti eski Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli ile Kara Kuvvetleri eski Komutanı emekli Orgeneral Namık Kemal Ersun, 1985 yılı için 8 milyon 800 bin liralık bir gelirle yetinmek zorunda kalmışlardı.

Eski Başbakan ve eski Merkez Bankası Başkanı Naim Talu ve eski Vali ve DYP Milletvekili Namık Kemal Şentürk ile, İktisat Profesörü ve DYP Milletvekili Memduh Yaşa ise, Akbank'taki Yönetim Kurulu üyelikleri karşılığında 1985 yılı sonunda 6 milyon 719 bin liralık bir kâr payı almışlardı.

Her zaman değil. Yönetim kurulu üyeleri her zaman bu kadar şanslı olmayabiliyorlardı. Yapı Kredi Bankası'nın isminin açıklanmasını istemeyen bir yönetim kurulu üyesi, banka iyi kâr etmediği için kâr payı alamadıklarını söylüyordu. 1985'te ancak "hakkı huzur" ile yetinmek zorunda kalmışlardı. Yapı Kredi Bankası Yönetim Kurulu üyesi her zaman kâr payı alınacak diye bir kural olmadığını vurgulu-

Yapı Kredi Bankası Yönetim Kurulu geçen yıl kârdan pay alamadılar

Prof. Memduh Yaşa: "Biz politikacıyız, ama once bankacıyız"

Ferruh Bozbeyli: "Bankanın yararını gözeterek vazifemi yapıyorum"

Naim Talu'nun başbakanlıktan çok önce başlayan bankacılığı Akbank'ta sürüyor

yordu.

Ne yaparlar? İsminin açıklanmasını istemeyen üye, **Nokta**'nın "Genellikle büyük paralar ödenen yönetim kurulları ne iş yapar?" sorusuna "Aslında Türkiye'de yönetim kurullarının fiilen ne iş yaptıkları konusunda net bir bilgi sahibi değiliz. Bu bir etüt işidir ve biz de bunun için yönetim kurullarının görevine ilişkin bir çalışma hazırlatıyoruz" şeklinde yanıtlıyordu. Ancak soruyu dar kapsamlı yanıtladığında ise, yönetim kurullarının, genel müdürü atamak, bankanın vermesi gereken hacim üstündeki kredileç için karar vermek gibi görevlerinin olduğunu söylüyordu.

Söz konusu yönetici, banka yönetim kurullarında eski askerlerin ve politikacıların çokça bulunmasına ilişkin olarak da "Eski politikacı ya da asker deyip geçmeyin, muhit ilişkilerinden dolayı çok faydaları vardır" diyordu.

İş Bankası Yönetim Kurulu üyelerinden Ferruh Bozbeyli ise, eski siyasilerin banka yönetim kurullarına katkısı konusunda konuşmak istemediğini belirtiyordu. Bozbeyli sadece, "Bana bir görev verildi. Ben de bankanın yararını gözeterek vazifemi yapıyorum" demekle yetinecekti.

TRT'ciler. Banka yönetim kurulları incelendiğinde iki eski TRT Genel Müdürü de dikkati çekiyordu. TRT Genel Müdürlüğü'nün yanı sıra emekli tümgeneral de olan Macit Akman, Devlet Yatırım Bankası (DYB), Tavukçuluk Profesörü Şaban Karataş ise Vakıflar Bankası yönetimindeydi.

Bürokrat ve asker niteliğine bir de bankacılığı katan Macit Akman, bu durumun yadırganmaması gerektiğini, çünkü asıl mesleğinin idarecilik olduğunu söylüyordu. Akman, DYB'nin işlevinin KİT'lere kredi verilmesi ve verilen kredilerin geri dönmesinin sağlanarak yeni KİT'leri desteklemek olduğuna dikkat çekerek, kendisinin bu noktada banka yönetimine katkısının ortaya çıktığını belirtiyordu. Akman, mevzuata ilişkin çalışmalarda tüzük, genelge, yönetmelik hazırlanmasında kendisine görev düştüğünü açıklıyordu.

24 yıllık banka yöneticisi. Akbank Yönetim Kurulu'ndaki görevine 1962 yılında seçilen ve bankacılığının, politikacılığından önce başladığını hatırlatan Prof. Dr. Memduh Yaşa, bugüne değin Akbank'ın hiçbir iş takibini üstlenmemeye dikkat ettiğini söylüyordu. İş takiplerinin bankanın profesyonel kadrolarınca gerçekleştirildiğini belirten Yaşa, Akbank'ın bu konuda muhafazakâr olduğunu söylüyordu. Bankanın genel yönlendirilişinde ilim ve şahsiyet konusunda etkili olduğunu belirten Yaşa, eski politikacıların yönetimde bulunmalarının eleştirilmemesini istiyordu. Yaşa'ya göre, politikanın banka, dernek, sendika ya da gazete gibi farklı alanlarla iç içe olmasında hiçbir terslik yoktu ●

KİM NEREDE

Kemal SATIR, CHP eski Gen. Sk. ve Başbakan Yrd. ..... **Yapı Kredi Bankası**
Doğan ÖZGÖÇMEN, 1.Ordu eski Kom. Em. Org. ..... **Yapı Kredi Bankası**
Mustafa AYSAN, İktisat Profesörü Ulusu Hükümeti Bakanı. **Yapı Kredi Bankası**
M. Cavit KAVAK, ANAP Kurucusu, İşadamı ..... **İktisat Bankası**
Yıldırım AKTÜRK, DPT eski Müsteşarı ..... **Uluslararası Bankası**
Naim TALU, eski Başbakan ve eski Merkez Bankası Başkanı ..... **Akbank**
Namık Kemal ŞENTÜRK, eski Vali, DYP Milletvekili ..... **Akbank**
Memduh YAŞA, İktisat Profesörü ve DYP Milletvekili ..... **Akbank**
Müştak KAÇMAZ, Em. Korg ..... **T.Ticaret Bankası**
Şadi PEHLİVANOĞLU, ANAP eski Genel Başkan Yardımcısı, AP eski Milletvekili ..... **T.Ticaret Bankası**
Şerif TÜTEN, İmar eski Bakanı ve Vali ..... **D. Yatırım Bankası**
Macit AKMAN, TRT eski Gen. Md. ve Em. Tüm. Gen. ..... **D. Yatırım Bankası**
Ferruh BOZBEYLİ, DP eski Genel Başkanı ..... **İş Bankası**
Namık Kemal ERSUN, Kara Kuvvetleri eski Kom. Em. Org. ..... **İş Bankası**
Şaban KARATAŞ, TRT eski Gen. Müd. ve Tavukçuluk Profesörü ..... **Vakıflar Bankası**
Kutlu SAVAŞ, Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı ..... **Vakıflar Bankası**
Selahattin ÇETİNER, İçişleri eski Bakanı, Em. Korg. ..... **Garanti Bankası**
İlhan EVLİYAOĞLU, Ulusu Hükümeti Bakanı ..... **Garanti Bankası**

SÖYLEŞİ / TEVFİK ERCAN

"Kaçakçıysam ispat etsinler"

Birkaç ay önce açılan 175 milyar liralık askeri araç ihalesi, Türkiye'nin önde gelen iki büyük otomotiv grubunu karşı karşıya getirdi. Otomarsan ve Ercan Holding arasındaki rekabet gazetelere kadar yansıdı. Ercan Holding ilgilileri, Otomarsan'ı Niğde Aksaray'da kurdukları fabrikanın montaj bandından ibaret olduğu gerekçesiyle suçluyordu. Tartışmaların alevlendiği sırada "Gölge Adam" gazetesinde çıkan bir haber ise, olaya yeni bir boyut kazandırdı. Haberde Ercan Holding Yönetim Kurulu Başkanı Tevfik Ercan'ın ihaleyle ilgili olarak Başbakan Turgut Özal'a tavır aldığı belirtiliyor ve Ercan için, "Kaçakçılık suçlamasıyla epeyce zaman yurt dışında kalma zorunluluğuyla karşılaşan Tevfik Ercan, son zamanlarda Turgut Özal'a ateş püskürüyor" ifadesi kullanılıyordu. Tevfik Ercan konuya ilişkin "Nokta"nın sorularını yanıtladı.

Nokta: Yakında sonuçlanması beklenen askeri araç ihalesine sizinle birlikte katılan rakip firma Otomarsan ile Ercan Holding'in arasının açıldığı söyleniyor.

Ercan: Rekabet güzel şeydir. Rekabetten hiçbir zaman korkmamak gerekir. Bilakis teşvik edicidir. Nitekim Mercedes'in Türkiye'ye gelmesi iyi bir şeydir. Yalnız ciddi gelmek şartıyla. Türkiye'de son birkaç yıldır otomotiv sanayii çok ciddi sıkıntılar geçiriyor. Otomobil kısmını ayırıyorum, çünkü otomobil sektörünün durumu son iki yıldır çok iyi. Traktör, kamyon, otobüs, minibüs gibi memleketin yerlileştirdiği otomotivde büyük sıkıntılar var. Bu sıkıntılar varken yeni müesseselere yer vermek memleketin yatırım politikasında bence yanlış tutumdur.

Nokta: İhaleye ilişkin kuşkularınız var mı?

Ercan: İhale açılınca Amerika'dan girdiler, İngiltere'den girdiler. Biz yerli sanayi olarak girdik ve mücadelemizi veriyoruz. Bu gayet normal. Ama birtakım dedikodular var. Herkes benim gibi düşünmeyebilir. Ben meseleye gayet açık bakıyorum. Kim hak ediyorsa ihaleyi o alsın. Devlet ihalelerinde her zaman dedikodu olur, ama ben bunlara asla inanmıyorum. İhaleyi bir kişi alır,10 kişi alamaz, bunu idrak etmek gerekir.

Ercan: "Atatürk'ün yetiştirdiği gençleriz"

Nokta: Sık sık yurt dışında bulunmanız bazı söylentilere yol açıyor. Bir gazetede bu durum "Kaçakçılık suçlamasından dolayı keyif sürgünü" olarak değerlendirildi...

Ercan: Hakkımda şimdiye kadar böyle bir suçlama yapılmamıştır. Ben bu tarz bir insan olsam fabrikama/ne Cumhurbaşkanı ne de Başbakan gelir. Ben alnı açık, namusuyla çalışan işadamıyım. Benim gibi insana, bu tarz yazı yazmak büyük bir cürettir. Memlekette kaçakçılar var, ama namusuyla hizmet edenler de var. Bizim namusumuzu haysiyetimizi yere sermesinler. Kaçakçılık yaptıysam nerede, nasıl yapmışsam ispat etsinler. Hakkımda bunları yazanlar için tazminat davası açmayı düşünüyorum.

Nokta: Yasadışı işler yaptığınız yolunda şimdiye kadar hakkınızda resmi bir suçlama oldu mu?

Ercan: Ben 1937 senesinden beri iş hayatında bulunan insanım. Biz Atatürk'ün yetiştirdiği gençleriz. Atatürk bize bir vasiyette bulundu, o da Türkiye'yi muasır medeniyet seviyesine ulaştırmaktır.

Bu konuda büyük mücadeleler verdik. Son 20 günde yaptığım seyahat de buna yöneliktir. Almanya'da MAN'la ilgili görüşmeler yaptım. İngiltere'de Çınar Oteli'yle ilgili görüşmeler yaptım. İsviçre'de bizim şirketimiz var, onun hesaplarını inceledim. Ben bütün hayatını işine vermiş, işinin sevdalısı olan bir kişiyim. Şimdiye kadar yasadışı iş yapmadım.

Nokta: Başbakan Turgut Özal'ın iş çevresindeki en büyük destekçisi olarak tanınırdınız. Son zamanlarda iyi ilişkilerin bozulduğu iddia edildi. Bunda söz konusu ihalenin de payı var mı?..

Ercan: Başbakan'la benim özel bir hususiyetim yok. Ama benim Başbaka'nın ailesi ile eskiden beri dostluğum mevcut. Ben dostlarıma sadık bir insanım. Ben dostlarımı ne inkâr ederim, ne de işim için kullanırım. Hiçbir zaman Başbakan'la dostluğumu işim için kullanmadım. Beni Başbakan'la karşı karşıya getirmek istiyorlar.

Ben, Özal seçimi kazanıp da Ankara'ya gitmeden evvel kendisiyle görüştüm. İktisadi görüşünü aldım. İktisatçı olarak yüzde yüz Özal'ın görüşüyle hemfikirim. Kapalı ekonomi devrini bitirdik. Bundan sonra Türkiye küçülür. Türkiye'yi açmak, liberal ekonomiye geçmek lazım.

Nokta: Yani, Turgut Özal'ı hâlâ destekliyorsunuz?..

Ercan: Özal'ın görüşlerine ana hatlarda katılıyorum. Mikro seviyede hataları olmuyor mu? Oluyor. Hatta en büyük hatayı bana karşı yaptı. Kullanılmış kamyon ve otobüs ithalatı yapıldı. Bu tamamen bizim işimizi baltaladı. İki senedir büyük zararlar yaptık. Ama bunu Turgut Bey yapmadı ki. Onun etrafındaki herhangi birinin bir kalem oynatmasıyla olan bir hadisedir●

SAĞLIK / ALERJİ

"Kocama alerjim var"

Uzmanlar, Türkiye'de 5 milyon potansiyel alerjik hasta olduğunu, bu sayının önümüzdeki yıllarda daha da artabileceğini belirtiyorlar.

Dışarda körebe oynayan çocukları gözleri buğulanmış seyreden Filiz Aksöz, hâlâ inanmayı reddettiği son iki ayın olaylarını bir kez daha düşündü. Hiçbir yerde hata yoktu, ama kâbus bitmiyordu.

Filiz ve Ayhan Aksöz genç yaşta evlenmiş,uyum ve anlayış temelinde pekiştirdikleri ailelerini kısa sürede pek çok insanın kıskanacağı bir birliktelik haline getirmişlerdi. Geçip giden yedi yılın sonunda vardıkları bir çocuk sahibi olma kararının tüm yaşamlarını altüst edeceğini hiç düşünmemişlerdi. Gökhan doğduğunda doruğa ulaşan mutlulukları, kısa sürede yerini geriye dönüşü olmayan bir hüzüne bıraktı. Gökhan annesiyle ilk karşılaştığı andan itibaren alerjik reaksiyonlar göstermiş, derhal başvurulan test ve tedavi denemeleriyle küçük Gökhan ölümün eşiğine kadar gelmişti. Doktorlar soruna süratle bir çözüm aramışlar, sonuçta acımasız ama basit bir seçenekten başka bir şey sunamamışlardı. Ya bebeğin hayatı, ya da... Filiz ve Ayhan Aksöz hâlâ birbirlerini seviyorlar, hâlâ özlüyorlar. Bir de çocuk olmasa...

"Günah Keçisi." Gökhan'ın annesinde bulunan ancak doktorların ne olduğunu saptayamadıkları bir maddeye karşı gösterdiği alerjik reaksiyon gerçekten de çok ender rastlanan bir örnekti. Ama ilk ortaya atıldığından bu yana tüm nedeni bulunamayan rahatsızlıklara "Belki de alerjiktir?" sorusuyla güvenilir bir sığınak hazırlayan alerji kategorisi, yeni çalışmalarla daha tanımlanabilir ve daha çetrefil bir konum kazanıyordu. İnsan vücudu bir yandan doğal savunma mekanizmalarını yitirerek güçsüzleşirken, diğer taraftan direnç mekanizmalarının adeta gereksiz yere çalışmasıyla ortaya çıkan alerji, modern tıbbın belki de en önemli araştırma alanlarından birini oluşturuyordu.

Bugün Türkiye'de ve dünyada insanların yüzde onunun, çevremizde bulunan bir maddeye karşı alerjisi var. Türkiye'de, tedavi gören 1 milyon, potansiyel hasta olarak da 5 milyon alerjik bulunduğu uzmanlar tarafından ileri sürülüyor. Bu rakamlar gelişmiş toplumlarda çok daha ürkütücü düzeylerde. Geçtiğimiz yıl University of Southern California'da bir grup uzmanın hazırladığı bir raporda, ABD'de 100 milyon kişinin alerjik olduğunun tahmin edildiği belirtiliyordu.

Bir savaş var. "Bugün dev adımlarla ilerleyen modern tıp ilminin herhalde en hızlı gelişen kollarından biri immunoloji, yani bağışıklık ilmidir. " Bu sözlerin sahibi Prof. Dr. Aytuğ Akkor, Türkiye'de ve dünyada yeni doğan her yüz bebeğin 10-12'sinin doğuştan alerjiye meyilli olduğunu, ancak son yıllardaki gelişmelerle neredeyse yüzde 100'e varan ölçülerde hastalığın kontrol altına alınabildiğini ve hatta nedenlerinin ortadan kaldırılabildiğine dikkat edilmesi gerektiğini vurguluyordu.

Yaygın olarak "tedavi edilemez" inancının hakim olduğunu belirten Prof. Akkor, Türkiye açısından en büyük talihsizliğin yeterli uzmanın bulunmayışı olduğunu ileri sürüyordu. Bilgi ve malzeme açısından son derece elverişli bir ortamın bu-

Çapa'da test, en yaygın alerjilerde en yüksek tedavi oranı.

lunmasına karşın, sekiz, on uzman ve sınırlı sayıda tedavi merkezinin mevcut talepleri bile karşılayamaması büyük bir sorun olarak bekliyordu. İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi bünyesinde kurulmuş Alerji Kliniği'nde randevular ancak 1987 ortalarına verilebiliyordu.

Orgazmla gelen kaşıntı. Alerjinin nedenleri her zaman büyük bir tartışma konusu olarak kaldı. Ama asıl ilginci her gün çıkan şaşırtıcı türlerin orta vadede yaygınlaşabilme ihtimaliydi. Geçtiğimiz günlerde Çapa Tıp Fakültesi'ne tedavi için başvuran Sabahat K. son yıllarda giderek daha sık rastlanan bir alerji teşhisiyle karşılaşınca, ilk şaşkınlığın ardından kaçınılmaz bir üzüntüye düşmüştü. Evleneli daha on gün olan Sabahat K. ilk günlerin heyecanı geçtikten hemen sonra giderek artan şikâyetlerine çözüm bulmak için bir jinekoloğa başvuruyor, hemen konan teşhisle Alerji Bölümü'ne sevk edilince şaşırtıcı gerçeği öğreniyordu. Cinsel temastan sonra başlayan kaşıntı, kabarmaların ve cinsel yaşamının iki-üç gün içinde tahammül edilmez bir azaba dönüşmesinin nedeni kocasının spermlerine karşı alerjik reaksiyon göstermesiydi. Prof. Akkor bu türün çoğunlukla kısırlık gibi gözükebildiğini de belirtiyordu. Kısırlıkla karıştırılabilen bu alerjiye kadında erkeğin spermlerine karşı antikorların oluşması ve spermlerin döllenmeden önce tahrip edilmesi yol açıyordu.

20. yüzyılın ilk yıllarında 1901 ve 1902'de Richet ve Portier alerji hakkındaki ilk açıklamaları yapmışlardı. O günden bugüne, değişmeyen tek şey tanımı oldu: "Herhangi bir uyarana karşı vücudun normalden farklı bir tepki göstermesi." Ama oluşum mekanizması, özellikleri hakkındaki açıklamalar, özellikle de nedenleri o kadar çeşitlendi ki... Karidesten yumurtaya, rimelden külot lastiğine. Ve alerjinin çözülemeyen sırrı tek bir yerden gedik verdi. Yaygın olarak tedavisine de bu noktadan başlandı. Eğer herhangi bir maddeye karşı vücutta aşırı duyarlılık varsa, vücudu bu maddeye yavaş yavaş alıştırmak gerekiyordu. Bu doğrultudaki gelişmeler hem tedavi oranlarını, hem de allerjiyle savaş dürtüsünü artırdı.

Damlaya damlaya... Elde toplanan bilgiler artık genellemeler yapmaya, değişik sonuçlar çıkarmaya elverişli hale geldi. Türkiye'de sürdürülen çalışmalarda kalıtımsal izlerin kesinliğinin saptanması mümkün oldu. Bu doğrultuda çalışmaların sürdürüldüğü Çapa Tıp Fakültesi Alerji Bilim Dalı'nda ortaya çıkan ilginç sonuçlardan biri de

alerji vakalarının yüzde 80'inin Karadeniz, özellikle de Doğu Karadeniz kökenli olması. Bunun sebeplerini ilgililer nem oranına, nörotik insanların çokluğuna ve özellikle aile içi evliliklerin kuşaklar boyunca yoğunlaşmasına bağlıyorlar. Bu araştırmalarda ortaya çıkan bir başka genelleme, belki de tıbbın sırrını çözemediği en önemli rahatsızlıklardan biri olan migrenin yüzde 80 alerjik kökenli olduğu teziydi. Toplanan bilgiler sadece araştırma amacıyla değil tedavi için de önemli kolaylıklar sağlayabiliyorlar. Örneğin İstanbulda'daki tedavi merkezlerinin ortaklaşa hazırladıkları polen haritası sayesinde özellikle saman nezlesi ve göz nezlesi hakkında yüzde 90'a varan ölçülerde teşhis imkânı sağlanabiliniyor.

"Ellerimi özledim." "Soğan soymak, bir karpuzu dilimlemek benim için mümkün değil. Dile kolay 12 yıldır bu belayı çekiyorum. Sürekli eldiven takmak zorundayım. İlk günlerinde bebeğimi bile çıplak elle tutamıyordum. Artık elma yiyen bir insan gördüğümde uzaydan gelmiş gibi bakıyordum. Ellerimi özledim."

Duyarsızlaştırma tedavisi ile 12 yılın ardından, artık ayrılmaz bir parçası gibi hissettiği alerjisinden kurtulan Sabahat Erdemci o yılları tatsız bir şaka olarak anımsıyordu. Ama şüphesiz en büyük darbe, kendisi gibi aşırı duyarlılığa sahip çocuğunun maruz kaldığı talihsiz tedavi olmuştu.

Nefes tıkanıklığı ve öksürük nedeniyle başvurdukları bir doktor, röntgende başlangıç aşaması olduğunu tahmin ettiğinden teşhis koyamamış ve alerjik vaka olduğundan pozitif çıkan tüberküloz testi, 3.5 yaşındaki Güneş Erdemci'yi 1 yıl sürecek bir antibiyotik tedavisinin kucağına fırlatmıştı. Gerçekten de çocuk doktorlarının çok sık karşılaştıkları alerjik vakalar zaman zaman yapılan hatalarla geri dönülmez tahribatlara varabiliyordu.

350.000 TL günlük. Alerjiye karşı mücadelede en zor görev şüphesiz hastaya düşüyor. Ancak tedaviyi en çok sabır gerektiren bölümü ise doktorların payına düşüyor. Zira hangi maddenin alerjiye yol açtığını saptamak için doktorların tıpkı bir dedektif gibi çalışmaları, hastanın neler yiyip içtiğini, yaşam koşullarını öğrenmeleri gerekiyor. Tedavi ancak kesin teşhis halinde mümkün. Alerji tedavi merkezleri de son yıllarda büyük bir gelişim gösteriyorlar. Örneğin ABD'de bir grup doktor, Dallas'ta kurulan alerji merkezinde oldukça başarılı sonuçlar elde ediyorlar. Ama bir bakıma oldukça şanslı oldukları da söylenebilir. Hastalar duvarları alüminyum levhalarla kaplı özel evlerde oturuyorlar, sadece pamuklu kumaşlardan yapılmış giysiler giyiyorlar ve alerji yapabilecek hiçbir maddeyle temas ettirilmiyorlar. Aylık kirası 500 dolar olan özel arabaevler ve emaye kaplı çelik duvarlarla dış dünyanın tüm etkilerinden korunan alerji merkezine parfüm, deodorant ve şampuan sokmak kesinlikle yasak. Hemen hemen her şeye karşı alerjisi olan hastaların bulunduğu merkezde, dışardan gelen mektuplar bile önce çamaşır gibi ipe asılıp, üstlerindeki kimyasal maddelerden arındırıldıktan sonra okunabiliyor.

Geçtiğimiz günlerde alerji konusunu kapsamlı bir şekilde inceleyen **Stern** dergisinde, hastaların, aşırı duyarlı oldukları maddeleri kullanmayarak kolay kolay bu beladan kurtulamadıkları ve en gelişkin duyarsızlaştırma tedavisinde bile genel ortalamalarda ancak yüzde 70 pozitif cevap alınabildiği belirtiliyordu.

Tıbbın "Zaferleri." 1960-70 arasında dillere destan olan şizofreni gibi "ruh ve sinir hastalıkları"na ilişkin tartışmalar, 1980'lere gelindiğinde AIDS'in de ortaya çıkmasıyla doruğa varan bir tempoyla yerini bağışıklık sisteminin araştırılmasına bırakıyorlardı. Bu artan ilgiye paralel olarak başarı müjdeleri de duyulmaya başlanıyordu. Ayrılan ödenekler, araştırma, inceleme, iyileştirme merkezleri... Ve alerji mağlup oldu. Ama aynı araştırmalar alerjinin galibiyetini de teslim etmek zorunda kaldılar. Zira alerji insanın kendi eliyle yarattığı maddelerin kendi üstündeki tahakkümünün bir diğer örneği, bir başka deyişle kendi vücudunda yarattığı tahribatın önü alınamaz örneklerinden biriydi. Her ne kadar bilinen ve yaygın alerji türlerine karşı, hastanın duyarsızlaştırılması konusunda kesin sonuçlar elde ediliyorsa da, her gün ürettiğimiz yeni yeni maddeler insanlarda yeni alerji türleri oluşturarak ya da doğal bir maddenin alerjen nitelikler kazanmasına yol açarak tedavide kazanılmış küçük zaferin üzerine gölge düşürüyorlardı.

Saç kepeği bunun en irkiltici örneklerinden biriydi: Son yıllardaki araştırmalar, beslenme bozukluklarının, kullanılan şampuanların ve hava kirliliğinin saç kepeğinin kesin nedenleri olduğunu ortaya koyuyordu. Tek tek örneklerin ötesinde, yaşadığımız çevreye göz atarak, çevre sağlığı uzmanları alerjiye gebe bir ortamda yaşadığımızı ileri sürebiliyorlardı; "Hava kirliliği, suyun kirlenmesi, sanayi artıkları birinci çemberin halkaları. İkinci çember ise kendi kullandığımız maddelerden; deterjanlar, süs eşyaları, parfümeri, sentetik katkılı besin maddeleri, sentetik giysiler ve benzerlerinden örülmüş. Bu iki çemberin içinde doğal direnç sistemlerinin dengeli olarak devamı imkânsız."

Doğal direnç sistemini zorlayan bu ürünler bir yana, modern toplum kültürel olarak da vücudun direnç mekanizmasını çöküntüye uğratacak pek çok mekanizma hazırlıyor. Beslenme dağarcığından çoktan silinmiş pek çok gıda maddesinin yerinin hiçbir şeyle doldurulamamış olması bunun en önemli göstergelerinden biri olarak düşünülüyor. Tüm bunlara bakarak önümüzdeki yıllarda alerjinin çekilmek zorunda kalınan bir çile olacağını söylemek gereksiz bir kehanet gibi gözükmüyor●

Prof. Akkor: "Yüzde 100 başarılıyız

Diba saçı lütfen!

1979 yılında Şah monarşisinin yıkılmasını sağlayan Humeyni hareketinin iktidarı ele geçirmesinden sonra on yıllarca çektikleri acılara, daha yeni acılar eklenen milyonlarca İranlı ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Bunlardan bir kısmı da Türkiye'de bulunuyor. İstanbul'un Aksaray ve Laleli semtleri İranlıların en yoğun yaşadıkları bölgeler arasında. Şah'ın eşi, eski Kraliçe Farah Diba'nın 9 yıl kuaförlüğünü yapan ve 10 ay önce İran'dan kaçarak İstanbul'a gelen Nasır Mahçup Laleli'yi mesken tutan İranlılardan biri... Şimdi 4 çocuğu ve eşiyle birlikte İstanbul'da zorluklarla dolu kaçak bir yaşamı sürdürmeye çalışan Nasır Mahçup, İran'dan kaçış öyküsünü ve yıldızının parladığı günleri **Nokta** *muhabiri Mahmut Övür'e anlattı:*

Nokta: İran'dan Türkiye'ye kaçmadan önce orada ne iş yapıyordunuz?

Nasır Mahçup: Tahran'da kuaförlük yapıyordum. 11 yaşında, bir Fransız kadının yanında bu işe başladım. Üç yıl sonra da usta oldum. Kendi başıma kuaför açmaya izin vermiyorlardı. Ben de Sebu diye bir kadınla ortak bir yer açtım. O, Şah'ın karısının kuaförüydü. Şimdi Amerika'da yaşıyor. Sebu Amerika'ya gidince ben de Şah'ın karısının kuaförü oldum.

Nokta: Hangisinin?

Mahçup: Farah Diba'nın... Sürayya'nın saçını ben yapmıyordum. Edvard vardı onun saçını yapan, birlikte Saray'a gidiyorduk. Ama Farah'ın saçını hep ben yaptım. Çok iyi insandı.

Nokta: Farah Diba salona geliyor muydu, yoksa Saray'a mı gidiyordunuz?

Mahçup: Haftada iki kere resmi gidiyordum. Araba gelip beni alıyordu. Onun dışında bir şey oldu mu, telefon edip beni çağırıyorlardı. O zaman iyi para kazanıyordum. 20 sene evvel Türk parasıyla dışarıda 220 lira alıyordum, o bana bin lira veriyordu.

Nokta: Düğününe hediye falan gönderdi mi?

Mahçup: Yok göndermedi. Yalnız yıl başlarında bize hediye verirdi. Bizim orada 2,5 İran altını diyoruz, ondan verirdi. Bu çok kıymetli bir hediyeydi tabii. En iyi kuafördüm ve çok çalışıyordum.

Nokta: Sizinle konuşur muydu?

Mahçup: Tabi konuşurduk, ama biz onunla fazla konuşmazdık. O benden ne zamanki soruyordu, ben cevap veriyordum. Saray'a gidince zaten Başmüdür söylüyordu: "Konuşmayın" diye... Bir konuda hiçbir zaman konuşmayın. Ne zamanki sordu, o zaman cevap verin diyorlardı. Farah Diba daha Şah'la evlenmeden bizim kuaföre geliyordu. O zaman daha kızken, Paris'te okurken, bizim kuaföre geliyordu. Yazları tatil için İran'a geliyordu o zaman sık sık geliyordu. İşte o zaman rahat konuşuyorduk. Annesi de geliyordu. Hanım Diba ile çok rahat konuşuyorduk. Ne zamanki Saray'a çıktı, o zaman pek rahat konuşamıyorduk. Yasaktı. Söylüyorlardı bize, adını vererek asla çağırmayın diye. Şahbanu, Ol ya Hazret diye çağırıyorduk.

Nokta: Saçının nasıl yapılacağını kendisi mi söylerdi?

Mahçup: Evet kendisi söylerdi. O zamanın modası saçları yapardık. Eski modelleri yani. Zengin modelleri söylerdi. Şöyle dalgalı modelleri istemezdi. Dışarıda şu artist bu artist böyle diye bakmazdı. Kendine göre modelleri vardı. Anlıyordu yani bu işten. Anlamayan kadın olsa mesela, sizdeki gibi Ajda Pekkan modeli yap der.

Nokta: Farah Diba kaprisli miydi yani size kızar mıydı?

Mahçup: Yok yok. Çok hanımefendi bir kadındı. Çok iyi bir insandı. Çocukları sorardı her zaman. Nasıl yaşıyorsun, çalışman iyi mi derdi.

Nokta: Bahşiş verir miydi?

Mahçup: Yok vermezdi. Yılbaşında altın verirdi. Bir de bayramlarda verirdi. Onlar önemli değil zaten. Şah zamanında çok para kazanıyorduk. İran'da herkesin çok parası vardı. Her şeyi anlayan bir kadındı. Ona zor durumda olan insanları söylüyordum. O da hemen yardım ederdi. Mektup verirdi, biliyordu ki ben yalan söylemiyorum. Dünyada tek bir kadındı. Ayrıca benim dükkânıma Başbakan hanımları gelirdi, Cihanbanular gelirdi, Atabaylar gelirdi. Benim işim iyiydi yani...

Nokta: Humeyni gelince ne yaptınız?

Mahçup: Hiçbir şey. Humeyni gelince her şey yasak oldu. Erkeklerin kadın kuaförü olarak çalışması yasaklandı. O zaman biz bir toplantı yaptık. Gittik İran başbakanına durumu sorduk. Ne için yasaktır dedik. Dedi İslam şeriatında, kanunda yasaktır. Ondan sonra da Humeyni'nin adamları benim evimi bastılar. Saray'dan bana verilen "Emniyet Kartı" vardı, onu buldular. Dediler ki bana, senin Şah'la ilişkin var, başbakanların yerini söyle. Ben de söylemeyince 4,5 ay

Farah Diba ilginç saç biçimiyle her zaman dikkat çekerdi

hapse attılar beni. Saray'la ilgili her şeyimi aldılar. Fotoğraflarım vardı, hepsine el koydular. Hapisten çıktıktan sonra da Bahtiyar Paris'ten konuşuyordu, hiçbir şey konuşmayın diye. O zaman da yakaladılar beni. 8 ay da öyle yattım.

Nokta: Hapisten çıktıktan sonra ne yaptınız?

Mahçup: İran'da benim durumum iyiydi. 600 milyon liralık servetim vardı, 6-7 tane evim vardı, hepsine el koydular. İki yıl bunları geri almak için uğraştım. Mahkemelere başvurdum, baktım hiçbir şey yapmıyorlar, benim de 4 çocuğum var, ne yapacaktım onları?..

Nokta: Sonra ne yaptın, kaçtınız mı?

Mahçup: Evet kaçtım. Evimin eşyalarını sattım, onun parasıyla bir kaçakçıyla anlaştım. Çoluk çocuk 6 kişi o kaçakçının yardımıyla Gürbulak sınırından Türkiye'ye girdik. Dağlardan yürüyerek o kaçakçının köyüne geldik. Bir gece orada kaldık. Sonra bir taksiyle Doğubeyazıt'a geçtik. Oradan da Erzurum'a geçtik. Erzurum'da bir sahte pasaport verdi bana. Otobüse bindik İstanbul'a geldik. 10 aydır da buradayız.

Mahçup: Şimdi kimse yüzümüze bakmıyor.

Nasır Mahcup eski mutlu günlerinde...

Kah sokağındaki kuaför salonundan geride kalan sadece eski bir broşur.

Nokta: Burada nasıl geçiniyorsunuz?

Mahçup: Biraz param vardı, ekonomi yaparak geçiniyorduk. İş yapamıyorum. Çocuklarımın durumu kötü. Okula gidemiyorlar. Türk okullarına gidemiyorlar, İran okulları da almıyor.

Nokta: Şimdi nerede kalıyorsunuz?

Mahçup: Bir arkadaşımın evinde kalıyoruz. Kirasını o ödemiş. 8 gün sonra dönecek, ne yapacağız bilmiyorum. Belki gider Yabancılar Şubesi'nin önüne çadır kurarım. Ya da bir otele yerleşir, ne yapayım param yok, derim. Ne yapsam yani. İnsan kötü durumda kaldı mı kötü iş yapar. Dışarıya da gidemiyorum. Çünkü pasaportum yok. Türkiye'ye iltica etmişim, üç ayda bir gidip yeniletiyorum. Çalışmadığım için de sıkılıyorum. Kuaförlük yaparken 3 bin telefonu ezbere biliyordum. 5 bin beyit ezberlemiştim. Hiç unutmazdım. Ama şimdi her şeyi unutuyorum. Akıl kalmadı. Eskiden çok az içki içerdim. İçeri girip çıktıktan sonra her gün iki şişe içiyordum. Bizim orada elde yapılan içkiden. Derecesi de belli değildi. O yüzden aklım kalmadı. Her şeyi unuturum. Ne için içiyordum, kötü durumları unutmak için.

Nokta: İran'ın eski durumunu da biliyorsunuz yeni durumunu da. Yani Şah dönemi ile Humeyni dönemini kıyaslarsanız ne diyebilirsiniz?

Mahçup: Humeyni delidir. Yaşlı insandır, diplomasiden anlamaz. Kendisinin şeriatını çıkarmış söylüyor. Kuran şeriatı ile yaşamıyor ki insan İran'da. Humeyni hiçbir şey anlamıyor, anlasa 500 bin genç insanı öldürtmezdi. Savaşta ne var? Bir gün Arap geliyor bin metre içeri, bir gün İran gidiyor bin metre içeri... 6 senedir bu böyle. İleri gidip geri geliyorlar. Silah bitiyor, para bitiyor, petrol düşüyor. Yaşamak İran'da çok zordur. İran eskiye göre çok değişti. Ben zor durumda kalmasam ülkemden dışarı çıkar mıyım? İyi olsam gezmeye çıkarım, niçin dağdan çıkayım.

Nokta: Şah'ın adamları sana sahip çıkmadılar mı?

Mahçup: Yok, ben hiçbir zaman onlarla temas kurmadım. Biliyorum Amerika'dadırlar, bana ne yaptıklarını biliyorum. Ayrıca söylemedim bana yardım etsinler diye... ●

19. yüzyıl Osmanlı mimarisinin örneklerinden Cemil Molla Köşku satışa çıkarılırken, tarihi eseri çevreleyen Boğaz'ın en bakir korusunda be

TARİHİ EVLER / CEMİL MOLLA KÖŞKÜ

Bir Şeyhülislâm Köşkü'nün encamı

Satışa çıkarılan Sultan Hamit çağının tek elektrikli, kaloriferli, telefonlu köşkünün yapım, yaşam ve satımının ilginç öyküsü...

Yıl 1986. "İstanbul'un değerli mülklerinden Şeyhülislam Cemil Molla Yalısı yeni sahibini arıyor."

"Mesa İnşaat firmasınca satılacak milyarlık köşkün gerçek fiyatı, maliye korkusu yüzünden açıklanmıyor."

"Cemil Molla Köşkü'nün yeşil alanına lüks bir site kurulacak."

(Gazeteler)

Yıl 1886. Sabahki Şura-i Devlet toplantısında II. Abdülhamit'in sayısız [illegible]arına mazhar olması bile, Ü[illegible]yan [illegible]de Cemil Molla'nın yüzünü güldürmeye yetmemişti. Son günlerde aklı bir türlü gerçekleştiremediği büyük düşüne takılıp kalmıştı sanki. Gerçi o büyük düşü gerçekleştirmesi için gerekli olan her şeye fazlasıyla sahipti. Dedesi Şeyhülislam Ahmet Esat Efendi'ye padişah tarafından "küçük bir sevgi nişanesi" olarak hediye edilen uçsuz bucaksız Kuzguncuk sırtları, üzerine kondurulacak benzersiz bir köşkü yüzyıllardır bekliyorlardı. Diğer yandan, köşkün yapımı için gerekli olan kese kese altınlar çekmecelere sığmıyordu artık. Ne var ki Molla, düşlerinin köşküne hayat verebilecek o mimarı bir türlü bulamıyordu. Çünkü onun evi, ne Boğaziçi'nin sıradan aşıboyalı yalılarına, ne de Boğaz tepelerinin alaturka köşklerine benzemeliydi. Onun mekânı öylesine incelmiş bir zevkin ürünü, öylesine bir farklılığın simgesi olmalıydı ki, yüzyıllar sonra bile torunları dedelerinin köşküyle övünebilsin!

Cemil Molla, ümidini tümüyle kestiği bir zamanda İtalyan-Ermeni kırması mimar Sinyor Alberti ile tanışmasını, Tanrı'nın kendisine bir lütfu olarak kabul edecekti. Ve böylelikle Sinyor Alberti ile, gerçekleştirilen işbirliği sonucu 19. yüzyıl İstanbulu'nun belki de en iddialı, en ilginç ve her yönüyle kendine özgü evinin inşasına başlanıyordu. Alberti'nin Batı tekniğine ve alafranga bilimliliğine, Osmanlı'nın köklü görgüsünü ve ruhunu katmayı amaçlayan Molla, yalnızca içinde oturulacak bir ev değil, bir tarihi eser yaratmanın coşkusunu yaşıyordu artık. Bu yüzden her santimetre kare için ayrı ayrı titizleniyor, İtalyan mimarın gecesini gündüzüne katarak çizdiği projeleri, kendisi yeni baştan çiziyordu.

...s site inşaatına başlanıyor.

Evin giriş, kapı ve merdivenleri yıllarca süren hummalı bir faaliyet sonucu ceviz ve meşe el oymasından özel olarak yaptırılmıştı.

Fotoğraflar Erzade ERTEM

Uryanizade Cemil Mollla: Osman-ı Âliye'nın Şeyhulislamı, Şura-i devlet başkanı, Adliye Nazırı, Abdulhamit'ın gozdesi, Vahdettın'in danışmanı...

Köşkün en özgün köşelerinden biri de kapıları susleyen vıtraylar..

Fransızca rüyalar. Yaşamı boyunca, Osman-ı âliye'de. Bab'ı Meşihat'ta (Diyanet işleri) başkanlığı, Şeyhülislamlık, Şura-i Devlet (Danıştay) başkanlığı ve en sonunda iki kez Adliye Nazırlığı görevini sürdüren, Abdülhamit'in gözdesi, yakın dostu satranç arkadaşı, Vahdettin'in değişmez danışmanı, ardında örnek bir Osmanlı mimari harikası bırakmaya kesinlikle kararlıydı. Alberti'nin mimari dehası bile, İngilizce, Fransızca, Arapça ve Farsça dillerini ana dili gibi konuşan, rüyalarını Fransızca gören, Osmanlı'nın din ve hukuk âlimi Cemil Molla'yı tatmin etmeye yetmiyordu. Şişesi üç altına Atkinson lavantasından başka bir şey kullanmayan, giysilerini Mir et Coutereau'ya diktiren, mestlerini Sultan Hamit'in Korpis isimli özel kunduracısına ısmarlayan, tırnaklarına o çağda bile manikür yaptıran gözde Osmanlı aydını, köşkünün beş yıl süren yapımı sırasında hem mimar, hem ustabaşı gibi çalışıyordu. Elinde markalı enfiye mendilleri, üstünde cübbesi, başında sarığıyla, Kuzguncuk sırtlarından Boğaza uçan beyaz köşkünün son taşını bile adeta kendi elleriyle koymuştu...

Ve 20. yüzyılın ilk yıllarını, Molla'nın üye sayısı 30'a yaklaşan büyük ailesi, onlarca kalfa, halayık, Fransız matmazeller, İngiliz mürebbiyeler, özel aile falcıları, eşliğinde, 16 odalı, iki salonlu, her odasından Boğazı gören köşklerinde karşılayacaklardı. O günlerde bütün İstanbul'da konuşulan tek konu, Molla'nın yeni köşküydü kuşkusuz. Köşkün pilot kabinini anımsatan kulesini, altınla yaldızlanmış tavan işlemelerini,fumoir'lı yemekodalarını, vitraylarla bezenmiş suite'lı yatakodalarını görenler gözlerine inanamıyorlardı. Hele mermer hamam, İstanbullunun dilinde "sekizinci dünya harikası" olarak anılıyordu. Molla beyaz mermerlerin her zaman ılık kalmasını sağlamak için altlarına incecik kalorifer dilimleri döşettirmeyi başarmış, evinin banyosunda bile sıradanlığa izin vermemişti.

İlk elektrik, ilk kalorifer. İptidai

kandillerle aydınlanmak, ilkel sobalarla ısınmaya çalışmak düşüncesi Molla'nın kanını donduruyordu. Oysaki, Sultan Hamit çağında, Yıldız Sarayı'nın dışındaki herhangi bir yerin elektrik ve kalorifer kullanması bir Osmanlı'nın muhayyelesinden bile geçmemeliydi. Ama bir Osmanlı aydını olarak bu akıl almaz isteğini yalnızca hayalinden geçirmeye değil, gerçekleştirmeye de cüret etti. Böylelikle Üryanizade Cemil Molla'nın yalısı, aynen Yıldız Sarayı gibi Diesel motoruyla aydınlanmaya, kaloriferle ısınmaya başladı. "İlk elektrikli ev, ilk kaloriferli ev" sıfatlarına Molla bir yenisini daha eklemekte gecikmedi. "İlk telefonlu ev." Gerçi telefon edilebilecek yer sayısı çok kısıtlı olduğu için telefonun ahizesi yıllar boyu kaldırılmadıysa da, böylesi bir aletin gerekliliğinden hiç şüpheye düşmedi. Çocuklarının telefonlu bir evde büyümesi gerektiğine inanıyordu. Dört çocuğuna da Türkçe'den önce Fransızca'yı öğrettirmiş, İngiltere ve Fransa'dan getirttiği fen bilimleri ve lisan hocaları tarafından evdeki özel dershanede eğitilmelerini sağlamıştı. Çocukları, seksek yerine satranç, koşmaca yerine briç oynuyorlardı. Geceleri dönemin ileri gelen filozof ve şairlerinin katılımıyla oluşan ve sabahlara kadar süren tartışma toplantılarını ise, uzaktan dinlemelerine izin veriliyordu. Artık Kuzguncuk'taki beyaz köşk, hem kültür, hem eğlence merkezi olup çıkmıştı. Kendisi de Şeyhülislamlık yapmasına ve Şeyhülislam dedelerinin sayısını hatırlayamamasına rağmen Cemil Molla içkiye ve kumara da tümüyle sırt çevirmiyordu. Köşkte düzenlenen şiir gecelerinde Molla saatler boyu hiç teklemeden ezberden divan edebiyatından parçalar okuyor, Abdülhamit ve Vahdettin'i büyüleyen benzersiz hafızasını gözler önüne seriyordu.

Ancak köşkün tartışma, kahkaha ve şiir dolu yılları, İttihat ve Terakki'nin işbaşına gelmesi ve Molla'nın Midilli'ye sürgün edilmesiyle kesintiye uğruyordu. Ama sürgünden döner dönmez Hidivin, karmaşık bir davasını hukuksal bir mucize yaratarak çözerek, kazandığı on bin altın lira ile köşkün tantanasını ve debdebesini geri getiriyordu. Görkemli sünnet düğünlerine, bin kişilik iftar yemeklerine Hidivin altın liraları bile yetişemiyor, ama Molla büyük ailesini en iyi şekilde yaşatmaya devam ediyordu.

Üryanizade'nin torunlarından Süheyl Uryani: "Osmanlı ailelerinin yazgısını biz de yaşadık."

Ancak Mustafa Kemal Samsun'a çıkmıştı bile. En gözde bakanı olarak Molla'nın gelişmekte olan hareket hakkındaki görüşüne başvuran Vahdettin, duyduğu sözlerden hiç hoşnut olmayacaktı: "Haşmetli Padişahım" diyordu Molla, "Bu genç adam çok yetenekli. Saltanata son verecek güçte. Kanımca memleket için hayırlı olan, sizin de gidip Ankara'dakilere katılmanız. Düşmana karşı güç birliği yapmanızdır."

Cumhuriyet tarihinin bilindiği şekilde gelişmesi karşısında, Abdülhamit'in yakın dostu beyaz köşküne toptan çekiliyor ve yepyeni bir mecrada akmaya başlayan ülkesini artık bir yönetici değil, sıradan bir vatandaş olarak izlemeye başlıyordu. Molla'nın o günleri hakkında, torunu Süheyl Üryani şunları söyleyecekti: "Molla dedemin ağzından bir tek gün Atatürk'ün ya da Cumhuriyet'in aleyhinde bir söz işitmedim. Bir değişikliğin gerekli olduğuna inanıyordu. 150'liklerin listesi hazırlanırken, dedemin de adı geçmiş, ancak bizzat Atatürk, 'Cemil Molla'dan hiçbir zaman düşmanlık görmedik. Bizim hakkımızda da yalnızca Vahdettin'e kehanette bulunmuş, uyarmıştı. Kehaneti de doğru çıktı' diyerek, listeye alınmasını engellemişti." Beylerbeyi Sarayı'nı ziyarete geldiğinde eski Osmanlı ile tanışma isteğini ileten Atatürk'e, Molla hasta olduğunu bildirecek ve çocuklarının bir yanlış anlamaya düşmelerini engellemek için de şunları söyleyecekti: "Ben ömrümce bir tek kişiye hizmet ettim. İkinci bir kişiye hizmet için ise çok yaşlıyım."

Çöküşe doğru. Gerçekten de Cemil Molla artık çok yaşlıydı, köşkün giderleri ise karşılayamayacağı kadar büyük! 'Böylece beyaz köşkün büyük ailesi yaşayabilmek için satmaya başlıyordu. Süheyl Üryani o günleri şöyle özetliyor. "Osmanlı ailesinin karakteristik vasfı satmaktır. Biz de bu yazgıyı değiştiremedik. Önce çiftlikleri, sandık dolusu gümüşleri, milyarlık mücevheratı, bakaraları, tabloları, herşeyi sattık. Hayat standardımızı sürdürebilmek için buna mecburduk. En sonunda Molla dedemin gözü kadar kıymetli köşk bile elden çıktı."

Cemil Molla evinin elinden çıkabileceğini bile bile, küçük kızının düğününü yapmak için Emekli Sandığı'ndan, köşkü ipotek ederek, 18 bin lira borç alıyordu. Paranın tümüyle de, Salah Birsel'in "Sergüzeşti Nono Bey ve Elmas Boğaziçi" adlı kitabında anlata anlata bitiremediği düğünü gerçekleştiriyor, 40 dönümlük korusunu ışıklarla donatarak dosta, düşmana, Cemil Molla'nın hâlâ ayakta olduğunu son bir kez kanıtlıyordu. 1941 yılında vefat etmesinden 7 yıl sonra ise, köşk icra yoluyla Sirkeci'de bir kıraathane işletmekte olan Cemil Bingöl'e satılıyordu. Yakın tarihlerde ise köşk bir kez daha el değiştiriyor ve Mesa İnşaat şirketine geçiyordu.

Bugün Şeyhülislam Cemil Molla Köşkü, kendisini otel, lokanta ya da kumarhane yapacak yeni sahibini ararken köşkün yanında uzanan ve aynı adı taşıyan 30 dönümlük Boğaz'ın en yeşil ve en bakir sit alanı, Mesa'nın beton lüks villa sitesinin inşasıyla birlikte yok edilmeyi bekliyor.

Dürin ABABAY

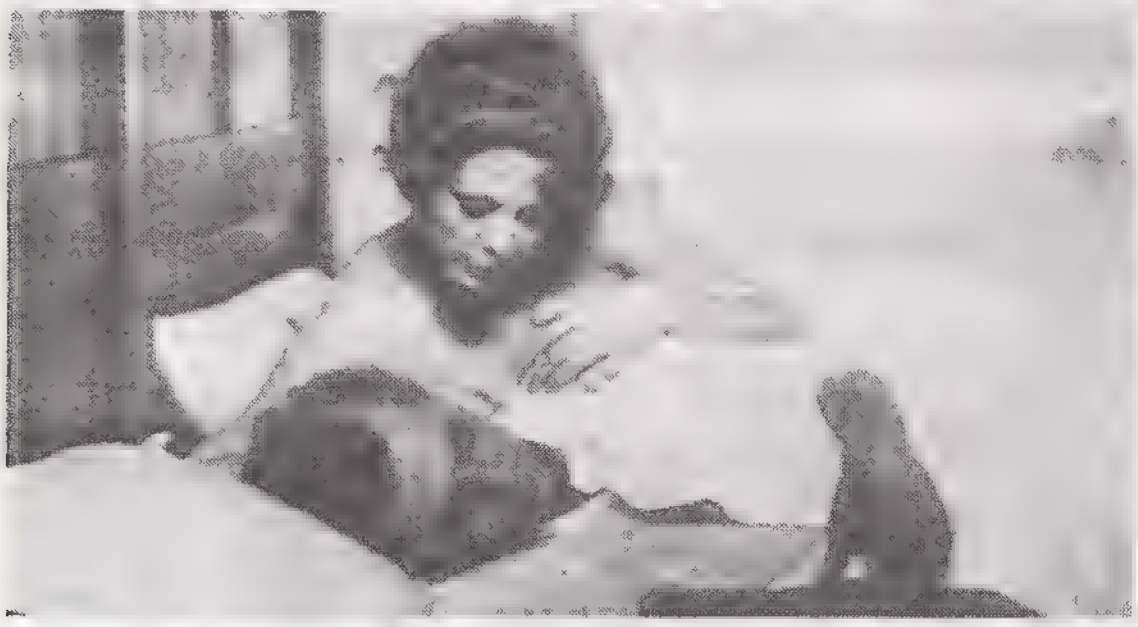

Guido'yla metresi (Mastroianni ve Sandra Milo)

Yonetmenle kadınları (Soldan sağa:Fellini, S.Milo, Anouk Aimée, Barbara Steele, üstte Mastroianni)

TELEVİZYON / FELLİNİ KENDİNE BAKIYOR

Kilise, kadın, bunalım ve yaratmaya dair...

"Amarcord"la yediden yetmişe herkesin beğenisini kazanan İtalyan sinema ustası Federico Fellini'nin, 23 yıl ötesinden çıkagelen bir başka otobiyografik başyapıtı "Sekiz Buçuk" TV2 ekranını şenlendiriyor

"Mastroianni, Fellini'nin yeni çekeceği esrarengiz, adı sanı olmayan filmin başrolünü oynayacak!" diye yazıyordu gazeteler 1962 başlarında. Önceleri Laurence Olivier'yi ve başkalarını düşünmüştü Fellini ama "Önünde sonunda yine bana muhtaç olacaksın dostum!" diyen Marcello'ya kısmet olacaktı bu başrol. Ve iki eski "aylak" arkadaşın yönetmen-oyuncu işbirliği, modern sinemanın bugün artık klasik sayılan başyapıtlarından birinin doğmasına yol açacaktı: "Otto ve Mezzo - Sekiz Buçuk." TV2'de "Ünlü Ustalar ve Filmleri" programında izleyeceğimiz bu çağdaş sinema klasiği, bir yönetmenin büyük ölçüde otobiyografik özellikler gösteren "kendine bakışı"dır. Coşkulu bir Fellini portresidir.

"Film içinde film." Çevresini saran yakınlarının, karısı, metresi, senaristi ve yapımcısının bunalttığı, tüm sorunlarından kaçıp kurtulmak isteyen film yönetmeni Guido'nun (Marcello Mastroianni) öyküsü, koyu Katolik bir çevrede geçen çocukluk anıları, korkuları, bunalımları, yalanları, hayalleri ve tüm kompleksleriyle kendini olduğu gibi yansıtan bir film olmasını amaçladığı, çevireceği filmin serüveniyle baştan sona kaynaşıyor. "Film içinde film" konusuna, benzeri filmlerden, sözgelimi Truffaut'nun TV'de de gösterilmiş "Güneşte Gece-La Nuit Américaine"inden farklı bir biçimde yaklaşan Fellini, yaratıcı bir yönetmenin eserini meydana getirme aşamasındaki sıkıntılarını içten ve özgün bir biçimde ortaya koyuyor. **Sekiz Buçuk,** Truffaut'nunki gibi bir filmin çekimini değil, bizzat **Sekiz Buçuk**'un çekimini görüntülüyor. Yani "film içinde film" değil de film, burada filmin kendisidir. **Sekiz Buçuk,** izlediğimiz filmin çekimi ve sinir bunalımının eşiğindeki, saplantılarının, düşlerinin tutsağı yönetmeninin kendisi üstünedir. Fellini ile Guido ayrılmaz bir biçimde kaynaşmışlardır. **Sekiz Buçuk,** Fellini'nin kendi geçmişine doğru yaptığı esaslı bir "travelling"tir.

Fellinivari görüntü çılgınlığı. Riminili yönetmen, Gianni Di Venanzo'nun usta kameramanlığı, Nino Rota'nın duygulu müziği eşliğinde, 138 dakika boyunca gözalıcı bir görüntü zenginliği sergiliyor, tıpkı bir sihirbaz gibi izleyiciyi büyülüyor ve sarsıyor. Kuşkusuz, on yıl sonra gerçekleştireceği **Amarcord** gibi bir başyapıt niteliğindeki **Sekiz Buçuk**'ta sanatçıyla eseri, yaşamla biçim, toplumla birey, hayalle gerçek arasındaki ilişkileri sürekli kurcalıyor Fellini. Alışılmış anlamda bir olay örgüsünün yeralmadığı filmde, bir dizi eğlendirici ve "matrak" küçük olaydan bütünlenen coşkun sinema anlatımı, film tekniğine bu 9. eserinde artık iyice "vakıf" olan Fellini'nin ustalığını kanıtlıyor. **Sekiz Buçuk**'ta modern yaşamın "yabancılaştırdığı" bir dünyada, anıların, düşlerin, günahların, düşünce kırıntılarının ve ruhsal durumların denetimsiz fışkırışına, son derece cüretli bir görüntü çılgınlığına dönüşen "bilinç akışı"na, sürgit didikleyen, soruşturan bir "iç monolog"a bırakıyor kendini Fellini. Görüntülerle kurduğu çağrışım

Güzelliğinin doruğundaki Claudia Cardinale

Fellini kamera başında

tekniğiyle yönetmen Guido'nun geçmişine doğru araştırmaya çıkıyor. Seyirciye de "mutluluğun ve gerçeğin" alışılmamış türden aranılması serüveninin peşine düşmek kalıyor. Sık sık geçmişe başvuran "geriye dönüş-flash back"lerden yararlanıyor Fellini, boyuna acayip ve abartılmış fanteziler kuruyor.

Tanrı'nın değil şeytanın yolu. Anne ve kilise saplantısının kemirdiği, ahlaki zayıflıklarından, bencilliklerinden, kendini dünyanın merkezi olarak görmekten rahatsız olan Guido/Fellini'nin dünyasında kadın, her zaman erotik arzuyu temsil ediyor. Claudia Cardinale, Sandra Milo, Barbara Steele, Anouk Aimée ve şişman Edra Gale (Saraghina) gibi Fellini'nin kadın zevkini örnekleyen oyunculardan geçilmeyen filmde, yönetmenin hayali haremindeki dilberler, cazibelerini yitirince "yukarıya postalanıyorlar." ABD'de bulunduğu dönemde, tüm İtalyanların ömürlerini "porno" seyretmekle, mastürbasyonla geçirdiğine inanan Groucho Marx'ın (Arşak Palabıyıkyan) kılavuzluğunda, dillere destan, kişisel pornografi koleksiyonunu zenginleştiren Fellini, **Sekiz Buçuk**'un cinsellik boyutunu oldukça geniş tutuyor. Ve aldığı yoğun Katolik terbiyeyle, yüreği yıllar yılı aşağılık duygularıyla, çeşitli kaygılarla dolan Guido, tabii ki kilisenin gösterdiği iki şıktan, Tanrı'nınkini değil de şeytanın yolunu seçiyor. Çünkü mutluluğu kaplıcalarda rastladığı pırıl pırıl, lekesiz genç bir kızın (Claudia Cardinale) çarpıcı güzelliğinde buluyor.

Sinema bir sirktir! Filmin sonunda yönetmenin yaşamına girmiş herkes, anası, babası, metresi, karısı, kardinalle Saraghina, kaplıcalardaki kız, sevdiği ya da arzuladığı kadınlar, çalışma arkadaşları, bir sirk şamatası içinde el ele tutuşarak "halay" çekiyorlar. Fellini'ye göre çağdaş bir peri masalı olan filmin, masallardaki canavarları temizleyen kahramanları çağrıştıran başkişisi Guido da oyuna katılarak bunalımdan kurtuluyor, dünyaya yeniden pembe gözlüklerle bakıyor. "Mucize" Guido'ya yaşama coşkusunu yeniden kazandırıyor. "Bu şenlikli finaldeki son görüntü, sorumluluktan kaçmayı, çocukluğun duygusallığına sığınmayı simgeleyen beyazlar içinde flüt çalan "çocuk Guido" görüntüsüdür. "Sinema da sirke benzer, katıksız bir teknik, kesinlik ve doğaçlama karışımıdır sirk, tıpkı sinema gibi, yönetmen olmasaydım pekâlâ sirk yöneticisi olabilirdim!" diyen Fellini, kahramanı Guido gibi, film bitince bunalıma girenlerden. Çünkü hep "bıçağın ucunda yaşamayı ve yaratmayı seven" İtalyan sinema ustası film tamamlanınca bir boşluğa düşmüş gibi oluyor ve "Tanrı, eşi, ev, kadınlar, paralar, vergiler, vb." sorunlarla yüz yüze boğuşmak zorunda kalıyor. Kimi Marksist eleştirmenlerce, büyüleme gücüne sahip ama hiçbir zaman pek derinlere inebilmeyi beceremekle, yüzeysel kalmakla eleştirilen Fellini'nin **Sekiz Buçuk**'u, son zamanlarda ekranda izleyeceğimiz en önemli filmlerden biri. Sinema sanatının, film yönetmeninin ne olup ne olmadığına ilişkin soru-cevaplar getiren, sanat eseriyle yaratıcısının ilişkilerine ışık tutan, seyircinin "ağzını bir karış açık bırakmayı" amaçlayan, pek alışık olmadığımız türden öncü nitelikte, üstelik eğlendirici bir film. Genel olarak şaklabanlığı yeğleyen Federico Fellini'nin bu kez ciddiyeti denediği **Sekiz Buçuk**, Fellini sinemasının kilometre taşlarından biri özetle. TRT makasının her zamanki gibi yine çalışması olasılığına karşın, yine de tüm sinemaseverlerin Sekiz Buçuk'u izlemesi hatta video sahiplerinin kaydetmesi gerekiyor...

Sungu ÇAPAN

10 KASIMLAR KALDIRILMALI

Atatürk'ün ölüm gününü yasla anmak mı, doğum gününü coşkuyla kutlamak mı? Yarım asırlık geleneğe karşı beslenen suskun tepkiyi, Erkekçe ortaya çıkard..

SUÇLANAN YAZAR SUÇLUYOR

Sağın ve solun öfkesini çeken Çetin Altan, her iki tarafa da veryansın etti.

KIYAMETE ÇEYREK VAR!

''İnsanlar Tanrı'dan uzaklaştı. Korkunç son çok yakında..'' Yehova Şahitleri İlderinin şaşkınlık yaratacak iddiası.

AFRİKA'YA YARDIMIN PERDE ARKASI

Açlığın, çekirge sürülerinin ve savaşların perişan ettiği Afrika'ya yapılan yardımın bir kısmı da, Türk özel sektörüne akıyor. Nasıl mı?

ÖFKELİ ARAP EV SAHİBİNE KARŞI

Hemen herkesin, kazıklamak için boy hedefi olarak gördüğü Arap turist, kiraladığı evi harp meydanına çevirerek misilleme yapıyor.

NASIL CİNSİYET DEĞİŞTİRDİLER?

Türk sinemasında kadın olan erkekler de var, erkek olan kadın yıldızlar da... Hem de başlarını derde sokmadan. Bunlardan bazıları: Türkan Şoray, Yılmaz Güney, Fatma Girik, Sadri Alışık, Cüneyt Arkın, Fikret Hakan...

ATA'YA AŞIK OLMANIN BEDELİ

Fikriye Hanım, Mustafa Kemal'e 15 yaşında aşık oldu. Yaşadığı sürece de onu büyük bir aşkla sevmeye devam etti. Fakat bir gün...

İSTANBUL'UN EN İYİ 100 RESTORANI

Damak zevklerine güvenilir 100 ünlü, en beğenilen restoranları seçtiler.

TV'DE YARININ KIZLARI

''Yarın Artık Bugündür'' adlı televizyon dizisinin güzel oyuncuları, Erkekçe'ye konuk oldular. Harika fotoğraflarıyla, Yasemin Koşal ve Sevtap Parman

SPOR BÖLÜMÜ

OFLAS MI İFLAS MI?

Hakem rezaletleri, şike iddiaları 230 takımlık lig kargaşası ve bütün bunları seyirci gibi izleyen bir Futbol Federasyonu Başkanı: Erdenay Oflas...

LUKOVCAN KAN AĞLIYOR

''Türkiye'de hayat çok pahalı. Geçinmem için ayda 500 bin lira kazanmam lazım. Takım maç kazanamazsa transfer paramdan yiyorum.'' Yugoslav kaleciyle yapılan ilk röportaj...

NEREYE FENERBAHÇE?..

Semih Bayülken'in perde arkasından yönettiği takım niye kötüye gidiyor? Pahalı transfer niçin bekleneni vermedi? Semih Bayülken'in gücü nereden geliyor?

Kuşe kâğıda basılmış FENERBAHÇE posteri

Çağdaş insanın dergisi

ERKEKÇE

Erkekçe her şeyi yazmaz.
Ama yazdığı her şeyi okutur.

Bilsak'ta kış

Geçtiğimiz yıllarda bir bilim, sanat, kültür platformu oluşturmak amacıyla kurulan BİLSAK, giderek binasının dışına taşan etkinlikleriyle kültürel bir odak olma yolunda.

"Ben bir ütopistim. Endişelenmeyin." Herald Tribune'de çıkan haberin son cümlesini oluşturan bu sözcükler, belki de Mustafa Kemal Ağaoğlu'nun en azından bir kısmını gerçekleştirebildiği ütopyasının Türkiye'de taşıdığı anlamı belirtiyordu.

Sorunun anahtarı " endişelenmeyin" önerisinin altında yatıyordu. Hiçbir desteğe sahip olmayan, bazı harcamaları gün geçtikçe tahammül edilebilir sınırların ötesine taşan bir kurumun durumunu soranlara ancak bu cevap verilebilirdi. "Endişelenmeyin gittiği yere kadar..."

Herald Tribune, Ağaoğlu'nun açıklamalarına dayanarak, BİLSAK'ın karşı karşıya olduğu mali problemleri ve bağımsızlık savaşını, sayfalarında geniş yer vererek anlatıyordu. Ama eksik kalan en önemli şey, madalyonun öbür yüzü, yani BİLSAK'ın İstanbul'da giderek artan etkinlikleri ve bu artışa bağlı olarak şiddetle yükselen talepti. İşte bu sorunu, yani artan talebe karşın BİLSAK'ın bazı faaliyetlerinin bir türlü mali dengesinin sağlanamamasını ve yeni girişimlerini binbir zorlukla sürdürmeye çalışmasını Ağaoğlu şöyle açıklıyordu: "Özal devlete **baba** diyen devletten dayak yer demişti. Bu, tüm kültürümüze sinmiş bir anlayışa işaret ediyor. Kültürel etkinliklerimiz paralı olduğu zaman, izleyiciler kültürel hizmetler paralı olamaz derler. En azından bir istektir bu ve devlet baba mantığının bir uzantısıdır. Burada, devletin parasız olarak sunduğu kültürel hizmetlerde kendi ideolojisini yeniden üretmekten başka bir şey yapmadığı unutuluyor. Biz şimdiye kadar hiçbir resmi merciden yardım almadık ve istemedik. Bağımsızlığımızı da böylelikle koruyabiliyoruz. Ama etkinliklerimizi sürdürebilmek için mali kaynaklara ihtiyacımız var. Bu kaynak nasıl sağlanacak? Ancak kültürel hizmetlerin 'meta'laşmasıyla. Bu bilinç yerleşmediği ve kültürel üretim 'meta'laşmadıkça bizim kültürümüz güdümlü kalacaktır. Biz bu anlayışla hareket ediyoruz ama krizdeyiz.

İlk "kültür kurumu." Tüm güçlüklere karşın, Türkiye'de özel bir kültür kurumu caz festivallerinden sempozyumlara, bilgisayar kurslarından Dolmabahçe kültür gezilerine, resim çalışmalarına kadar bir binanın içine hapsolunmuşluğu aşmaya çalışıyor. BİLSAK bu çalışmalarıyla ne kadar başarılı oldu? Bu yoruma açık. Ama İstanbul'da kapsamlı bir kültürel platform olma çabalarını hâlâ sürdürüyor. Kış programının ilk etkinlikleri geçtiğimiz günlerde başladı.

Ağırlıklı olarak dizi konferanslar ve seminerlerden oluşan program şu öğelerden oluşuyor; İnsan Hakları Semineri, Feminist Rönesanstan Sonra Kültür ve Sanat Konferansları, Sosyalizmin Güncel Sorunları Semineri, Kadın Açısından Siyaset, Radikal Parti Kurmak İsteyenler Ne Diyorlar? Konferanslar kasım ayı içinde ve kış boyunca izlenebilir.

Şimdiye kadar iki kez düzenlenen caz festivalleri bu kış boyunca CazCenter'da 15 günde bir değişecek yabancı gruplarla farklı bir düzlemde sürdürülecek. Ayrıca, BİLSAK bu yıl konser salonunu tüm amatör ve yarı-amatör müzik gruplarına açıyor.

Haftada bir BİLSAK Genel Merkezi'nde tekrarlanacak "Sanat Pazarı" ise çeşitli el sanatları ile uğraşan sanatçıları, konuyla ilgilenenlerle karşılaştırmak amacını taşıyor. Ayrıca geçtiğimiz yıl boyunca

Ağaoğlu: "Talebin belirsizliği büyük projelerin riskini üstlenmemizi imkânsız kılıyor."

söyleşilerini sürdüren Fatih Özgüven bu etkinliği farklı bir boyutta sürdürecek: Ayda bir kez videoda göstereceği bir film üstüne konuşacak.

"Başlangıçta bir tasavvur vardı." "Belki de mutluluk veren bir tasavvurdu. Yer yer hayallerle süslenmiş bir tasavvur. Bugün bunun ütopya olduğunu anladım. Bütünlük sağlanamadı, tüm toplumu kaplayan parçalanmışlık buraya da sızdı." Tam anlamıyla amaçlarına ulaşamamakla birlikte artık BİLSAK'ın önemli bir kültürel merkez olduğunu kabul etmemek mümkün değil. Giderek artan talep belki de BİLSAK ve benzeri kurumların kendi yağıyla kavrulabilmesini sağlayabilir. Bu sorunun cevabı önümüzdeki günlerde, yıllarda ortaya çıkacak●

Gözükara sinemacı

Sinemacı Miguel Littin Şili'de "illegal" gerçekleştirdiği film çekimini ünlü yazar Gabriel Garcia Marquez'e anlattı. "Littin'in Şili'deki Gizli Serüveni" adlı kitap, çok satarlar arasına girdi.

"Plaza de Armas'ta her taş, her ağaç, her şey beni çocukluğuma geri götürüyordu. Bir sıraya oturup birkaç fotoğraf çekmeye koyuldum. Ortalık okula giden çocukların cıvıltısıyla dolmuştu. Kimisi gelip poz veriyor, kimisi de elleriyle objektifi kapatıyordu. İçlerinden birisi yanıma gelip oturdu, elimdeki kameraya bakıp sordu: "Makineniz, Şili'nin geleceğini de çeker mi?"

Miguel Littin, diktatörlüğün 12. yılında, küçük çocukların bile bugünü değil, yarını düşünerek yaşadıkları gerçeği karşısında çok sarsılmıştı. Başkent Santiago'da Silahlı Kuvvetler Meydanı'nda çevreye alıcı gözlerle bakan, arada bir de aptal turist görünümüyle, olur olmaz şeylerin fotoğrafını çeken, şık giysili bu adam kimdi? Darbeden bu yana Avrupa'da yaşayan ünlü yönetmen Littin, çok az sinemacının becerebileceği bir şeyi yapmıştı. Geçen yıl Şili'ye gizlice girmiş, yönetimindeki üç ayrı çekim grubuyla "genel durum"u görüntülemiş ve ülkesinden geldiği gibi ayrılmıştı.

Türk sinemaseverlerin, Sinema Günleri 86'da "Alsino ve Kondor" filminden tanıdıkları Miguel Littin, Şili'de geçirdiği günleri, ünlü yazar Gabriel Garcia Marquez'e anlattı. 18 saatlik söyleşinin bant çözümünden oluşan "Littin'in Şili'deki Gizli Serüveni" adlı kitap, filmden de ilginç bulundu ve çoksatarlar arasına girdi.

Bir reklam filmi için. Geçen yıl yurtdışındaki sürgünlerin kara listeye alınan ve dönmeleri kesinlikle yasaklananlar arasında yer aldığını öğrenen Littin'in kafası bozuldu. Elini kolunu sallaya sallaya ülkesine girecek ve yöneticilerin dudağını uçuklatacak bir iş yapacaktı. Önce Uruguaylı bir işadamı kimliği edindi. Ama ta geçmişinde kalmış köylülüğünden gelen gırtlaktan konuşma alışkanlığını bastırıncaya kadar akla karayı seçti. Psikologlardan yeni davranış dersleri aldı, halini tavrını bir işadamına benzetti. Tabii, uzun saçlarını ve çok sevdiği sakallarını da kesti ve göbeğini eritti. Şili yetkililerine, yeni çıkan bir parfümün reklam filminin yapımcısı olduğunu bildirdi ve kolayca vize aldı. Yönetiminde üç grup daha vardı: Fransızlar kuzeyde ekolojik sorunlarla, Hollandalılar deprem fayıyla, İtalyanlar ise Santiago'da italyan azınlıkla ilgili belgesel çekecekleri gerekçesiyle izin koparmayı başardılar. Oysa hepsi geçen 12 yılın halkın belleğine ve yaşamına kazıdıklarını su yüzüne çıkartmayı amaçlamışlardı. Çabaları sonunda ortaya "Acta General de Chile" (Şili'de Genel Durum) adı verilen, dört saatlik bir TV belgeseli ve iki saatlık bir sinema filmi çıktı. Venedik Festivali'nde özel ödül alan ve yakında dünya sinemalarında gösterime girecek film, politik mesajlar içermiyor ama görüntüleriyle izleyenlere, vicdanla-

Miguel Littin, kamerasıyla halkının belleğini soruşturdu.

rıyla başbaşa bırakılmanın burukluğunu yaşatıyordu.

Littin anlatıyor. "İlk önceleri caddelerdeki canlılık, kıpır kıpır bir yaşam beni şaşırttı. Geri dönmeyi bile düşündüm. 41.000 ölünün üzerinden geçerek kurulmuş, her türlü özgürlük çığlığının boğulduğu ülke bu muydu? Ama dikkatle baktığımda Latin gürültücülüğünün yerini, duygularını dışa vurmayan, alçak sesle konuşan insanların aldığını gördüm."

"Çalışmalarım sırasında polisin orada olduğumu öğrenmesi için sürüyle neden vardı, ama hepsinden sıyırdım. Birçok Şilili çekimleri yönlendirenin ben Miguel Littin olduğunu fark etmişti. Özellikle halk arasında Uruguay aksanıyla konuşmayı unuttuğum zamanlarda..." diyordu, Littin. "Ama bir subaydan ordu içindeki muhalefetle ilgili bilgi almaya kalkıştığımda, istihbarat benden kuşkulandı." Parfümünü bırakmış, rejimin pis kokusuyla uğraşmaya başlamıştı! Yapılacak iş dışarı çıkmaktı. "Frankie'yle birlikte havaalanına gittik, bir güzel öpüşüp kucaklaştık. Tam bir veda showuydu olup bitenler. Böylece ülke dışına çıkarken adlarımızı listeye yazdırmış oluyorduk. Polis bizi aradığında artık Şili'de olmadığımızı düşünecekti. Sonra yeniden Arjantin sınırından içeri girdik. Bu kez yolunmuş kaşlarımla, iyice kelleştirilmiş kafam ve kalın camlı gözlüklerimle iyice tanınmaz haldeydim. İşe bakın ki, sınır polisi yüzüme bakmadı ama valizlerimi didik didik etti. Bitirdiğim Gitanes paketlerinin kâğıtlarına iki ay boyunca filmin gidişi ve gördüklerim hakkında notlar almıştım. Polise 'içi boş sigara paketleri' derken yüreğim ağzıma gelmişti. İnanmadılar, hatta kargacık burgacık yazıları deşifre etmeye kalkıştılar. ' Şiir karalamaları işte, isterseniz alabilirsiniz' dediğimi anımsıyorum. Şiire saygılarından mı nedir, serbest bıraktıkları gibi, Littin'in valizlerini toplamasına da yardım etmişlerdi."

Bu cesur sinemacının başına, Şili'deyken epeyce matrak terslikler de gelmişti. Bir keresinde röportaj yapmak üzere buluşacağı kimseyi bekliyordu. Bir mavi Renault 12'yle gelip onu alacaktı. Los Leones caddesinin kalabalık bir köşesinde beklerken, tam zamanında gelen arabayı gördü ve içine atladı. "Arka koltuğa yerleştiğimde, değerli mücevherler takmış takıştırmış, geçkin yaşına karşın hâlâ güzel bir kadınla yan yana olduğumu fark ettim. Üzerinde arabanın değerini kat kat aşan pembe mink kürkünü gördüğümde, aklım başıma geldi. Önceden bildirilen işaretin arabada olup olmadığına bakmaksızın içine atlamış ve halt etmiştim. Yine de parolayı söyledim. 'Bu saatte nereden şemsiye alabilirim?' Üniformalı şoför sertçe dönüp 'defol yoksa polis çağırırım' diye bağırdığında mideme müthiş bir kramp girdi. Ağzımdan 'özür dilerim, yanlış arabaya binmişim' türünden sözler çıktı. O anda eski havalı oturuşuna yeniden kavuşan hanımefendi kolumu tuttu ve şoförüne Paris mağazasına götürmesini emretti. Çaresiz mağazanın önünde indim..."

Anımsamanın tarihi. Halk Allende'yi geçen bunca yıla karşın

Pinochet, geçmişi ne unutturabildi, ne de unutabildi.

unutmamıştı. Film ekibindekiler, halka ülkelerindeki devlet başkanı hakkında soru sorduklarında yalnızca "Allende" yanıtını alıyorlardı. Sanki Şili'nin gelmiş geçmiş tek başkanı vardı: Salvador Allende. "El Prisedente" (Başkan) diye söz ettikleri Allende'nin, Valparaiso'daki mezarını kutsal bir hac yerine çevirmişlerdi. Tam da bu noktada, Littin, Pinochet'nin en ağır yenilgisini görüyordu. Askeri rejim gençliği depolitize etmeyi, eskiyi unutturmayı başaramamıştı. Allende zamanında sokaklarda saklambaç oynayan dünün çocukları, bugünün gençleri mezarını çiçeklerle süslüyorlardı. Ortada siyaset yoktu, partiler yoktu, tarih kitaplarının anlattığı unutuşun tarihiydi, yurttaşlık bilgisi derslerinde çocuklara anıların nasıl gömüleceği öğretiliyor ama onlar inatla anımsamayı sürdürüyorlardı. Halkın belleğini silmeyi becerememişlerdi.

Littin, ekip arkadaşlarıyla birlikte, diktatörlük altındaki Şili'nin bir portresini çıkarmıştı. Ama Madrid Havaalanı'ndan onu ülkesine uğurlayan yakınlarının sözleri de hep kulaklarında çınlamıştı: "Asıl önemlisi Pinochet'yi çok uzun bir eşek kuyruğunda sallandırmak!" Şili serüvenini anlattığı kitabını Şili'de yayınlamayı tasarlayan Analisis dergisinin yayıncısının başına geleni de aklından çıkaramayacaktı. Geçen Eylül'de Pinochet'ye yapılan suikastın gecesinde derginin yayıncısı Jose Tapia kaçırılmış ve daha sonra cesedi bulunmuştu. "Sürgünde olan yalnızca bizler değiliz" diyordu Littin, "Şili halkı da sürgünde aslında, çünkü ülkeleri işgal edilmiş"●

Darbenin yıldönümlerinde, iktidar sertliğe sığınıyor.

Güreşçiler birbirine girmiş, hakem şaşkın. Ama video her şeyi aydınlatacak...

FUTBOL / HAKEMLERİN YENİ RAKİBİ

"Video'ya gözlük"

Teknik daha da gelişirse, artık maçlarda hakemler için kullanılan "galiz deyimler" video aygıtının da cinselliğini belirleyecek...!

Maçın uzatma bölümüydü... İngiliz Hurst, beraberliği bozan üçüncü golü Alman ağlarına gönderiyordu... Ama, top ağlara gitmemiş, kale çizgisine vurup uzaklaşmıştı... Hakem golü vermişti. Daha sonra, gol müydü, değil miydi tartışmaları günlerce sürecekti. Ama Boby Moore'un ayağından bir gol daha kazanan İngilizler, 1966 Dünya Kupası'nı kraliçelerinin ellerinden almayı başarıyorlardı.

Ne var ki, tam 20 yıl sonra, 1986 Dünya Kupası'nda İngilizler, "bacaksız" Maradona'nın kalelerine golü kafayla değil elle attığını, hakeme bir türlü anlatamıyor ve kupadan eleniyorlardı. Ancak, bu kez Meksika televizyonunun bütün dünyaya naklen yayınladığı videoyavaş çekim tekrarları, stattaki "enayiler", yani seyirciler, oyuncular ve hakemler dışında herkes tarafından seyrediliyordu. Maradona'nın, para ödeyip maç seyretmeye gelen seyircileri ve hakemleri nasıl uyuttuğunu cümle alem görmüştü. Hakemler de, o sırada bir videoyavaş çekimiyle pozisyonu yeniden izleme olanağı bulsalardı, Arjantin şampiyonluğa uzanabilir miydi? Ya 1966'nın İngiltere'si...?

Konu, artık bizde de önem kazanıyordu. Geçtiğimiz haftanın lig maçlarının ertesinde, tartışmalı pozisyonlar için spor basını şu başlıkları atmıştı: "Hakemler Can Yakıyor", "Hakemlerin Günah Haftası!" Derwall de geri kalmamış, "Bazı hakemler kişiliksiz!" diye "tatlı-sert" bir demeç vermişti.

Peki, zavallı hakemler ne yapsın? Gazeteciler maç oynanırken herkes gibi, bir güzel "uyuyabiliyor", ama sonra pozisyonları tekrar tekrar izleyip bir değerlendirme yapabiliyorlardı. Dava hakkaniyet davasıysa, niçin hakemlere de eşit silahlar sağlanmasındı? Neden onlar da video replay'dan yararlanmasınlardı ?

İşin ilginç yanı, ABD'de Amerikan futbolu maçlarında hakemler, o karmançormanlığı bu yöntemle çözmeye çalışıyorlardı. Nasıl mı? Statta yüksekçe bir yere yerleştirilen bir "video hakem", iki kamera ve iki ekrandan sağlanan görüntülerle olaya anında el koyuyordu. Eğer yavaş tekrarlar kesin bir görüş sağlıyorsa, sahadaki hakeme müdahale ediliyordu. Bugüne kadar yapılan 84 maçta 12000 replay

pozisyonu izlenmişti. Bunlardan 127 tanesi incelenmiş ve 28 değiştirme kararı verilmişti.

Ama konuya yakın ve farklı düşüncede olanlar da vardı. Hepsinden önce, sahadaki büyük ekran görüntüleri seyircileri büyülüyordu.Bir hakem öfkeyle, "Eskiden ellerini kaldırıp Tanrı'ya yalvaran 70000 zibidi ve sahadaki 22 azgın adam, şimdi her pozisyonda "Teekrar... Teeekrar" diye hırlamaya başlıyorlar" diyordu. Hakemlere küfür etmekten büyük haz alan seyirciler ise bu zevkin ellerinden alınmasına bozuluyorlardı.

Kimileri bütün bunların, teknolojiye ayak uydurmak anlamına geldiğinde ısrarlıyken, birçokları da "takdir"e dayanan kararların video ile düzeltilemeyeceğini savunuyorlardı. Onlara göre video ancak çizgiye basmak türünden pozisyonları aydınlatabilirdi. "Teori mükemmel, uygulama berbat" diyenler de vardı. Sözgelimi, video makinesi arıza yaptığında ne olacaktı? Kameraman yetersiz ya da görüntü yönetmeniyle iletişimi bozuk olduğunda ne yapılabilirdi? Aşağıdaki hakem "insan hatası" yapardı da, tepedeki hakem niye yapmasındı? Bir oyuncu "İnsan hatası yerden yere vurulacak bir şey değil, hata olmasa ne goller olurdu, ne de heyecan!.." diyordu.

Konu hâlâ açıklığa kavuşmuş değildi ama, ülkemizde böyle bir uygulamada, seyircilerin videoların da "homoseksüelliğini" iddia edeceklerinden korkulabilirdi. Üstelik dikkat edilmesi gereken bir nokta, bugüne kadar ABD'de video yoluyla değiştirilen kararların hiçbirinin maçın sonucunu etkilememiş olmasıydı. Yani olan video aygıtın "cinsiyetine" olacaktı! ●

Bu karışıklığı bazen video da çözemiyor.

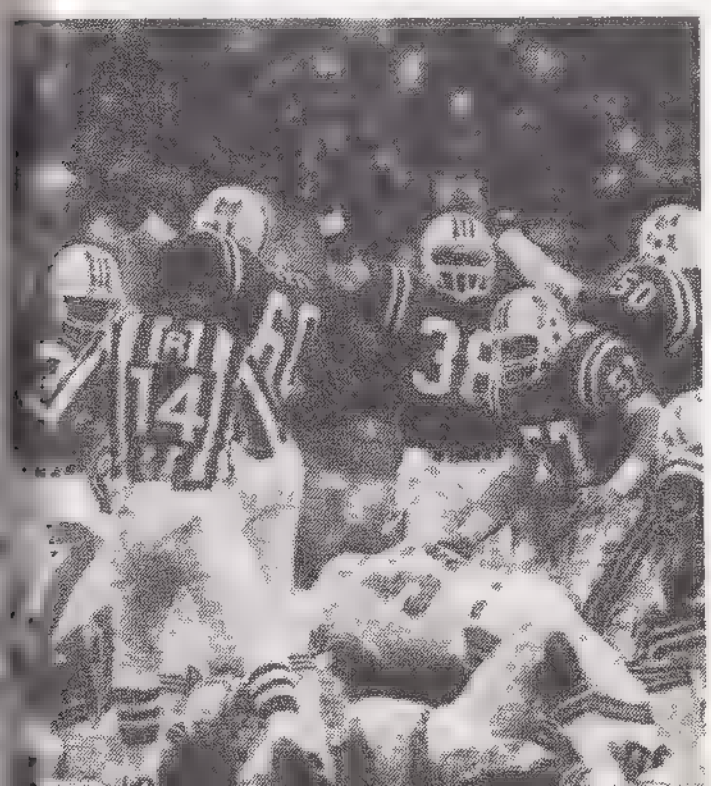

Gerçek hezimet!..

Geceyarısının da ötesinde beklemişsiniz... Saat bir olmuş. Meksika'dan yapılacak Dünya Kupası final maçını izlemeye hazırsınız artık.. TRT Televizyonu son haberlerini de bitiriyor, Meksika'ya bağlanıyor ve karşınızda Halit Kıvanç ile bendeniz..

Kıvanç "Sayın Uluç" diyor, "Sizce Türk futbolunun bugünkü halinin sebepleri nelerdir.."

..Ve ben başlıyorum ahkâm kesmeğe..

Böyle bir şey olsa, herhalde Kıvanç'ın da, benim de yedi ceddimi mezardan fırlatırdınız, üstelik haklı da olurdunuz..

★ ★ ★

Seyirciye saygısızlığı artık gelenek haline getiren TRT, geçen hafta salı gecesi işte bu cinayeti de işledi.. Gece yarısından da sonraya kadar oturup, Dünya Güreş Şampiyonası finallerini izlemek isteyen seyircinin karşısına, TRT'nin gecenin o saatinde millete dinletmeye kalktığı, açık oturum bozması program çıktı..

Seyircisini bu kadar hiçe sayan, verdiği sözlere bu kadar ihanet eden, yayıncılık ilkelerini bu kadar bilmeyen bu kurumu kime şikâyet edeceğimizi şaşırdık.. Acaba Mesut Yılmaz'ın yerine, TRT "Bakan"ı olan Hasan Celal Güzel, TRT Genel Müdürü Tuncay Toskay'a bizim yerimize sorar mı, gece yarısı saat 01.00'de, Türk güreşinin sorunları üzerine ahkâm kesmeleri kim dinler, bunun kime yararı olur?. Gene sorar mı, Dünya Güreş Şampiyonası finalleri sözü üzerine 01.00'e kadar uykusuz bırakılan güreşseverler ile alay etmenin bedeli nedir?.

★ ★ ★

TRT muhabiri o gece önüne gelene soruyordu. Türk güreşi, niye o halde diye.. TRT bu halde olunca, artık o soruya yanıt aramanın gereği var mı?..

Güreşimiz hep gece yarısı baskınları, kapalı kapılar ardında çözüm aramalar, onun bunun yakını, ahbabı diye yapılan atamalar yüzünden batmıyor mu?. Şu işleri bir kere aydınlığa getirmeyi denesek ya?.

★ ★ ★

Güreşteki gerçek hezimet, Dünya Şampiyonası'nda alınan "O" puan değildir. Spordur.. Sıfır da olur.. 40 da.. Hezimet, gerçek hezimet, Tahsin Albayrak gibi bir adamın Güreş Federasyonu Başkanı olabilmesi ve bu makamda kalabilmesi. Tahsin Albayrak yüzünden, bu ülkenin en büyük güreş kulübü Simtel, şubeyi kapamıştır.

Tahsin Albayrak yüzünden, bu ülkenin en büyük şampiyonları minder dışına atılmışlardır.

Tahsin Albayrak yüzünden, bu ülkenin en büyük iki uluslararası güreş turnuvası, Yaşar Doğu ve Vehbi Emre, adam gibi tek konuk takım gelmeden yapılmış ve fiyasko ile sonuçlanmıştır.

Tahsin Albayrak yüzünden, Türkiye'nin dünyada gözü kapalı dostu iki ülkeden biri Bangladeş'in temsilcisi, FİLA seçimlerinde Türkiye aleyhine kulis yapmıştır.

Tahsin Albayrak yüzünden Türkiye, bir Dünya Serbest Güreş Şampiyonası'na gönderecek 10 adam bulamamıştır.

.. Ve bu Tahsin Albayrak, Bakan Metin Emiroğlu'nun askerde iken kumandanı diye Güreş Federasyonu Başkanı olabilmiştir. Birbirini izleyen bunca skandala rağmen de görevinde bırakılmıştır.

★ ★ ★

Tahsin Albayrak, Kemal Oktay'ın FİLA üyeliğine adaylığını geri çekmesi üzerine "Şimdi ne olacak" diyen gazetecilere "Hıncal Uluç'u aday göstereceğim. Tabii seçilemeyecek, böylece onu rezil edeceğim" diyebilecek tıynette ve seviyede bir adamdır.

★ ★ ★

Vehbi Emre.. Seyfi Cenap Berksoy.. Mehmet Akzambak.. Zeki Avralıoğlu.. Turan Yavçan..

.. Ve de Tahsin Albayrak..

Metin Emiroğlu, nerden nereye gelindiğinin farkında mıdır?.

★ ★ ★

Dünya Serbest Güreş Şampiyonası'nda sıfır puan alınması hezimet değil, bir spor olayıdır.

Asıl hezimet, Tahsin Albayraklar'ın Türk güreşinin başına geçirilmesidir. Asıl hezimet, Tahsin Albayraklar'dan federasyon başkanı yapabilen Metin Emiroğlular'ın bu ülkede spor bakanı olabilmesidir.. Turgut Özal Metin Emiroğlu'nu görevde bırakmıştır. Metin Emiroğlu da Tahsin Alabayrak'ı bırakacaktır..

.. Ve hezimetler devam edip gidecektir!.

Hıncal ULUÇ

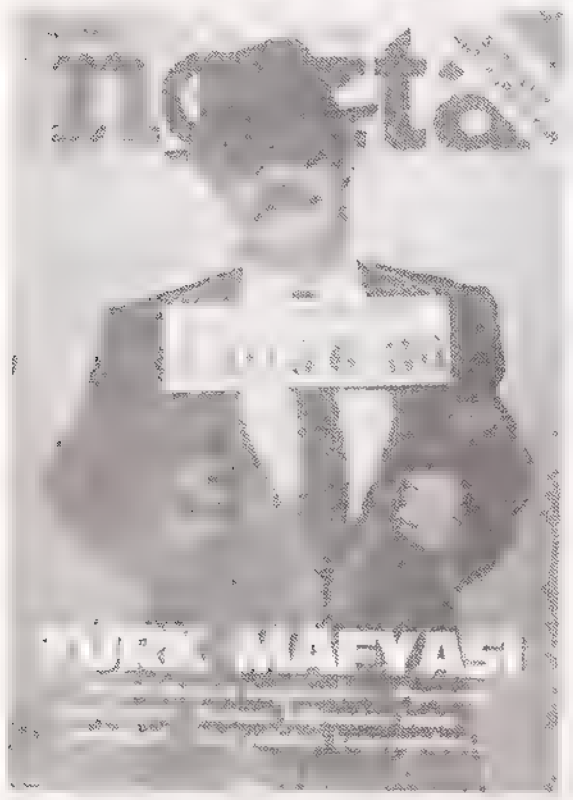

Bizim Mafiamız iyidir!

Hani Türk Mafiasının kökü kazınmıştı? Hani her şey kontrol altındaydı? Huzur ve güven ortamının sağlanması için gençlerin ve bazı politikacıların ve bir de artık herkesin adını bildiği birkaç 'baba'nın cezaevlerine atılması demek ki yetmiyormuş. Demek ki gümrük kapılarının ithalata sonuna kadar açılması, kaçakçılığı önlemekte kâfi değilmiş. Türkiye'de insanların Mafiavari işlere meyletmeleri için yeterli "kültürel zemin" vardı ve böyle giderse varolmaya da devam edecek. Daha önemlisi ülkenin bir türlü düze çıkamayan ekonomisi bile başlıbaşına bazı insanların karanlık işlerden medet ummalarına yetiyor da, artıyor bile. **Nokta**'nın son kapağı bütün bunları bir kez daha gün ışığına çıkarttı.

Fehmi Kargıcı-ANKARA

Yine kazandık

Eurovision Şarkı Yarışması'nda derece alamadık diye üzülmeyin değerli vatandaşlar. Çok muhterem büyüklerimiz bunun da yolunu buldu. Kemal Sunal bir filminde dövmek için adam kiralıyordu. Artık biz de kazanmak için yarışma kiralıyoruz. İnanın onun kadar güldürdük kendimize. Türkiye Antalya'daki yarışmada hiç umulmadık şekilde puan topladı. Zihinler soru işaretleriyle doldu. Örneğin önceleri, yüksek puanlarla birinci durumda bulunan Portekiz belli bir noktadan sonra puan alamadı!

Ümit Uysal-ANTALYA

Laiklik sorunu

"Müslümanlaşıyoruz" kapağıyla sunduğunuz **Nokta**'yı büyük bir iştahla açtım ama yazıların çoğunun karalanmış olduğunu görünce yeterince yararlanamadım. Şu kadarını belirtmek isterim ki; müftü, aydın, veya sıradan insan da olsa, hâlâ gericilikle dindarlığı birbirinden bir türlü ayıramamalarına üzüldüm. Avrupa'da rayına oturmuş, bizde ise belki de en çok tartışılan ve nedense gerçek çehresine döndürülemeyen laiklik ise bu dalın acı tarafını oluşturur. Kanaatime göre Müslüman olanın, bir daha Müslümanlaşmasına gerek yoktur. Dininin emirlerini yerine getirenin ise horlanması ya da ayıplanması ise ayıbın ayıbı.

Nursin Ünalan-MEKKE

Zaten Müslümanız?

"Müslümanlaşıyoruz" başlığıyla yayınladığınız yazıyı okuduktan sonra, hemen aklıma nüfus cüzdanım geldi. Bir yerinde, herkes bilir "Dini: İslam" diye yazar. Dergiyi okuyan da, Türkiye'yi Yahudi, Hıristiyan veya Hindu ülkesi sanacak. Yazınızda aşırı dincilikten şikâyetçisiniz ve anketinize göre bunun oranı yüzde 7. Bence abartılacak bir rakam değil. Şeriat düzenini isteyenleri tabii ki tasvip etmiyoruz. Ama yetişme çağındaki bir çocuğun dinini, kitabını, peygamberini öğrenmesini irtica havalarına sokmaya hiç gerek yok. "Şeriat artarsa" diye soracağınıza, ülkedeki ahlakın yozlaşmasından, bölücülerin çirkin oyunlarından bahsetseniz galiba daha iyi olur.

Ömer Gökdemir-ADAPAZARI

Neden dinlerini öğrenmesinler!

Katsayı neden düşük?

Memur maaş katsayısı 1987 için 66 olarak saptandı. Geçen yıla nazaran dört puanlık yetersiz bir fark. Nedeni 6 yıl içinde enflasyon düzeyinin yüzde 20 şeklinde hedeflenmiş olması. Şimdiye kadar tutmadığı gibi, ya enflasyon hızı yüzde 20'nin üzerinde kalırsa ne olacak? Hiçbir şey. Sadece büyük bir memur kitlesi daha çok ezilecek, zorlanacak, sıkıntı çekecek. Amaç bu zaten: Türkiye'de işgücünü ucuz kılmak. Şimdiye değin böyleydi, yine öyle devam edecek... Sayın Başbakan işte bu yüzden ikide bir yabancı sermayeye çağrı çıkartıyor.

Münif Akmanoğlu-ANKARA

Aşk'ın "ayın"ı...

Yapımcısının da, "ceride"sinin de adını ilk kez duyduğum yayın organında "ifşa edilen cehaletimi" derginizin 42. sayısında ibretle okudum. Derginizin basında yer alan ilanlarında yer alan, "Ferit Edgü'nün Türkçe yanlışları" ibaresi ve yayımlanan yazıda yer alan "okuyucuları kandırma" suçlamasının temelinde yatan tek yanlış, AŞK sözcüğünün Arapçada "elif" değil "ayın" harfiyle yazılıyor oluşudur. (Keşke hepimizin, bu satırların yazarı dahil, yanlışları, bilgisizliği bir harfle sınırlanabilse!) Söz konusu yanlış ve cehalet elif/ayın harfleriyle sınırlı kaldığına göre, derginizin ilanlarında yer alan "Türkçe yanlışını" düzeltmem gerekiyor: Aşk sözcüğünün ayınla değil, elifle yazıldığını söylemem, bir Türkçe yanlışı değil, Arapça yanlışıdır. Tüm yazarların, günlük, haftalık, aylık yayın organlarının yöneticilerinin, kitap yayımcılarının bildiği gibi, bu tür yanlışların (yinelenmediklerinde) bin bir nedeni olabilir: Dikkatsizlik, dalgınlık, lapsus, dizgi ya da düzeltmen yanlışları gibi. Bunlara, yazınsal bir metin söz konusu olduğunda, yazarın bilerek

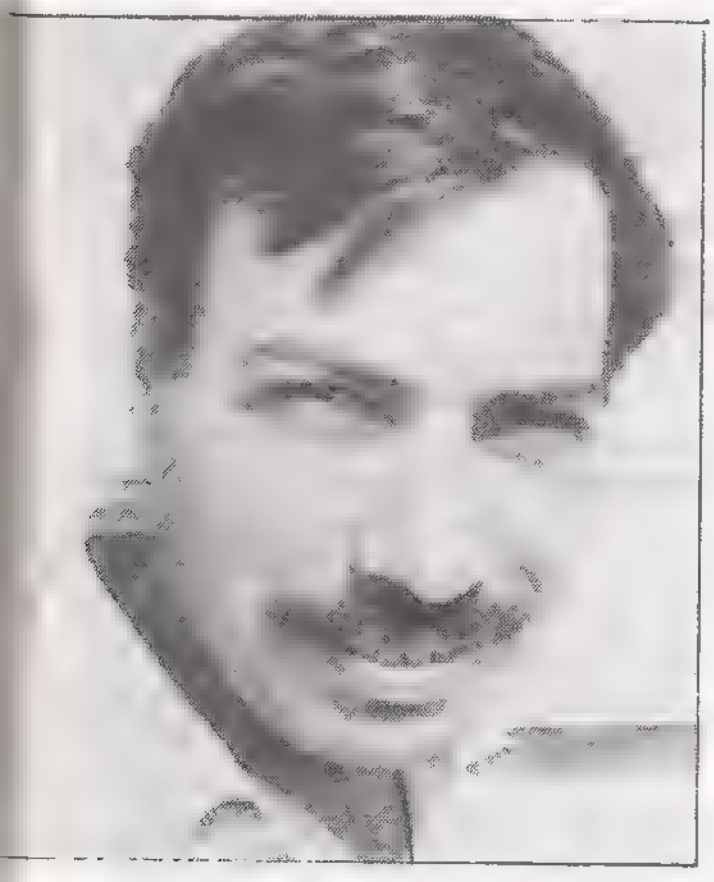

Ferit Edgu, eleştiride iyi niyet istiyor

yaptığı ''yanlışları'' de ekleyebiliriz. ''Aşk'' sözcüğünün, elifbanın, elif değil, ayın harfiyle yazıldığını ''ifşa eden'' ''Aşk''ı elif'le yazarak okuru ''kandırdığımı'' ileri süren musahhih ya da yazar, hiçbir zaman görmediği Hat Sanatı koleksiyonumla henüz yayımlanmamış Hat Sanatı üzerine kitabımdan söz etmek yerine, 1978 yılında yayımlanmış ''Ah Min-el Aşk'' adlı kitabımın yalnızca kapağına göz atmayı yeğleseydi, AH'ın elifiyle, gözü yaşlı ''Aşk''ın ayın'ını görür ve ''Borges'le bir düşte'' yapmış olduğum yanlışın yukarda sıraladığım yanlışlardan hangisine girdiğini kolaylıkla anlayabilirdi. Ama bu, kuşkusuz bir iyiniyeti gerektirirdi.

İyiniyet ise, öyle görülüyor ki, günümüz Türkiye'sinde özellikle aydınlar arasında mumla aranan bir nitelik oldu.

Ferit Edgü-İSTANBUL

Okuyucu Mektupları için adres

Nokta Dergisi Okur Mektupları Gelişim Yayınları

Levent / İSTANBUL

ABONE KOŞULLARI

Yurt içi
6 aylık: 11.000 TL.
1 yıllık 21.500 TL.
Abone bedellerinin 128 139 no'lu Nokta Süreli Yayınlar A.Ş. posta çeki hesabına yatırılmasını rica ederiz.

Yurt dışı
(Yıllık-uçak postasıyla)
Avrupa ve Ortadoğu: 65 ABD Doları
ABD ve Uzakdoğu: 108 ABD Doları
Abone bedellerinin Yapı ve Kredi Bankası Nişantaşı Şubesi 615 147/6 no'lu hesaba transferini rica ederiz

Eksik sayılar için adres:
Klodfarer Caddesi No 25,
Cağaloğlu-İstanbul Tel: 527 74 64

Kıbrıs fiyatı: 600 TL.
Almanya fiyatı: DM. 4.00

Aşıcıoğlu'nun açıklaması

Derginizin 42. sayısındaki ''TÜRK MAFYASI'' konulu yazıda İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 55 sayılı bildirisi ile ilgili olarak ismimden bahsedilmekte bu arada yeraltı dünyasıyla ve çeşitli olaylarla ilgime değinilmektedir.

Olayın belgelerle kanıtlayacağım seyri şu şekilde olmuştur: Derginizde de bahsedildiği gibi her ne kadar 55 sayılı bildiride ismim geçmiş ve Sıkıyönetim Komutanlığına başvurmam istenmiş ise de hakkımda ne o zaman ne de şimdiye kadar hiçbir soruşturma yapılmamıştır. Benim nüfus kütüğündeki adım Haşim Göksel Aşıcıoğlu'dur. İsim değiştirip başka isim kullanmış değilim. Aile içinde ve çevremde yıllarca önce vefat eden ağabeyim Suphi'nin adıyla da anılırım. Bu durumu dikkate alarak her iki ismi de zikretmek suretiyle 1982 yılı Şubat ayında İstanbul Sıkıyönetim Savcılığına başvurdum ve hakkımda yapılmış ve yapılmakta bulunan hiçbir soruşturma bulunmadığı yolunda belge aldım. Bu durum 55 sayılı bildiride ismimin yer almasının sadece sonuçta asılsız çıkan ve ciddiyetsiz bulunan bir ihbara dayandığını göstermektedir. Sonuçta gerçeğe uymadığı devletin resmi mercilerince anlaşılıyor olmasına rağmen ben bu tür ihbarların her zaman yapılabileceğini dikkate alarak 1983 ve 1984 yıllarında da İstanbul 8. Asliye Ceza Mahkemesinden, İçişleri Bakanlığından ve Sıkıyönetim Savcılığından hakkımda hiçbir soruşturma olmadığına ilişkin belgeler aldım.

Bütün bunlardan anlaşıldığı üzere benim kaçakçılıkla ve yeraltı dünyasıyla herhangi bir ilgim olması yurt içinde veya yurtdışında bu tür bir toplantıya katılmam söz konusu değildir. Aynı şekilde son nefesime kadar çalışma aşkı içinde bulunduğum vatanımdan kaçmam mümkün değildir ve böyle bir şey olmamıştır.

Durumu derginiz aracılığıyla kamuoyuna duyurmayı vicdani bir borç bilirim.

Saygılarımla,
Haşim Göksel AŞICIOĞLU

Kondakçı'nın açıklaması

Derginizin 42. sayısındaki ''Türk Mafyası'' başlıklı kapak yazısında hayali ihracaat yapan şirketlere döviz sağlayan ve durumu bu açıdan hazine yetkililerince incelenen yabancı şirketler arasında Metkon şirketinden de bahsedilmektedir. Haberde bu şirketin İsviçre'de olduğu belirtilmektedir. Hamburg'da bulunan ve kardeşimin başında bulunduğu Metkon firması bakımından bir yanlış anlaşılmaya yol açılmaması için aşağıdaki hususların derginiz aracılığıyla kamuoyuna duyurulmasını dilerim:

Hamburg'daki Metkon şirketinin hayali ihracaat ile ilişkisinin olması mümkün değildir. Çünkü Metkon firması Türkiye'den sadece üzüm ve fındık satın almış, bunların karşılığı olan 33 milyon 80 bin Amerikan Dolarını 5 yıl içinde Milli Bankalar vasıtasıyla Türkiye'ye transfer etmiştir. Metkon, bu ürünlerin dışında hiçbir şey satın almamış, vergi iadesi listelerinde bulunan hiçbir mal karşılığında Türkiye'ye para ödememiştir. Bilindiği gibi fındık ve üzüm dış satımında vergi iadesi söz konusu değildir. Bu bakımdan Metkon'un hayali ihracaatta kullanılan dövizlere kaynaklık etmesi düşünülemez.

Son zamanlarda Lokman Kondakçı adı etrafında resmi kaynaklara yakın bazı çevrelerin katılmasıyla yaratılmak istenen bir ''kamuoyunda istifham yaratılma kampanyası'' karşısında kaldığım izlenimini edindiğim için bu açıklamayı yapmak zorunluluğunu duydum.

Saygılarımla,
Lokman KONDAKÇI

BULMACA

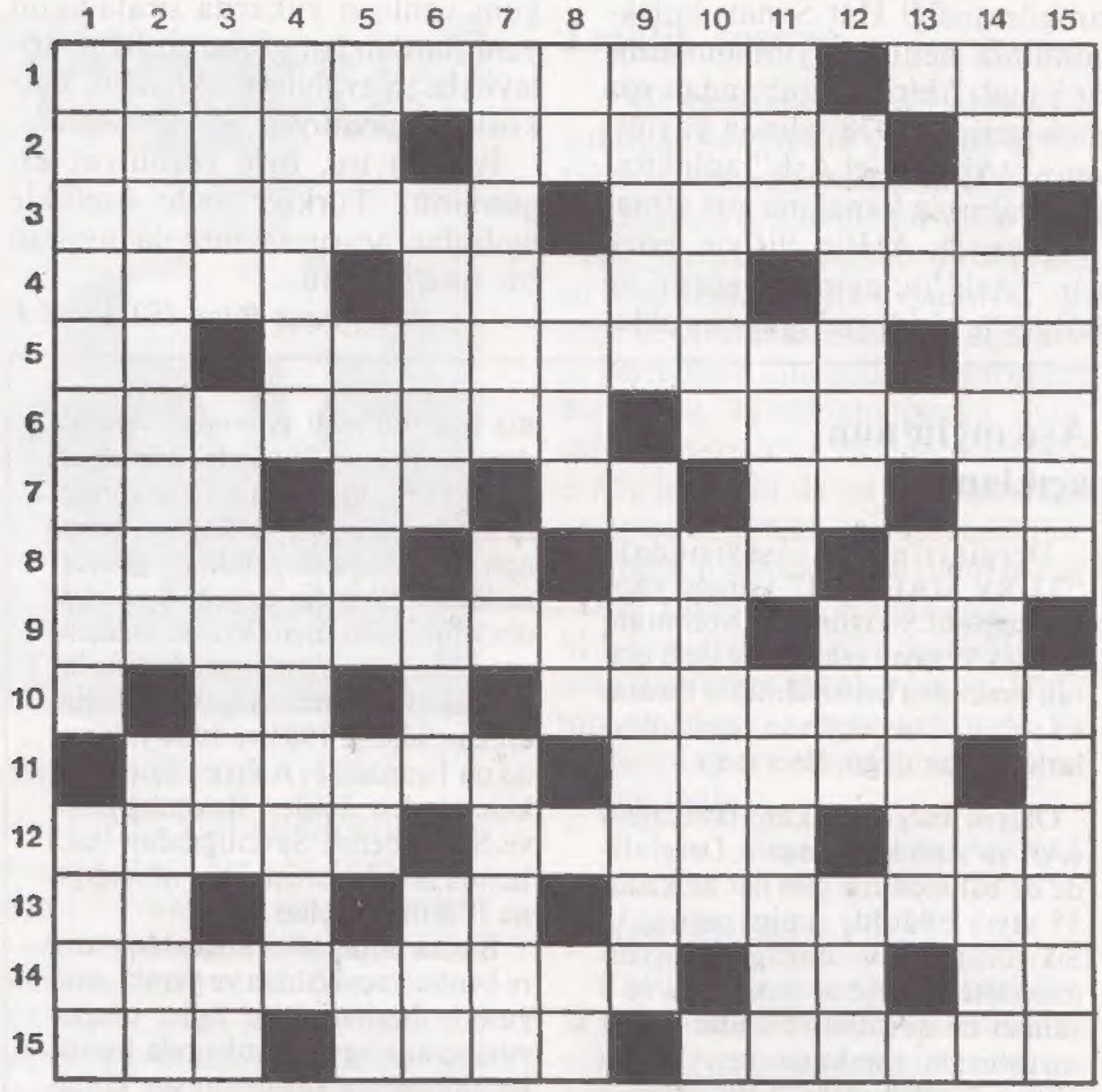

SOLDAN SAĞA: 1- 1900'de doğmuş, uzun yıllar Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğretim üyeliği yapmış,ilk resimlerinde empresyonizmin ve kübizmin etkisinde kalmış, sonradan minyatürlerden de yararlanan şiirsel ve içtenlikli bir anlatıma yönelmiş, **Bursa Manzarası, Milli Oyun, Balıkçılar** gibi tablolarıyla tanınmış Türk ressamı - Dolaylı olarak anlatma. **2-** Ünsüzle biten bir sözcüğün, ünlüyle başlayan bir sözcüğe bağlanarak okunması - Kalıntılar - İlave. **3-** Anadolu'nun güneybatı kesiminde yer alan bir yarımada - 1862 - 1910 yılları arasında yaşamış, sonları hep beklenmedik şekilde biten mizah dolu kısa öyküleriyle tanınmış ve **Son Yaprak, Yeşil Kapı, Kuklalar** gibi yapıtları dilimize de çevrilmiş ünlü Amerikalı yazar. **4-** Eski Mısır inanışında ana tanrıça - Japonların yedi mutluluk tanrısından biri - "Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü"nün simgesi. **5-** Bir gıda maddesi - Yılda birkaç kez meyve veren ya da çiçek açan asma, gül gibi bitkilere verilen ad - İran'ın plaka işareti. **6-** Eski yelkenli gemilerde yelkenleri açmak için verilen emir - İç sıkıntısı. **7-** Halk dilinde babanın kızkardeşine verilen ad - İlkel bir silah - Çinkonun simgesi - İşaret - Hayvanlara vurulan damga. **8-** İslam inancına göre, ölüleri mezarda sorguya çeken iki melekten biri - Sevi - Valide. **9-** Dram yazma ve oyun yönetme kurallarını ele alan sanat ve bu sanatın uygulanması - Sıkıntı. **10-** Akım şiddeti birimi kiloamperin kısa yazılışı - Venedik gondolcularının söz ve müziği önceden yazılmadan, içlerinden geldiği gibi söyledikleri şarkı. **11-** Hayvan yakalamakta kullanılan ucu ilmekli ip- Güreşte bir oyun. **12-** Saman taşımak için arabalara konulan ince dallardan örülmüş büyük sepet - Dökülen tohumlarla ertesi yıl çıkan tahıl - Satrançta özel bir hareket. **13-** Yiğit - İridyumun simgesi - Şekeri, fişeği ve rengi vardır. **14-** Güzel yazı sanatı - Jüpiter'in, uzayın en kızgın kayası olan uydusu - Yemek. **15-** Üye - Argoda lira - Akıl hastalıkları ile ilgili hekimlik kolu.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- 1850 - 1932 yılları arasında yaşamış, çeşitli okullarda edebiyat ve Türkçe dersleri okutmuş, aruz ve hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde tasavvuf öğelerine yer vermiş Türk şairi - Sovyetler Birliği'nde 1917-1922 yılları arasında kurulmuş siyasi polis örgütü. **2-** Esnekliği fazla olan büyük moleküllü madde - İzmir'in bir ilçesi. **3-** Madagaskar'da yaşayan bir maki türü - Kekemelik - Bir nota. **4-** Bir ilimiz - Kadın hapishanesi. **5-** Gelinlerin başlarına takılan süs - Portekiz'de bir kent - Genişlik - Çin ve Japonya'da oynanan bir çeşit satranç. **6-** Yularından çekilerek götürülen boş binek hayvanı - Ruh - Soyaçekim. **7-** Dağkırlangıcı - Derviş selamı - Ayağın yüksek olan üst bölümü. **8-** Eski Mısır'da güneş tanrısı - Bir çeşit sinek - Rubidyumun simgesi - Eski ve bilinmeyen bir tarihi anlatmakta kullanılan deyim sözü. **9-** Çeşitli renklerde kareli olan kumaş - Atom bombasının atıldığı ikinci yer olan Japon kenti. **10-** Bir tür şal - Ciltçilikte, kitap yapraklarını düzgün tutmaya yarayan ince örülmüş şerit. **11-** Sahip, malik - Dağkeçisi - Üzerinden çok zaman geçtiği halde değerini yitirmeyen yapıt ya da sanatçı. **12-** Yaratıcısının adı bilinmeyen yapıt - Kurşun boruların ağzını açmakta kullanılan, ucu sivri bir çeşit takoz - Yayla ya da bahçe kulübesi. **13-** Bir nota - Roma mitolojisinde şafak tanrıçası. **14-** Kırk beş yıl süren imparatorluğu döneminde şogun rejimini ortadan kaldırmış, iktidarı yeniden güçlendirmiş ve sanayileşmeyi gerçekleştirmiş, böylece Japonya'nın büyük devletler arasında yer almasını sağlamış ünlü Japon imparatoru - Uygun bulma, tasdik. **15-** Bir renk - Yugoslavya'da bir ırmak - Yabankazı.

Hazırlayan: Sedat YAŞAYAN

Geçen Haftanın Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	O	L	İ	V	E	R	C	R	O	M	W	E	L	L	■
2	R	A	M	A	N	■	F	E	R	A	İ	Z	İ	Y	E
3	H	O	A	Z	İ	N	■	Y	A	R	M	A	■	O	M
4	A	S	■	E	R	A	T	O	■	S	B	■	A	N	İ
5	N	■	A	L	■	C	U	N	A	■	L	O	R	■	N
6	B	A	B	İ	Y	A	R	■	K	L	E	■	K	O	B
7	O	L	A	N	A	K	■	A	K	İ	D	E	■	N	Ü
8	L	U	T	■	F	■	T	R	A	F	O	■	H	A	L
9	A	B	■	K	A	D	R	İ	L	■	N	D	■	M	E
10	K	E	F	E	■	A	U	■	A	A	■	O	K	A	N
11	■	Ş	E	F	İ	K	B	U	R	S	A	L	I	■	T
12	C	E	R	A	S	K	A	L	■	U	Y	A	R	I	■
13	E	■	A	R	■	A	D	A	Ş	■	G	R	■	S	U
14	B	E	C	E	T	■	U	M	A	C	I	■	D	I	Ş
15	E	M	E	T	■	O	R	A	T	O	R	Y	O	■	İ

"Kop yagı ermiş..."

"Tört bulung kop yagı ermiş. Sü sülepen tört bulungdaki budunung kop almış..." Orhon Yazıtları'ndaki bu sözcüklerin günümüz diline çevirisi üç aşağı beş yukarı şöyle: "Dört taraf düşmanla çevriliymiş, ama asker onları itaat ettirmiş..." Düşman, savaş, ordu... İnsanlığın tarihi bu sözcüklerle dolu. Gerçi özellikle İkinci Dünya Savaşı dehşeti artık insanoğluna barışın değerini öğretti. Bir daha savaş olmasın diye tüm çabalar. Yine de dünyamız ne savaştan arındı ne de düşmanlardan. Bu da orduların hem büyümesine hem de ihtiyaçlarının artmasına yol açtı. Kapak sayfalarımızda, Birand'ın araştırmasını okudunuz. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarını, sorunlarını anlatıyor. Ve bu ilk kez yapılıyor. Birand, kapalı kapıları aralıyor. Biz de bu kapıların arasından süzüldük, ama daha eskiye, geçmişe giderek sorularımızı derledik.

1. "Geliyor tarihleri yazanlar yazdıranlar/Uygarlık anıtına ismini kazdıranlar..." Silahlı Kuvvetler Marşı'nın ilk dizeleri. 1966 yılında bestelenen bu marşın bestesi Halit Recep Arman'a ait. Peki güftesini kim yazmış biliyor musunuz?

a) Mehmet Akif Ersoy
b) Orgeneral Tahsin Yazıcı
c) Halit Recep Arman
d) Orgeneral Cemal Tural

2. "Ordu" sözcüğü bize eski Türkler'den miras. Ama o zamanlar daha başka bir anlamda kullanılıyormuş. Aşağıdakilerden birisi bu eski anlamın karşılığı. Hangisi dersiniz?

a) İtaat etmek
b) Hakanın sarayı
c) Öncü süvari
d) Zırhlı asker

3. Yeniçeri Ocağı, Osmanlı Ordusunun "piyadesi" ve uzun süre en önemli unsuruydu. Bu Ocak'ta klasik ordular gibi görev bölümü ve rütbeler vardı. Örneğin Kul Kethüdası, Turnacıbaşı, Deveciler, Hasekiler... Ve "Çorbacı." Sonuncusu bugün aşağıdakilerden hangisine tekabül ediyor?

a) Bölük komutanı
b) Bayrağı taşıyan subay
c) Levazım subayı
d) İnzibat subayı

4. Türkiye'ye ilk dış yardım 1920'de Sovyetler Birliği'nden geldi. Kurtuluş Savaşı'nın başlarında gelen bu yardım "az da olsa" makbule geçmişti. Neydi?

a) 2 adet Albatros keşif uçağı
b) 400 altın
c) 10 bin çift asker postalı
d) 2 milyon TL. karşılığı ruble

5. Genelkurmay Başkanlığı, Cumhuriyet tarihi boyunca çeşitli statülere sahip oldu. 1949-1960 arası Milli Savunma Bakanlığı'nın bir müsteşarlığıydı ve yetkileri yok denecek kadar azdı. 27 Mayıs İhtilali'nden sonra Başbakanlığa bağlandı. 1982 Anayasası ile de yetkileri arttı. Peki başlangıçta, 1920-1924 arası statüsü neydi?

a) Genelkurmay Başkanlığı 1949 yılında kuruldu.
b) Doğrudan Cumhurbaşkanı'na bağlıydı.
c) Genelkurmay Bakanlığı vardı.
d) İçişleri Bakanlığı'na bağlıydı.

6. Kurtuluş Savaşı'nda ordu aynı zamanda ekonomik sıkıntılar, malzeme yetersizliği ile boğuşuyordu. Cephane azdı, ulaşım güçtü. Yine de Kurtuluş Savaşı zaferle sonuçlandı. O dönemde ordunun elinde kaç tane uçak vardı, biliyor musunuz?

a) Hiç yoktu
b) 3 tane keşif uçağı
c) Çeşitli tipte 37 uçak
d) Çeşitli tipte 102 uçak.

7. Teknoloji ilerledikçe orduların işi de zorlaşıyor. Bazen bir silahın karşılığı milyarlar oluyor. Örneğin kapak sayfalarımızda da gördünüz, bir Harpoon füzesinin fiyatı 1 milyon dolar. Ve tabii bir kez kullanılıyor! Bu füzenin çok önemli bir özelliği var. Nedir dersiniz?

a) Ömrü yalnızca beş yıl
b) Menzili tam 2 bin mil
c) İyonlu püskürtücü kullanılıyor
d) 3 kattan oluşuyor

Yanıtlar:
1) d, **2)** b, **3)**a, **4)** b, **5)** c, **6)** c, **7)** a.

KUTU KUTU / Salih MEMECAN

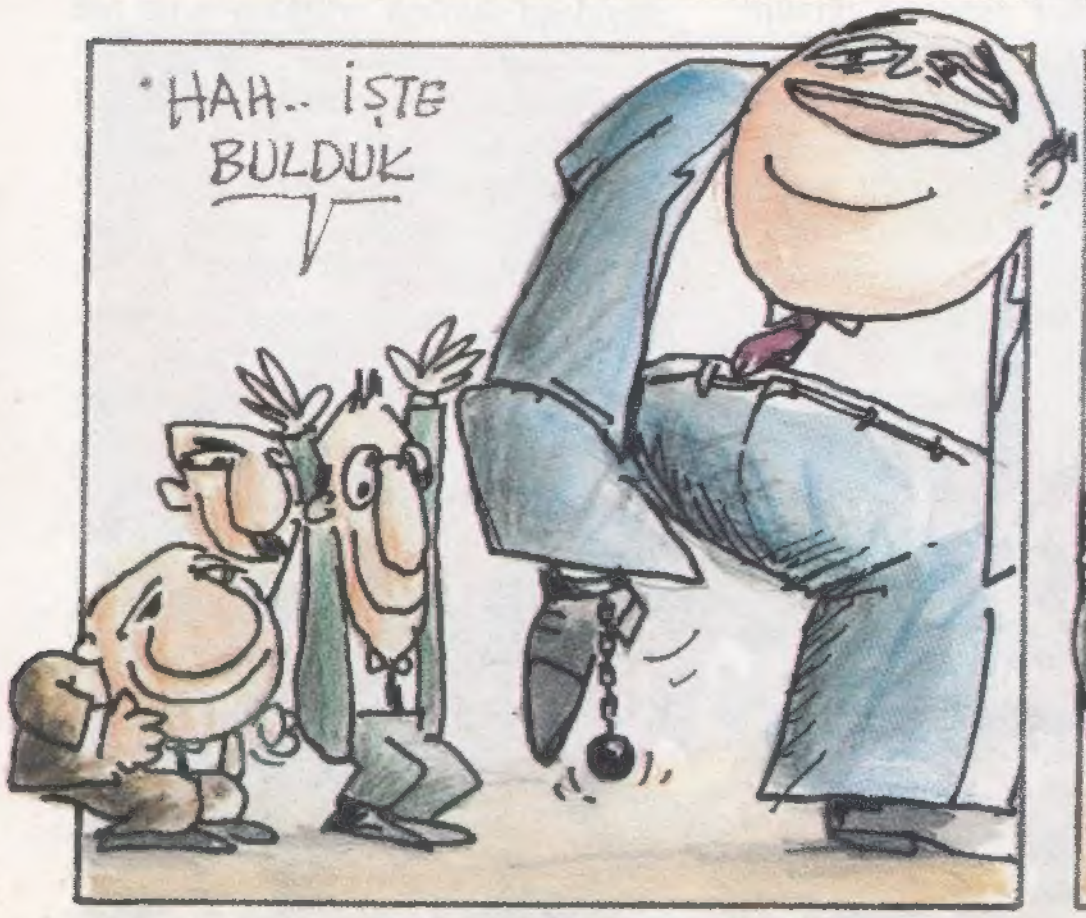

... ve, Yünsa kumaşı yeniden yarattı.

... yünden.
İleri teknolojiyle, özenle...
Yünsa, kumaşa renk, desen, kalite getirdi.

Üstün bir apre kazandırdı.
Yumuşaklığı, sıcaklığı, serinliği, farklılığı yaşattı.
... ve Yünsa kumaş, dokunmayı tutkuya dönüştürdü.

YÜNSA
KUMAŞ
"şimdi, dokunmak tutkudur„

YÜNSA BİR HACI ÖMER SABANCI HOLDİNG A.Ş. KURULUŞUDUR